

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

NAHRAZENÍ VAZBY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Simona Krstevová

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

NAHRAZENÍ VAZBY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Simona Krstevová

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. et Bc. Petr Kybic, Ph.D.,

katedra trestního práva,

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vytvořila zcela samostatně s využitím literatury a zdrojů informací vyjmenovaných v níže uvedeném seznamu.

V Plzni dne 10. dubna 2013

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě poděkovala mému vedoucímu diplomové práce JUDr. et Bc. Petru Kybicovi Ph.D. za jeho otevřený a obětavý přístup, nápady, možnosti zapojení se do projektu a hlavně za jeho odborné rady. Touto cestou bych chtěla poděkovat i mým rodičům, kteří mi tolik pomáhali a podporovali mě během celého studia.

Simona Krstevová

Obsah

1. ÚVOD	1
1.1. Pojem a účel vazby	2
1.1.1. Obecné předpoklady vazby	4
1.1.2. Vyloučení vazby	5
1.1.3. Jednotlivé důvody vazby podle § 67	6
1.1.4. Útěková vazba	6
1.1.5. Koluzní vazba	9
1.1.6. Vazba předstižná	10
1.1.7. Rozhodnutí o vazbě	11
1.1.8. Trvání vazby	12
1.1.9. Rozhodování o dalším trvání	13
1.1.10. Vyrozumění o vazbě	14
1.1.11. Žádost obviněného o propuštění z vazby	14
1.1.12. Vazební zasedání, právo obviněného být slyšen	15
2. Nahrazení vazby – úprava de lege lata	19
2.1. Nahrazení vazby obecně	19
2.2. Záruka	22
2.2.1. Záruka zájmového sdružení	22
2.2.2. Záruka důvěryhodné osoby	26
2.2.3. Předpoklady záruky	27
2.2.4. Převzetí dohledu nad dalším chováním	27
2.3. Slib	29
2.3.1. Podání slibu a jeho forma	29
2.3.2. Omezení a povinnosti	30
2.4. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka	32
2.4.1. Probační a mediační služba	32
2.4.2. Předmět dohledu a jeho účel	34
2.4.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka	34
2.4.4. Průběh dohledu	36
2.5. Peněžitá záruka	38
2.5.1. Podmínky pro přijetí peněžitého slibu a způsob rozhodování o jeho přijetí/nepřijetí	40
2.5.2. Výše peněžité částky	42
2.5.3. Zrušení a změna výše peněžité částky	43
2.5.4. Případnutí peněžité záruky	45
2.6. Vazba v řízení proti mladistvým	46
2.6.1. Mladiství	46

2.6.2. Účel zákona č. 218/2003, prameny úpravy	47
2.6.3. Vazba mladistvých	48
2.6.4 . Trvání vazby mladistvého	50
2.6.5. Nahrazení vazby mladistvých	51
3. Srovnání se zahraniční právní úpravou (Bulharská republika) Alternativa za vazbu v Bulharsku	56
3.1. Úvod	56
3.2. Účel přípravného řízení, pravomoci prokurátora	56
3.3. Omezující opatření	57
3.4. Principy omezujících opatření	57
3.5. Předpoklady uložení omezujících opatření a jejich účel	58
3.6. Druhy omezujících opatření	58
3.6.1. Úpis (подписка) :	59
3.6.2. Záruka (гаранция) :	60
3.6.3. Domácí vězení (домашен арест):	61
3.6.4. Vazba (задържане под стража) :	61
3.7. Soudní přezkum zákonnosti vzetí do vazby v přípravném řízení	61
3.8. Zahájení řízení před soudem prvního stupně	62
3.9. Další opatření procesního omezení	63
3.10. Závěr	64
4. Úvahy de lege ferenda	65
4.1. Úvod	65
4.2. Plánovaný experiment	66
4.3. Vývoj elektronického monitoringu v ČR od jeho počátku	68
4.4. Důvody zavedení elektronického monitoringu	70
4.5. Výběr firmy	71
4.6. Jak funguje elektronický monitoring	72
4.7. Novela trestního zákoníku jako řešení přeplněných věznic (?)	74
4.8. Význam probačního úředníka v kontrolním systému	75
5. Závěr	81
6. Summary	83
PRAMENY	85

Seznam použitých zkratk

Čl. – článek

ČR - Česká republika

Kč - korun českých

EM- elektronický monitoring

EUR- Euro

FCPA - Foreign Corrupt Practices Act (Americký Zákon o zahraničních korupčních praktikách)

LV-Leva

LZPS - Listina základních práv a svobod, zákon č. 2/1993

NPK - Наказательно- процессуален кодекс [Nakazatelno-procesualen kodex]

Odst. - Odstavec

PMS - Probační a mediační služba

RF- rádiová frekvence

Sb. – Sběrka zákonů

TrŘ - Zákon o trestním řízení soudním, zákon č. 141/1961 Sb.

TrZ – Trestní zákoník, zákon č. 140/1961 Sb.

TZ – Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb.

ZSM – Zákon o odpovědnosti mladistvých za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, zákon č. 218/2003 Sb.

1. ÚVOD

Téma, které je stěžejní částí této diplomové práce, nese název „Nahrazení vazby v trestním řízení“. V úvodu této práce bych ráda věnovala pozornost samotnému institutu vazby, který je důležitý pro celkové poznání této problematiky, krátce popíšu pojem vazby, její účel, důvody vazby, její trvání, vyrozumění, vazební zasedání a právo obviněného být slyšen s ohledem na přijetí novely trestního řádu č. 459/2011 Sb. účinné od 1.1.2012, kde se nebudu snažit o srovnání předešlé a aktuální úpravy, ale podám výklad současné právní úpravy.

Volba tématu pramení z mého zájmu o trestní právo procesní, zejména o roli státního zástupce v trestním řízení, kterým bych se jednou ráda stala, o samotném institutu vazby a jeho nahrazení jsem se vždycky chtěla dozvědět více, přece jenom během seminářů a přednášek nebylo tolik prostoru pro objasnění této zajímavé tematiky.

Ve druhé části se budu rovnou věnovat jednotlivým institutům, které mohou nahradit vazbu podle platné právní úpravy trestního řádu a podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Původně měl být druhý bod zaměřen na Historický vývoj vazby a jejích institutů, ale jelikož jsem byla já a moji kolegové zapojena do projektu, věnující se vybraným aplikačním problémům nové úpravy soukromého a trestního práva, který vedla katedra trestního a občanského práva, po dohodě s vedoucím mé diplomové práce jsme se rozhodli, že zajímavějším bodem mé práce bude problematika elektronického monitoringu, kterému jsem se dlouhodobě věnovala. Tato část práce nabízí i institut vazby a její možné alternativy u mladistvých pachatelů, kde se budu snažit vystihnout nejmarkantnější rozdíly mezi nimi a dospělými pachateli.

Velice ráda jsem si zvolila právní úpravu institutu vazby a nahrazení vazby mé rodné země, tedy Bulharska. Ve třetí části se budu snažit podat platnou právní úpravu v Bulharsku, jaké jsou pravomoce orgánů činných v trestním řízení a jednotlivá omezující opatření.

Poslední čtvrtá část bude podle mého názoru dosti zajímavá, protože se pokusím předat všechny informace, které jsem získala sledováním vývoje

experimentu elektronického monitoringu v České republice, který proběhl na podzim roku 2012 a zamyslím se nad jeho praktickým využitím jakožto možné alternativy nahrazení vazby do budoucna. Jako důležité považuji poskytnout nejen právní informace, ale i ty ekonomické, jelikož se myšlenka zavedení těchto „elektronických pout“ řadu let potýkala právě s negativními názory plynoucími z argumentů, že je to opatření finančně zatěžující.

V závěru bych ráda shrnula všechny skutečnosti, o kterých jsem se v průběhu psaní mé diplomové práce dozvěděla a které mě během ní také provázely.

1.1. Pojem a účel vazby

Vazba představuje individuální institut trestního řízení, jehož použitím je obviněný, resp. obžalovaný, na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody z toho důvodu, aby se dalo předejít a zabránit případným specifickým škodlivým důsledkům, které by mohly nastat, kdyby byl obviněný ponechán na svobodě. Zejména mu má být zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, jindy přichází v úvahu obava, že bude nepřipustným způsobem narušovat zjišťování objektivní pravdy nebo v neposlední řadě, že bude pokračovat v trestné činnosti.¹ Tímto procesním úkonem se zároveň osoba obviněného zajišťuje pro účely trestního řízení a výkon trestu. Opodstatněnost vazby je tedy třeba shledat v její procesní nezbytnosti zabránit další bezprostředně hrozcící trestné činnosti ze strany osoby, proti níž se vede trestní řízení, zajistit objektivní posouzení věci bez hrozby zmanipulovaných důkazů a zabránit maření průběhu trestního stíhání tím, že by obviněný (případně obžalovaný) nebyl pro účely trestního řízení k dispozici.

Je třeba zdůraznit, že se nejedná o typ trestu a nemá funkce jako trest ve smyslu trestního zákoníku, i když zcela určitě představuje pro obviněného citelnou újmu. Vazba má vždy jen zajišťovací, nikoliv sankční či výchovné poslání, cílem vazby není obviněného převychovat a rozhodně se použitím vazby neprejudikuje rozhodnutí o vině², což by představovalo jasný rozpor se zásadou presumpce nevinny (§ 2 odst. 2. TrŘ), byť je nutné, aby při rozhodování o vazbě

---

¹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha : Orbis 1975. str.65-66

² RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání*. Praha: C.H.BECK. 2004, str. 369

soud, případně soudce, náležitě posoudil a odůvodnil, z jakých dosud provedených zjištění vychází, pokud dochází k závěru, že je dán důvod k podezření, že se obviněný skutečně stíhaného jednání dopustil.

Obsahem vazby je vymezení ústavně akceptovatelných důvodů omezení osobní svobody obviněného s cílem znemožnit zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení. Dočasné zbavení svobody znamená značný a nejzávažnější procesní zásah do jedné ze základních občanských svobod, a proto se jedná o výjimku z ústavní ochrany osobní svobody, kterou připouští čl. 8 odst. 5 Listiny, kdy umožňuje vzetí do vazby jen z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.³ Samozřejmě takováto újma není účelem vazby, nýbrž je důležitým nástrojem k dosažení cíle.⁴

Institut vazby v sobě odráží několik stěžejních prvků a zásad, vyplývajících z mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a ukotvených v již zmiňované Listině základních práv a svobod. Vazba nemá být za žádných okolností použita jako nástroj, který by byl neúměrně přísným procesním opatřením vzhledem ke škodlivosti činu a očekávaného⁵ a orgány činné v trestním řízení by měly striktně dodržovat zásadu zdrženlivosti, která spočívá v takovém postupu orgánů činných v trestním řízení, která co nejméně zasahuje do základních práv a svobod občanů. Předně je nutno uvést, že se vazba chápe jako prostředek fakultativní, nikoliv obligatorní, což vyplývá i z návěští ustanovení § 67 TrŘ (srovnej slovo „smí“, ne musí). Vzetí do vazby je tedy jednou z možností, soud může shledat některý z důvodů, ale i přesto nemusí vzít obviněného do vazby.

Vazbě můžeme do značné míry přisuzovat i ochrannou funkci, zejména tedy tím, že chrání společnost před tím, aby se obviněný vyhnul trestní odpovědnosti útěkem, nebo před tím, aby nenarušoval objasnění věci koluzním jednáním. Ovšem pokud jde o otázku, jestli má vazba výchovný charakter, zcela se příkláním k tvrzení, že tomu tak není, a ztotožňuji se s názorem švýcarského peneloga Clerse, který přirovnává obviněného k pacientovi na pozorování,

---

³ RŮŽIČKA, M., ZEULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání.* Praha: C.H.BECK. 2004, str. 369

⁴ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení.* Praha: Orbis. 1975, str.65

⁵ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní řád. Komentář. I.díl. 6. Vydání.* Praha: C.H.BECK. 2008. str.464

kterému by neměla být indikována terapie do té doby, dokud mu nebude stanovena definitivní diagnóza.⁶

Poměrně rozsáhlou problematiku vztahující se k institutu vazby lze rozdělit do dvou velkých základních skupin. První z nich bývá označována jako „materiální vazební právo“, které je představováno ustanovením § 67 a § 68 TrŘ, a tvoří obsahové vymezení hmotněprávních podmínek, za nichž může být vazba uvalena.

Odlišný charakter má druhá skupina, která sem řadí procesní postup příslušných orgánů rozhodujících o vazbě a dalších osob, jedná se o „formální vazební právo“, a které představuje určité procesní formy, jejichž prostřednictvím se institut vazby v praxi realizuje.

1.1.1. Obecné předpoklady vazby

Obecné předpoklady vazby můžeme chápat jako podmínky, které zaručuje a upravuje trestní řád hlava čtvrtá oddíl první ustanovení § 67 a § 68 TrŘ, ze kterého plyne, že vazby bude užíváno jen v odůvodněných případech.

Aby mohl být obviněný vzat do vazby nebo v ní dále držen, musí být jednak splněné zákonem stanovené podmínky a jednak musí být naplněn alespoň jeden ze tří zákonných důvodů. Podle § 67 TrŘ musí existovat reálná obava, že nastane jeden z vazebních důvodů § 67 písmene a.) nebo b.) nebo c.) TrŘ nebo jejich různá kombinace. Tato důvodná obava musí orgány činné v trestním řízení dovést k přesvědčení, že „hrozí důvodná obava“ naplnění vazebních důvodů.

Další obecné podmínky jsou uvedeny § 67 TrŘ za taxativním výčtem vazebních důvodů. Hlavní podmínkou je to, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. (subsidiarita vazby).

Další podmínkou uvedenou v § 68 TrŘ je skutečnost, že do vazby lze vzít toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Znamená to tedy osobu, které bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ.

---

⁶ MANDÁK, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis 1975, str.71

Nutno dodat, že obviněného nelze vzít do vazby ve zkráceném přípravném řízení podle § 179a TrŘ, jelikož okamžik, kdy se podezřelý stává obviněným je až doručením návrhu na potrestání soudu.⁷ Po podání návrhu na potrestání soudu však již využití institutu vazby při splnění zákonných podmínek a shledání vazebních důvodů nic nebrání, a ve zkráceném řízení proti zadrženému podezřelému se tak v praxi i v odůvodněných případech nezdá děje.

1.1.2. Vyloučení vazby

Trestní řád byl v průběhu let několikrát novelizován, jeho poslední změna proběhla v roce 2011 zákonem č. 459/2011 Sb. a přinesla s sebou řadu stěžejních změn, zejména tedy komplexní změnu vazebního řízení. Obecné podmínky pro vzetí do vazby zůstaly beze změn, stejně tak ve stejné podobě zůstaly i tzv. negativní podmínky vazby, tedy takové, které neumožňují vzít obviněného do vazby. Tyto podmínky vyloučení vazby vnesla do TrŘ velká novela trestního řádu zákon č. 265/2001, která reagovala na stále se zvyšující počet vazebně stíhaných osob, které byly kolikrát stíhány pro trestné činy, za které bylo možné uložit mírnější tresty odnětí svobody. Největší skupinu z nich tvořili obvinění z trestných činů, za které bylo možné uložit trest odnětí svobody nepřesahující 2 roky.⁸ Vazba se tak stávala stále více přetěžovaným institutem, který nebyl využíván tak, jak by ve své podstatě využívat být měl, a proto byly do TrŘ přidány podmínky § 68 odst. 2 TrŘ, kde je stanoveno, že do vazby nelze vzít obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Touto úpravou, kdy došlo ke zpřísnění podmínek vzetí do vazby, se snažili zákonodárci čelit nepříznivé situaci tak enormního počtu osob ve vazbě, jejichž trestné činy byly typově těmi méně společensky nebezpečnými.⁹ Zároveň je v odstavci 3 stanoveno, kdy se těchto omezení nepoužije, aby bylo zajištěno řádné provedení trestního řízení. Jedná se o případy § 68 odst. 3 písmena a-e, např. když již obviněný uprchl nebo se skrýval, mařil

---

⁷ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. Vydání. Praha: C.H. BECK. 2004, str. 390

⁸ KRÁL, V., *K nové právní úpravě vazebního řízení*. Trestněprávní revue. č.2. 2001. Str.39

⁹ ŠÁMAL P., KRÁL V., BAXA J., PŮRY F., *Trestní řád. Komentář I.díl. 4 vydání*. Praha: C.H.BECK. 2002. str.377

objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání nebo pokračoval v trestné činnosti. Novela účinná od 1.1.2012 s sebou přináší i nové ustanovení v § 68 odst.4 TrŘ, které se úzce dotýká uplatňování těchto omezujících podmínek, zejména je to účinná ochrana zájmů poškozeného, aby opětovně nedocházelo ze strany pachatele k porušování jeho chráněných zájmů. V důsledku toho došlo k zúžení aplikace omezujících podmínek v případě, že se jedná o úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, kdy je současně dán vazební důvod tzv. předstižné vazby (§ 67 písmeno c TrŘ) a s přihlédnutím k povaze konkrétního trestného činu je vzetí obviněného do vazby nezbytné pro zajištění účinné ochrany poškozeného, především ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu. Přibyl i nový důvod, kdy pachatel opakovatel trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.¹⁰

Tímto novým procesním postupem si zákonodárci slibují vyřešit dosavadní problémy, které s sebou přináší současná praxe.

1.1.3. Jednotlivé důvody vazby podle § 67

Česká úprava patří k těm, které stanoví důvody vazby výslovně a taxativně, a proto z jiných, než v zákoně uvedených důvodů, nesmí být vazby použito.

Jak jsem již předeslala výše, vazba je vždy fakultativní, je to oprávnění soudu a státního zástupce, a proto je třeba vždy důkladně zvážit situaci i z hlediska charakteru vazby jako výjimečného opatření a přitom také dbát principu proporcionality.¹¹

1.1.4. Útěková vazba

Důvod útěkové vazby najdeme v § 67 písm.a) TrŘ, který spočívá v důvodné obavě, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stále bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest. Předmětný důvod tedy tvoří dvě různé

---

¹⁰ HRUŠKA J., VOLOVECKÝ P., *Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu*. Trestní právo. č.7-8/2012. Str.10

¹¹ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis 1975. str.74

alternativy, které spočívají v tom, že obviněný v důsledku, aby se vyhnul trestnímu stíhání, buďto uprchne, nebo se bude skrývat. Tato obava musí být důvodná, vyplývající z jednání obviněného či dalších konkrétních skutečností, jejichž demonstrativní výčet zahrnuje skutkové podstaty jako je nemožnost zjištění jeho totožnosti, neexistence jeho stálého bydliště nebo hrozba vysokého trestu.

Při rozhodování o vazbě nelze vyčkávat až do okamžiku, kdy je jisté, že obviněný uprchne, nebo až skutečně začne ovlivňovat svědky nebo spoluobviněné. Takovou jistotu ustanovení § 67 odst.1 TrŘ nevyžaduje.

Jak lze dovodit z praxe, je třeba rozumět rozdílu mezi skrýváním a uprchnutím tak, že uprchnutím se má na mysli útěk obviněného mimo území ČR, naopak vymezení pojmu „skrývat se“ znamená ukrývání obviněného na v tuzemsku pobytem na neznámém místě.

Často v praxi vyvstává otázka, jestli se skrývá osoba, která se nedostavila k hlavnímu líčení, i když byla k hlavnímu líčení řádně a včas předvolána a její účast u hlavního líčení je nutná (§ 206 odst. 4 TrŘ). Podle judikatury sama skutečnost, že se obžalovaný nedostavil k hlavnímu líčení, i když řádně předvolán byl, neopodstatňuje důvodnou obavu, že se skrývá, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání.¹²

Další konkrétní skutečností důvodné obavy § 67 písm.a) TrŘ je nemožnost zjištění totožnosti. Jedná se o případy, kdy obviněný u sebe nemá žádné doklady totožnosti a s policejním orgánem nespolupracuje při své identifikaci nebo s ním sice spolupracuje, ale uvádí mu nepravdivé informace o své totožnosti.

Jako další ze skutečností demonstrativně uvedených v § 67 písm.a) TrŘ je, že obviněný nemá stálé bydliště. V této souvislosti se buďto jedná o situaci, kdy obviněný vůbec nemá kde bydlet, jedná se tedy o osobu bez domova, nebo má kde bydlet, ale v takovém bydlišti se nezdržuje anebo často mění místo svého pobytu, aniž by změny ohlásil orgánům činným v trestním řízení¹³. Pokud policejní orgán shledá tento vazební důvod, většinou uváděné adresy ověřuje. V praxi je skutečnost, že „obviněný nemá stálé bydliště“ pojímána poněkud rozsáhleji, a to tak, že „obviněný není vázán k místu svého faktického pobytu“, a tak obviněnému

---

¹² VICHEREK R. *Důvody vazby*. Trestní právo. č. 9/2012. Str.16-17

¹³ ŠÁMAL P., KRÁL V., BAXA J., PÚRY F., *Trestní řád. Komentář I.díl*. 4 vydání. Praha: C.H.BECK str.365

nebrání v místě tohoto faktického pobytu jakékoliv závazky, aby se obviněný skrýval nebo utekl.¹⁴

Poslední skutečností, která je uvedena v § 67 písm.a) TrŘ, a zároveň tou nejzávažnější a nejdiskutabilnější, je *hrozba vysokým trestem*. Ustanovení § 67 písm.a) TrŘ ani samotný TrŘ nestanoví, jak vysoký by měl trest být, aby mohl u obviněného vyvolat myšlenku na skrývání se či uprchnutí. Výměra hrozby vysokého trestu je zcela individuální a je třeba celou věc posuzovat z hlediska okolností případu a osoby obviněného (věk, sociální postavení, rodinné zázemí, povaha obviněného atd.)¹⁵

Otázkou hrozby vysokého trestu se zabývaly i Nejvyšší a Ústavní soud. Jak vyplývá z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, je třeba výši hrozícího trestu posuzovat se zřetelem k okolnostem a konkrétního případu a uvažovat jen o takové výši trestu, které reálně hrozí, útečkovou vazbu tak nelze odůvodnit jen odkazem na horní hranici sazby, jak je stanovena ve zvláštní části trestního zákona.¹⁶ Ústavní soud poté doplnil rozhodnutím I. ÚS 432/01, kdy konstatuje, že je nezbytně nutné uvážit nejen předpokládanou výši trestu, ale i to, zda takto stanovená výše trestu odůvodňuje obavu, že konkrétní obviněný uprchne nebo se bude skrývat. Ústavní soud pak ve svém rozhodnutí zcela jednoznačně určil takovouto výši trestu, jež by sama o sobě mohla vést k tomu, že by obviněný uprchl nebo se skrýval, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchání zvlášť závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let.¹⁷ Naproti tomu je třeba uvést na závěr částečně odlišné stanovisko Ústavního soudu, který dal ve svém rozhodnutí najevo, že samotná hrozba vysokého trestu není konkrétní skutečností zakládající obavu z jednání podle § 67 písm. a) TrŘ.¹⁸

Znění § 67 písm. a) TrŘ je výčtem demonstrativním (uvozován slovem „zejména“), a proto je možné i důvody rozšiřovat. Dále je nutné u vazby útečkové přihlížet i k dalším skutečnostem, jako třeba míra uspořádanosti životních poměrů obviněného, dále to, zda jsou dány důkazy z minulosti nebo ze současnosti, že se obviněný již trestnímu stíhání pokoušel vyhýbat, zda obviněný disponuje finančními prostředky, které by mu zajistily uprchnutí a dlouhodobý pobyt

¹⁴ VICHEREK R., *Důvody vazby*. Trestní právo. č. 9/2012. Str.16-17

¹⁵ CÍSAŘOVÁ D. a kol. *Trestní právo procesní. 1. Vydání*. Praha: Aspi a.s. 2008. str.250

¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.12.1993, sp.zn.To 251/93

¹⁷ Rozhodnutí Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 566/2003

¹⁸ Rozhodnutí Ústavního soudu 8/2002-n

v jiném státě, atd.¹⁹ Pokud jsem tedy již výše uvedla, že v praxi vyvstává otázka, jestli se skrývá osoba, která se nedostavila k hlavnímu líčení, i když byla k hlavnímu líčení řádně a včas předvolána a její účast u hlavního líčení je nutná, a že dle judikatury sama skutečnost, že se obžalovaný nedostavil k hlavnímu líčení, i když řádně předvolán byl, neopodstatňuje důvodnou obavu, že se skrývá, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání, lze si jistě představit situaci, kdy obžalovaný opakovaně maří průběh trestního stíhání, v němž je jeho účast nutná, neodůvodněnými omluvami, kdy sice písemně se soudem v kontaktu je a jeho pobyt je znám, avšak pro zajištění jeho účasti před soudem nepostačuje hrozba sankcí ve formě pořádkové pokuty nebo předvedení, a navíc se předvedení nedaří realizovat. V takovém případě je evidentní, že se svým přístupem obžalovaný snaží vyhnout trestnímu stíhání a takový případ svou závažností lze podle mého názoru zcela jednoznačně podřadit pod důvod vazby dle § 67 písm. a) TrŘ.

1.1.5. Koluzní vazba

Koluzní vazba je upravena v § 67 písm.b) TrŘ. Důvodem této vazby je obava z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Předmětný důvod je taktéž vymezen alternativně a obsahuje hned několik vazebních důvodů.

Působením na svědky nebo spoluobviněné se rozumí zákonem nepřipustitelné přímé (osobně obviněným) nebo zprostředkované (jinou osobou) ovlivňování svědků s motivem mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, například přemlouvání svědků nebo spoluobviněných, aby nevypovídali pravdu, vzájemná dohoda se svědky nebo spoluobviněnými o tom, co budou v rozporu se skutečností vypovídat, podplácení svědků nebo spoluobviněných, či vyhrožování svědkům nebo spoluobviněným za stejným účelem.²⁰

Jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání je například zákonem nepřipustitelné působení na znalce, padělání, pozměňování, ničení nebo ukrývání listinných či věcných důkazů atd. Tento důvod vazby je spatřován i v působení na osobu dosud nepředvolanou orgánem činným v trestním řízení, která vnímala svými smysly (viděla, slyšela atd.) skutkové okolnosti

---

¹⁹ VICHEREK R., *Důvody vazby*. Trestní právo. č. 9/2012. Str.19

²⁰ ŠÁMAL P. a kol., *Trestní řád*. 6. Vydání. Praha: C.H.BECK. 2008. str. 469-470

důležité z hlediska posouzení konkrétního trestního případu, u níž je z tohoto důvodu odůvodněný předpoklad, že bude vyslýchána orgánem činným v trestním řízení, ať již jako budoucí svědek nebo spoluobviněný.²¹

Vazební důvod uvedený v § 67 písm. b) TrŘ je pro řadu obviněných podstatnější, má svůj specifický režim, není možné ho nahradit jiným institutem nahrazujícím vazbu podle § 73 a § 73a TrŘ a můžeme ho považovat za nejpřísnější z důvodů uvedených v ustanovení § 68 TrŘ, jedná se třeba o kontrolu korespondence, návštěv, ale zejména i zákonné časové omezení trvání vazby. Dle § 72a odst.3 TrŘ může tento typ vazby trvat nejdéle tři měsíce. Důvod koluzní vazby je podmíněn tím, že musí existovat konkrétní skutečnosti odůvodňující obavu, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.²² Jak konstatoval Ústavní soud, pouhé domněnky a obavy pro uložení vazby v daném případě nestačí.²³ V případech některých skutkových podstat trestných činů však obava z ovlivňování vyplývá již ze samotného stíhaného jednání. Zde mám na mysli například trestný čin vydírání nebo trestný čin pohlavního zneužívání (zejména v rodině). Zde je třeba pečlivě zvažovat, zda intenzita a okolnosti stíhaného jednání již samy o sobě nezakládají důvod vazby podle § 67 písm. b) TrŘ.

1.1.6. Vazba předstižná

Důvod vazby předstižné, který je upravený v § 67 písm. c) TrŘ, spočívá v tom, že z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Důvod vazby předstižné se v praxi týká hlavně recidivistů, kdy se musí jednat o recidivu speciální nebo alespoň druhovou.

Pojem „opakování trestné činnosti“ se může vztahovat jen na tu trestnou činnost, pro kterou je obviněný stíhán, a nelze proto pod § 67 písm.c) TrŘ subsumovat opakování jakékoliv trestné činnosti.

---

²¹ tamtéž

²² Nález Ústavního soudu ze dne 17.1.2002, sp.zn. I. ÚS 432/2001

²³ Nález Ústavního soudu ze dne 23.5.2006, sp.zn. I.ÚS 470/2005

Při rozhodování o této vazbě nelze vyčkávat až do okamžiku, kdy je jisté, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán, nebo že bude dokonán trestný čin, o který se pokusil, povaha vazby předstížné je tedy preventivní. Například se může jednat o dealera omamných a psychotropních látek, který je dlouhodobě v úzkém kontaktu jak se svým dodavatelem, tak se svými zákazníky, není nikde zaměstnán, nemá žádnou pracovní morálku, a prodejem těchto psychotropních látek si nejen zajišťuje prostředky na živobytí, ale i jistý nadprůměrný standart.

Tento důvod vazby se vztahuje i na opakování trestné činnosti spáchané v minulosti, pro kterou je obviněný stíhán, kdy obviněný „již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán“. Jedná se o situace, kdy obviněný po zahájení trestního stíhání trestnou činnost opakoval nebo v takové činnosti pokračoval, nebo kdy je zahájeno trestní stíhání proti obviněnému, který byl v minulosti odsouzen pro takovou trestnou činnost, nicméně v rámci již probíhajícího nového trestního řízení se znovu nedopustil jednání předpokládaného v tomto ustanovení.²⁴

1.1.7. Rozhodnutí o vazbě

Rozhodnutí o vazbě je přenecháno v pravomoci výlučně soudu, což vyplývá z ústavních zásad, resp. z čl. 8 odst. 5 LZPS a z čl. 5 odst. 2, 3 Evropské úmluvy o lidských právech, kdy je rozhodování o dočasném omezení svobody svěřováno do kompetence pouze nezávislému orgánu, takže je vyloučeno rozhodování o vazbě státním zástupcem, jelikož ten nesplňuje kritéria nezávislosti. V přípravném řízení ale rozhoduje o vzetí do vazby soudce vždy na návrh státního zástupce, který při posuzování podmínek k podání tohoto návrhu vždy zvažuje i omezení uvedená v § 68 odst. 2 TrŘ a okolnosti, které vylučují jejich užití (§ 68 odst. 3 TrŘ), a jestli nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením.

Rozhodnutí o vzetí do vazby se může týkat pouze osoby obviněné a toto rozhodnutí musí být vždy odůvodněno konkrétními skutečnostmi. Tyto konkrétní skutečnosti se musí vztahovat jednak k samotným důvodům vazby, dále k adekvátnosti tohoto opatření a také ke zdůvodnění zahájení trestního stíhání.

---

²⁴ VICHEREK, R., *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012, II. část*. Publikováno na epravo.cz. ze dne 10.2.2013

Rozhodnutí o vazbě má vždy formu usnesení, jedná se o usnesení, jímž se obviněný bere do vazby. Usnesení musí obsahovat výrok o vzetí do vazby, některý z důvodů vazby podle § 67 TrŘ, odůvodnění, poučení o opravném prostředku a současně stanovení počátku běhu vazební lhůty. Samotnému vydání usnesení předchází osobní slyšení obviněného a zhodnocení všech konkrétních skutečností.

Obviněná osoba má právo dle § 70 TrŘ žádat, aby o jejím vzetí do vazby byla vyrozuměna osoba, kterou soud zjistí jedinec výsledkem obviněného. Proti rozhodnutí o vazbě je přípustná stížnost, která nemá podle § 74 TrŘ odkladný účinek, protože kdyby tomu tak bylo, účel vazby by byl zmařen.²⁵ O stížnosti rozhoduje nadřízený krajský soud. Odkladný účinek má pouze stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby a stížnost stran proti rozhodnutí o propadnutí peněžitě záruky státu. Pokud však byl státní zástupce přítomen při vyhlášení takového rozhodnutí, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí. Podá-li státní zástupce stížnost proti rozhodnutí o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, jeho stížnost již nebude mít odkladný účinek.²⁶

1.1.8. Trvání vazby

Délky lhůt pro celkové trvání vazby zůstaly novelou nedotčené, jelikož se v praxi osvědčily, jak vyplývá z důvodové zprávy, a i nadále se odvíjejí od závažnosti trestných činů, což bylo přínosem novely TrŘ zákonem č. 265/2001 Sb.

Jako další drobnou změnu můžeme sledovat i v ustanovení § 71 TrŘ, kdy novela TrŘ klade větší důraz na žádost obviněného (žádost o propuštění z vazby na svobodu), aby bylo přezkoumáno trvání důvodů vazby, a teprve až následně, kdy obviněný žádost nepodá, nastupuje přezkum z úřední povinnosti, buďto státním zastupitelstvím nebo soudy. Dále si můžeme z ustanovení § 71 odst.1 TrŘ povšimnout, že zákonodárce se obrací k možnosti, zda-li nelze vazbu nahradit některým z opatření uvedených v § 73 a § 73a, a zda ponechání obviněného ve

---

²⁵ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis. 1975. str. 171-172

²⁶ Srov. CÍSAŘOVÁ D. a kol. *Trestní právo procesní. 1. Vydání*. Praha: Aspi a.s. 2008. str.253-255 a RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání*. Praha: C.H.BECK. 2004, str. 441-468

vazbě vyžaduje povaha věci a hrozící nežádoucí důsledky spojené s propuštěním obviněného na svobodu. Jak už bylo uvedeno výše, institut vazby je citelným zásahem do práv člověka a nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem, jak vyplývá z čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod. Evropská úmluva o lidských právech v čl. 6 garantuje každému právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým soudem, podrobněji se k vymezení trvání vazby vyjádřil Ústavní soud, který stanovil tuto dobu jako nepřekročitelný časový limit směřující vůči státu, který v takto určené lhůtě musí být svými orgány, tomu povolanými, připraven spravedlnost vykonat nebo obžalovaného z vazby propustit na svobodu.²⁷ Nejvyšší možná doba trvání vazby je upravena v § 72a a § 72b TrŘ, kde je stanovena celková doba trvání vazby v trestním řízení, která nesmí přesáhnout jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin, dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin, tři roky v případě trestního stíhání pro zvlášť závažný zločin a čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákoníku uložit výjimečný trest. Z této celkové doby připadá jedna třetina na přípravné řízení a zbylé dvě třetiny na řízení před soudem. Pokud není přípravné řízení nebo řízení před soudem před uplynutím této lhůty skončeno, musí být nejpozději v poslední den této lhůty obviněný propuštěn z vazby. Je tedy nepřipustné nevyužitou část lhůty stanovené pro dobu trvání vazby v přípravném řízení přesouvat ve prospěch řízení před soudem.

V případě, kdy dojde ke změně právní kvalifikace skutku a dosavadní délka trvání vazby překročí maximální dobu trvání vazby, je nutné obviněného propustit z vazby „*neprodleně*“. Doposud postačovalo, aby obviněný byl v takovém případě propuštěn z vazby ve lhůtě 15 dnů ode dne, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace skutku. Doba 15 dnů se vzhledem k intenzitě zásahu do práv obviněného, který představuje vazba, a vzhledem k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva stala nepřiměřeně dlouhou a nezdůvodnitelnou.²⁸

1.1.9. Rozhodování o dalším trvání

Zákon ukládá orgánům činným v trestním řízení obecnou povinnost, aby průběžně po celou dobu trestního řízení a v každém jeho období zkoumaly, zda důvody vazby u obviněného ještě trvají nebo se nezměnily, a vzhledem k přijetí

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 25.9.1996 a 7.11.1996, sp.zn. III ÚS 83/1996

²⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Labita proti Itálii ze dne 6.dubna 2000

zákona č. 459/2011 Sb. došlo k rozšíření tohoto přezkumu při posuzování, zda trvají důvody vazby. Ustanovení § 71 odst.1 také přihlíží k tomu, zda ponechání obviněného ve vazbě vyžaduje obtížnost věci nebo jiné závažné důvody, pro které nelze trestní stíhání skončit, a zda by propuštěním obviněného z vazby bylo zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Dále je pak ke konci ustanovení § 71 odst. 1 TrŘ taxativně konkretizováno, ve kterých případech soudce v přípravném řízení přezkoumává důvody vazby.²⁹ O dalším trvání vazby obviněného rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Rozhodovací činnost soudce je omezena lhůtou, která činí tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě. Povinnost soudce rozhodnout o dalším trvání vazby se opakuje každé tři měsíce a předchází jí vždy návrh ze strany státního zástupce. V řízení před soudem podle ustanovení § 72 odst. 3 TrŘ má soud povinnost rozhodnout nejpozději do 30 dnů od podání obžaloby, jestli i nadále trvají důvody pro ponechání obviněného ve vazbě, nebo jestli může být obviněný propuštěn z vazby. Dále se v řízení před soudem, je-li dle § 72 odst. 3 TrŘ obžalovaný ve vazbě ponechán, pokračuje obdobně jako v řízení přípravném, tedy postupuje se přiměřeně podle § 72 odst. 1 TrŘ (rozhodování po třech měsících).

1.1.10. Vyrozumění o vazbě

Rozhodnou-li orgány činné v trestním řízení o vzetí do vazby, je třeba, aby byl o tomto stavu informován některý rodinný příslušník obviněného a jeho zaměstnavatel. Obviněný má samozřejmě právo nesouhlasit s takovým to vyrozuměním, ledaže se jedná o vyrozumění mladistvého. Dále musí být vyrozuměna příslušná věznice o vzetí obviněného do vazby, změně důvodu vazby, rozhodnutí o dalším trvání vazby, rozhodnutí o propuštění obviněného a o dalších údajích stanovených § 70 odst. 1 písm. e-j TrŘ.

1.1.11. Žádost obviněného o propuštění z vazby

Poněkud diskutabilní byla otázka žádosti obviněného o propuštění z vazby, co se okamžiku podání žádosti týká. Novelou tedy dochází ke zpřesnění okamžiku, od kdy může obviněný žádat o propuštění z vazby. Podle současné

---

²⁹ HRUŠKA J., VOLOVECKÝ P., *Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu*. Trestní právo. č.7-8-2012. Str.11

právní úpravy lze takto učinit poté, co rozhodnutí o vzetí do vazby nabylo právní moci. V praxi často docházelo k tomu, že obviněný současně se stížností proti usnesení o vzetí do vazby podával též žádost o propuštění z vazby. Zároveň ustanovení § 71a TrŘ specifikuje, co se rozumí žádostí o propuštění z vazby, rozumí se jí tedy i návrh obviněného na přijetí některého z opatření, které nahrazuje vazbu.³⁰

Nově je i upravena lhůta pro podání žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu, která činí 30 dní od právní moci posledního rozhodnutí o ponechání obviněného ve vazbě, kterým bylo rozhodnuto o žádosti obviněného o propuštění z vazby, o dalším trvání vazby nebo o změně důvodů vazby, jestliže byl shledán další důvod vazby, a při nichž tedy došlo k přezkumu trvání důvodnosti vazby. Ve lhůtě kratší 30 dnů může obviněný podat žádost jen tehdy, uvede-li v ní jiné důvody. Taková situace může např. nastat i v případě, že obviněný nabídne jako náhradu za vazbu písemný slib, soud (v přípravném řízení soudce) o takové žádosti o propuštění z vazby rozhodne, a obviněný vzápětí navrhne, aby jeho vazba byla nahrazena dohledem probačního úředníka (nebo aby byla přijata peněžitá záruka apod.). Bez ohledu na lhůtu 30 dnů v takovém případě musí být o takové nové žádosti rozhodnuto. Nová úprava přesto znamená významné zefektivnění rozhodování, neboť se obecně snížila frekvence žádostí o propuštění z vazby a byla odstraněna častá duplicita rozhodování

O žádosti obviněného o propuštění z vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce, který, pokud jí nevyhoví, je povinen ji nejpozději do pěti pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudci a o tomto postupu vyrozumí obviněného. Souhlasí-li státní zástupce s propuštěním obviněného z vazby, může v řízení před soudem o propuštění z vazby rozhodnout předseda senátu.

1.1.12. Vazební zasedání, právo obviněného být slyšen

Tento zcela nově zavedený institut představuje právo obviněného na „osobní slyšení“ ve vymezených druzích vazebního rozhodování a je reakcí na rozhodnutí Ústavního soudu, který svým nálezem sp.zn.Pl.ÚS 45/2004 zrušil ustanovení § 242 odst.2 trestního řádu s úmyslem přimět zákonodárce

---

³⁰ HRUŠKA J., VOLOVECKÝ P., *Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu*. Trestní právo. č.7-8-2012. Str.13

k urychlenému řešení otázky zajištění práva obviněného být slyšen ve sporném řízení. Jeho úpravu nalezneme v ustanovení § 73d až § 73g TrŘ.

Samotné právo být slyšen plyne z Úmluvy o lidských právech, kde je v čl. 5 odst. 4 stanoveno, že „každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné“. Zavedením vazebního řízení tak došlo k výslovné deklaraci práva obviněného na osobní slyšení ve vymezených druzích vazebního rozhodování. Vytvoření tohoto specifického řízení v sobě odráží respektování nálezů Ústavního soudu a judikatury Evropského soudu pro lidská práva týkající se zajištění práva obviněného na osobní slyšení předtím, než je soudem rozhodnuto o vazbě.

Vazební zasedání není vždy obligatorní, nýbrž jak plyne z ustanovení § 73d odst.1,2 TrŘ vazební zasedání se nařídí, pokud se ve stanovených lhůtách nerozhoduje o vazbě v rámci hlavního líčení nebo veřejného zasedání. Dále se rozhoduje ve vazebním zasedání, pokud o to obviněný výslovně požádal, nebo soud a v přípravném řízení to soudce považuje za potřebné pro účely rozhodování o vazbě. Soud ani jiný orgán v trestním řízení zde nemá poučovací povinnost, a tudíž pokud obviněný výslovně nepožádá, není nutné věc projednat ve vazebním zasedání. Na druhou stranu může vyvstat situace v případě návrhu státního zástupce na další trvání vazby. Ústavní soud dovodil ze svého nálezu, že je věci obviněného, aby výslovně požádal o konání vazebního zasedání, aniž by soud byl povinen jej o tomto právu poučit či jinak informovat o tom, že bude rozhodováno o dalším trvání vazby. Z ustanovení § 33 odst. 1, 5 TrŘ však vyplývá, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny obviněného poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Jestliže citované ustanovení § 73d odst. 3 TrŘ zakládá právo obviněného domáhat se konání vazebního zasedání, pak je povinností soudu rozhodujícího o dalším trvání vazby, umožnit obviněnému, aby mohl toto právo využít. Jestliže však příslušný soud obviněného, který je ve vazbě, vůbec neinformuje o tom, že jím bude rozhodováno o dalším trvání jeho vazby, popřípadě dokdy se tak stane, a neposkytne mu lhůtu k vyslovení požadavku na konání vazebního zasedání, pak mu ve skutečnosti znemožní uplatnit právo žádat o konání vazebního zasedání a tohoto vazebního zasedání se zúčastnit.³¹

---

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.5.2012, sp.zn. Tvo 9/2012

Obviněný může také požádat o konání vazebního zasedání k žádosti o propuštění na svobodu, k rozhodování o stížnosti proti rozhodnutí o vazbě nebo v jiných případech rozhodování o vazbě ve lhůtě stanovené soudem.

Existují i výjimky, kdy sice obviněný výslovně požádal o konání vazebního zasedání, ale není třeba konat. Jedná se zejména o překážky na straně obviněného, kdy obviněný poté, co o konání vazebního zasedání požádá, fakticky odmítne takového zasedání se účastnit, nebo výslech obviněného znemožňuje jeho zdravotní stav. Může se ale jednat i o zcela objektivní podmínku, kdy obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě. Poslední výjimka je bez pochyby přínosná pro obviněného, protože se obviněný propouští z vazby. (§ 73d odst. 3 písm. a), b), c), d) TrŘ)

Vazební zasedání je ve své podstatě kombinací veřejného zasedání s určitými prvky neveřejného zasedání, takovýmto prvkem se rozumí zejména vyloučení účasti veřejnosti na takovém řízení (§ 73f odst. 3 TrŘ)

Z ustanovení § 73d až § 73g TrŘ nelze dovodit žádné lhůty, které je nutné minimálně zachovat. Zákon pouze uvádí, že dobu konání vazebního zasedání stanoví předseda senátu a v přípravném řízení soudce tak, aby státní zástupce a obhájce měli reálnou možnost se vazebního zasedání zúčastnit a zároveň, že budou dodrženy lhůty stanovené pro rozhodnutí o vazbě. Z praktického hlediska, pokud je již obviněný ve vazbě a má být rozhodováno o dalším trvání vazby, bude jistě nutné brát v úvahu i technickou stránku přípravy konání vazebního zasedání. Tedy, požádá-li obviněný o konání vazebního zasedání, včas požádat věznicí, kde je obviněný umístěn, o provedení eskorty obviněného k vazebnímu zasedání. V takových případech bude nejprve potřeba vyrozumět obviněného o tom, že bude v určitém termínu o dalším trvání vazby rozhodováno, vyčkat, zda požádá o konání vazebního zasedání, a následně příslušnou věznicí požádat o eskortu. Příprava tak zjevně vyžaduje určitý časový prostor, není-li k dispozici videokonferenční zařízení, které může tento proces významně urychlit. Videokonferenční zařízení je však zatím k dispozici jen u některých soudů (např. Okresní soud v Teplicích, Obvodní soud pro Prahu 2).

V případě obsazení vazebního zasedání zákon vyžaduje povinnou účast všech členů senátu a obviněného, jehož účast může být realizována i prostřednictvím videokonferenčního zařízení. Účast státního zástupce a obhájce

není povinná, avšak vždy musí být o jeho konání vyrozuměni. Z povahy věci se průběh vazebního zasedání velmi podobá veřejnému zasedání (srov. § 235 TrŘ), proto ani průběh vazebního zasedání se zásadně neliší od jednání jiných. Po zahájení řízení předseda senátu nebo některý člen senátu a v přípravném řízení soudce podá zprávu o stavu věci, následně přednese návrh státního zástupce nebo vystoupí obviněný či jeho obhájce s žádostí o propuštění z vazby. Státní zástupce, obviněný a jeho obhájce přednesou svá vyjádření a případné návrhy na provedení šetření potřebného pro rozhodnutí o vazbě. Následuje výslech obviněného, během kterého mohou státní zástupce i obviněný klást doplňující otázky, ale až po té, co jim soudce udělí slovo, na závěr vazebního zasedání je prostor pro závěrečné návrhy státního zástupce, obhájce a obviněného. Rozhodnutí se vždy vyhláší ve vazebním zasedání.³²

Nová právní úprava spočívající v zakotvení ustanovení o vazebním zasedání znamená oproti předchozí právní úpravě podstatnou změnu. Podle předchozí právní úpravy například rozhodování o vzetí do vazby probíhalo formou pouhého výslechu a nemělo tedy formu jednání soudu v podobě jeho zasedání, které je nyní vazebním zasedáním zavedeno. Podle mého názoru má nově zavedená forma rozhodování i významný psychologický aspekt, neboť rozhodování ve vazebním zasedání podtrhuje důstojnost rozhodování před soudem, zdůrazňuje obviněnému pozici, ve které se ocitl, a může významně v kladném slova smyslu ovlivnit přístup obviněného k celému trestnímu řízení již v jeho počátku. Při rozhodování o dalším trvání vazby je pak pro obviněného garantem, že se může před soudcem (nebo v řízení před soudem mimo hlavní líčení a veřejné zasedání) vyjádřit a své argumenty osobně sdělit.

---

³² HRUŠKA J., VOLOVECKÝ P., *Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu*. Trestní právo. č.7/8-2012. Str.11

2. Nahrazení vazby – úprava de lege lata

2.1. Nahrazení vazby obecně

Trestní řád umožňuje v § 73 a § 73a nahradit vazbu čtyřmi různými způsoby, jimiž jsou záruka zájmového sdružení či důvěryhodné osoby, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka a peněžitá záruka. Tato opatření lze ukládat samostatně nebo je různě kombinovat, avšak je třeba vždy přihlížet ke konkrétním situacím, tzn. soudce musí vzít v úvahu povahu trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán, samotnou osobu obviněného a k dalším skutečnostem přistupovat tak, aby míra přesvědčivosti a spolehlivosti nabízeného opatření dokázala vyrovnat míru závažnosti činu. Větší míra přesvědčivosti a spolehlivosti opatření k nahrazení vazby může být shledána například právě v kumulaci více takových opatření.³³ Na základě uvážení a posouzení všech těchto skutečností soud rozhodne, zda záruku, slib nebo peněžitou záruku přijme, anebo aplikuje dohled probačního úředníka. Je-li vhodné použít některý z těchto substitutů vazby, ponechá soud obviněného na svobodě, v opačném případě rozhodne o vzetí obviněného do vazby³⁴

Pokud jde o nahrazení vazby jiným opatřením - zárukou, slibem nebo dohledem podle § 73 TrŘ nebo peněžitou zárukou podle § 73a TrŘ - je nutno připomenout, že ačkoli má orgán rozhodující o vazbě povinnost zvažovat možnost nahrazení vazby jiným opatřením, je přijetí nabízeného opatření nahrazujícího vazbu fakultativní, nikoli obligatorní. K aplikaci některého z uvedených opatření nahrazujících vazbu totiž nestačí, aby obviněný splnil předepsané podmínky, v dané věci dal vlastnoručně podepsaný písemný slib, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, ale příslušné opatření musí být, vzhledem k povaze stíhané trestné činnosti, její závažnosti a osobě obviněného, shledáno dostatečným k dosažení účelu vazby.³⁵

Použití kteréhokoliv z uvedených vazebních substitutů je vyloučeno v následujících případech:

---

³³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp.zn. To12/2004

³⁴ ŠÁMAL P., KRÁL V., BAXA J., PÚRY F., *Trestní řád. Komentář I.díl. 4 vydání*. Praha: C.H.BECK. 2002. str.429

³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 30.4.2010, sp.zn. I.ÚS. 1115/09

- 1.) nejsou dány důvody vazby (včetně důvodů zpřísněných),
- 2.) není dostatečně odůvodněno, že je obviněný pachatelem trestného činu,
- 3.) v případě stíhání obviněného pro některý z trestných činů uvedených v § 68 odst. 2 TrŘ, tedy pro úmyslné trestné činy s horní hranicí nepřevyšující dvě léta nebo pro nedbalostní trestné činy s horní hranicí nepřevyšující tři léta a současně nejsou-li dány zpřísněné důvody vazby podle téhož ustanovení
- 4.) jestliže obviněný již vykonal příslušnou část vazby, jejíž délka se rovná nejvyšší přípustné době vazby v přípravném řízení nebo v řízení před soudem uvedené v § 71 odst. 8, 9 TrŘ

Opatření nahrazující vazbu se mohou uplatnit pouze z důvodů podle § 67 písm. a.) a c.) TrŘ, jejich použití je tedy jednoznačně vyloučeno při vazbě koluzní. Další omezení se vztahuje k ustanovení § 73a odst.1 věta druhá, která vylučuje přijetí peněžité záruky i v případech konkrétních trestných činů je-li zároveň dán důvod vazby uvedený v §67 písm. c) TrŘ.

Vedle těchto dvou standardních typů vazeb je možné nahradit i zvláštní typy vazeb, jako je vazba vyhošťovací (§ 350c TrŘ), vazba obviněného, kterého vydal cizí stát na základě zatýkacího rozkazu (§ 387 odst.2 TrŘ), nebo jehož jiný členský stát Evropské unie předal do České republiky na základě evropského zatýkacího rozkazu (§ 405 odst. 6 TrŘ), vyplývající z výslovného odkazu uvedeného v § 387 odst.2 TrŘ. Úpravu náhrady vazby je možné přiměřeně aplikovat na i vazbu předběžnou ve vydávacím řízení, vydávací vazbu ve zkráceném řízení na základě evropského zatýkacího rozkazu.³⁶

Vazbu je možno nahradit buďto před vydáním samotného rozhodnutí o vzetí do vazby, a nebo, bylo-li již toto zajišťovací opatření ve vztahu k osobě obviněného uplatněno, tak po vydání tohoto rozhodnutí. Použití těchto substitutů umožňuje zákon jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem, ale pouze soudu je svěřena pravomoc rozhodovat o některém z důvodů vyjmenovaných v § 68, což vyplývá z čl. 5 odst. 2, 3 Evropské úmluvy o lidských právech, kdy je

---

³⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I.díl. 6. Vydání.* Praha: C.H.BECK. 2008. str.560

rozhodování a dočasném omezení svobody svěřováno do kompetence pouze nezávislému orgánu, kterým je soud, takže je vyloučeno rozhodování o vazbě státním zástupcem, jelikož ten nespĺňuje podmínky nezávislosti a nemůžte rozhodovat o ponechání obviněného na svobodě za současného nahrazení vazby některou z možností.

I přes tyto logické argumenty však v minulosti o vzetí do vazby státní zástupce (dříve prokurátor) rozhodoval a ještě v nedávné době státní zástupce rozhodoval o dalším trvání vazby (ponechání ve vazbě). Pokud jde o rozhodování o vazbě směřující ve prospěch obviněného, má státní zástupce možnost podle současné právní úpravy rozhodnout o propuštění obviněného z vazby v řízení přípravném, rozhodnout o tom, že některý z vazebních důvodů v řízení přípravném pominul, o zrušení omezení vycestování do zahraničí a o propuštění z vazby v přípravném řízení tehdy, je-li překročena lhůta trvání vazby (§72 TrŘ a § 72a TrŘ).

Soudce (případně soud, jde-li o řízení po podání obžaloby) rozhoduje o vzetí do vazby, o nahrazení vazby jiným opatřením, o ponechání obviněného na svobodě, o nahrazení vazby některým z možných opatření, jakož i o propuštění z vazby v případě, pominuly-li vazební důvody. Pakliže státní zástupce v přípravném řízení nevyhoví žádosti obviněného o propuštění z vazby při využití některého z opatření, kterým lze vazbu nahradit, předloží věc k rozhodnutí soudu a ten rozhodne o přijetí záruky, slibu, dohledu probačního úředníka nebo peněžitě záruky.³⁷

Usnesení soudu, v němž se navrhuje některé z opatření nahrazující vazbu, má dle § 74 TrŘ povahu rozhodnutí o vazbě. V případě, že soud shledá některou z náhrad jako přijatelnou, obviněného propustí na svobodu, popř. ho na svobodě ponechá nebo uvede do výroku usnesení nepřijetí a obviněného do vazby vezme nebo ho v ní ponechá. Proti tomuto usnesení je přípustné podání stížnosti, kterou může podat jak obviněný, tak státní zástupce,³⁸ ale pouze stížnost státního zástupce o propuštění obviněného na svobodu má odkladný účinek. Dojde-li soud k závěru, že netrvá žádný z důvodů vazby a obviněného propustí na svobodu, nemůžte být přijat žádný z navrhovaných opatření nahrazujících vazbu.

---

³⁷ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. č.8/2003. str.58

³⁸ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.6.1998, sp.zn.Stn 4/97

Orgán rozhodující o vazbě může současně s nahrazením vazby některým z možných substitutů uložit obviněnému určitá omezení a povinnosti, která se odvíjejí od projednávaného případu a osoby obviněného. Orgán rozhodující o nahrazení vazby tak může uložit obviněnému omezení spočívající v zákazu vycestování do zahraničí a vydání cestovního dokladu obviněného. Obviněný má v této souvislosti právo kdykoliv žádat o zrušení omezení v pravidelných tříměsíčních intervalech.

Každé z ukládaných opatření nahrazujících vazbu má svá určitá specifika a omezení, jejichž problematikou bych se teď ráda zabývala podrobněji.

2.2. Záruka

Záruku je možné přijmout jako alternativní řešení u důvodů vazby uvedených v § 67 písm a.) a c.) TrŘ, tedy jen u vazby útěkové a předstižné, a její úpravu najdeme jako první z možných alternativ vazby v ustanovení § 73 odst.1 TrŘ. Současná právní úprava záruky představuje dva způsoby nahrazení vazby. První možností je záruka zájmového sdružení, jako druhou možnost zákon nabízí záruku poskytnutou důvěryhodnou osobou. Orgány, rozhodující o nahrazení vazby, a tedy i o záruce, kterými jsou soud a v přípravném řízení státní zástupce, musí brát v úvahu povahu stíhané trestné činnosti, osobu obviněného a konkrétní obsah nabízené záruky³⁹ Tyto orgány posléze rozhodují o přijetí či nepřijetí záruky formou usnesení, proti němuž je přípustná stížnost.

2.2.1. Záruka zájmového sdružení

Tuto formu záruky lze přijmout v případě, že sdružení občanů, které zákon taxativně uvádí v § 3 odst. 1, nabídne převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu (§ 73 odst.1 písm.a)) a v neposlední řadě také podmínka, že orgán rozhodující o

---

³⁹ ŠÁMAL P., KRÁL V., BAXA J., PÚRY F., *Trestní řád. Komentář I.díl.* 4 vydání. Praha: C.H. BECK. 2002. str.430

vazbě shledá záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostačující a přijme ji.⁴⁰

Zapojením širší komunity do součinnosti na trestním řízení zákon sleduje aktivní spolupráci široké vrstvy občanů v boji proti nežádoucím protispolečenským jevům a upevňování zákonnosti jejich vlastním přičiněním. Touto vzájemnou kooperací tak napomáhají zájmová sdružení občanů orgánům činným v trestním řízení k zamezování trestné činnosti. Princip této součinnosti zákon prezentuje jako jednu z primárních zásad trestního práva procesního, která je obecně vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 7 TrŘ, jež obecně pojednává o tomto vzájemném spolupůsobení a hlavně využívání jejich psychického výchovného působení na obviněného s cílem, aby se zdržel dalšího jednání a nebyl tak následně umístěn do vazby.

Konkrétní vyjádření zásady spolupráce mezi orgány činnými v trestním řízení a zájmovým sdružením občanů vyjadřuje § 3 a § 6. V první řadě zákon taxativně uvádí, co se rozumí zájmovým sdružením občanů, řadí sem odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení- zde zákonodárce výslovně vyjímá politické strany a politická hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. V § 3 odst. 2 TrŘ je uveden výčet situací, kdy je spolupráce zájmových sdružení občanů umožněna, jedná se o případy u nichž soud rozhodl o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, nebo jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, u podmíněně odsouzených k trestu odnětí svobody s dohledem a podmíněně propuštěných. V závěru tohoto ustanovení zákonodárce doplňuje, že tato zájmová sdružení občanů mají napomáhat k vytváření podmínek, aby odsouzený žil po vykonání trestu řádným životem. Právo svobodně se sdružovat zaručuje čl. 20 Listiny a dále zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů ve znění pozdějších změn a doplnění.

Působení a činnost zájmových sdružení pro účely záruky, kterou mohou poskytnout, jsou upraveny v ustanovení § 6 TrŘ. Odstavec první tohoto ustanovení vymezuje konkrétní případy, kdy může zájmové sdružení nabídnout převzetí záruky:

- a.) za chování obviněného, jehož trestní stíhání bylo podmíněně

---

⁴⁰ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. č.8/2003.str.57-58

zastaveno,

b.) za převýchovu odsouzeného, u něhož bylo podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem, kterému byl uložen trest odnětí svobody, jehož výkon byl odložen na zkušební dobu, u podmíněně odsouzeného k trestu odnětí svobody s dohledem, nebo

c.) za dovršení nápravy odsouzeného, který vykonává trest odnětí svobody, trest zákazu činnosti nebo trest zákazu pobytu. V tomto případě má zájmové sdružení možnost podat návrh na podmíněně propuštění odsouzeného z trestu odnětí svobody nebo podmíněně upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nebo zákazu pobytu. Jestliže s tímto postupem odsouzený souhlasí, zájmové sdružení může získávat podklady ke zjišťování informací o chování a dosavadním průběhu výkonu trestu odsouzeného.

Smyslem převzetí záruky zájmového sdružení občanů je úsilí dosáhnout požadovaného účelu vazby i za podmínky, že se obviněný nenachází ve vazební věznici. Aby bylo dosaženo předpokládaného cíle tohoto typu záruky, musí být konkrétní zájmové sdružení občanů schopno natolik ovlivnit obviněného nebo odsouzeného, aby byl schopen vést řádný život a přijal potřebná opatření. Zájmové sdružení osob rovněž dohlíží na to, aby obviněný nahradil případnou škodu, kterou způsobil v souvislosti s trestným činem. Orgán rozhodující o nahrazení vazby tímto způsobem si musí být jist, že takovéto sdružení je způsobilé na obviněného působit a kladně ovlivňovat jeho další chování, aniž by byl obviněný zbaven svobody a účel vazby tak byl splněn. Z tohoto důvodu má orgán rozhodující o náhradě vazby oprávnění být pravidelně vyrozumíván o dalším jednání obviněného, např. jestli již odstranil škodlivý následek trestného činu. Obviněný má povinnost nejen spolupracovat se sdružením, ale musí se případně i podřídit určitému režimu nebo přijmout určité podmínky.

Nejznámějším občanským sdružením působícím v České republice od roku 2004 je sdružení K 213, jejichž cílem je vypuštění § 196 TZ (ve starém trestním zákoníku § 213), tedy vyloučení odnětí svobody jakožto trest za zanedbání povinné výživy, jejichž heslem je „Tátové k dětem, ne do vězení“. Z informací dostupných na internetu jsem si vytvořila poněkud kontroverzní názor na jejich působení. Toto sdružení se na jednu stranu snaží o monitorování justice,

spravedlivého procesu, usiluje o ochranu rodiny a osvědčených zásad řádného rodinného života, přiblížení se tradičním evropským hodnotám a dosažení naprosté rovnoprávnosti mužů v přístupu k výchově dětí, nicméně se poněkud často odvolává na odbytou práci orgánů činných v trestním řízení, feministickou justici jako nástroj terorizování otců nebo odkazuje na různá postkomunistická ustanovení shledávající v našem současném trestním zákoníku, kolikrát v jejich příspěvcích najdeme i vulgarismy. Jelikož jsem se dohledala i několika žalob na ochranu osobnosti směřující právě proti sdružení K 213, nemůžu jinak, než podotknout, že si myslím, že záruka poskytnutá takovýmto pochybným sdružením nemá šanci na úspěch, co se žádoucího výsledku nahrazení vazby týká a nemůže splňovat účel tohoto opatření.⁴¹

Naproti tomu zájmová sdružení Šalamoun a hlavně MAHARAL se snaží pomoci v oblasti snižování recidivy a dbají na výběr svých „klientů“. Zájmové sdružení MAHARAL na svých webových stránkách uvádí i podmínky pro poskytnutí záruky a celkově dbá na zákonný požadavek spolupůsobení, dovršení nápravy odsouzeného a také se snaží doplnit činnost PMS ČR.⁴²

V praxi se však záruka nabízená zájmovým sdružením jako náhrada vazby prakticky nevyužívá a nevyskytuje, uplatňována je zejména a téměř výhradně u žadatelů o podmíněné propuštění.

Odhlédneme-li od zaběhlých a fungujících sdružení, jak jsem je výše příkladmo uvedla, lze si zcela dobře představit situaci, kdy zájmové sdružení vznikne cíleně za účelem poskytnutí konkrétní záruky za konkrétní osobu. Zde může jít o sdružení tvořené skupinou lidí z blízkého sociálního nebo pracovního prostředí konkrétní osoby, za kterou je záruka nabízena.

Problematickým bodem využití nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení je časový limit stanovený zákonem pro rozhodnutí soudce o návrhu na vzetí do vazby, který činí 24 hodin. Tato krátká doba vytváří mnohdy úskalí v případech, kdy je podán návrh státního zástupce na vzetí do vazby, obviněný společně s jeho obhájcem se snaží spojit se zájmovým sdružením, ale přitom se jim vůbec nemusí podařit ho do doby rozhodnutí soudu zkontaktovat, největší

---

⁴¹ <http://www.k213.cz>, ze dne 22.3.2013

⁴² <http://www.maharal.estranky.cz/clanky/presentace.html>, ze dne 22.3.2013

rizika úspěchu dohledání zájmového sdružení jsou potom o sobotách a nedělích, v době svátků nebo v mimopracovní době. V případě, že se jim podaří se zkontaktovat s některým ze zájmových sdružení, neznamená to, že občanské sdružení se před rozhodnutím soudce o vazbě vůbec sejde a poskytne jím možnou nabízenou záruku za vazbu obviněného. V praxi se stává, že se zájmovému sdružení občanů vůbec nepodaří dospět k nabídnutí záruky za vazbu.⁴³

Přesto si lze představit, že by bylo možno, při objektivním posuzování možností obviněného, jenž je v zadržení, jím samým nebo spíše prostřednictvím zvoleného obhájce, preventivně vyvolat kontakt se zájmovým sdružením ještě před tím, než by návrh státního zástupce na vzetí do vazby v konkrétním případě podán. Tento postup by sice evidentně vyžadoval zvýšené úsilí a silně racionální uvažování hned od samého počátku trestního stíhání, avšak představoval by pro obviněného velmi reálnou možnost trestního stíhání vedeného nevazebně.

2.2.2. Záruka důvěryhodné osoby

Daleko snadnějším způsobem se může obhájce obviněného obrátit na důvěryhodnou osobu a přesvědčit ji k podání návrhu na náhradu vazby. Za důvěryhodnou osobu je považován např. vychovatel v internátu pro učně, nadřízený obviněného, učitel studenta, rodiče obviněného či osoby blízké.⁴⁴ Spolupráce s těmito jednotlivými fyzickými osobami je daleko jednodušší a rychlejší než v předchozím případě a může být realizována během krátkého časového intervalu před rozhodnutím o vazbě, výhodou je zejména možnost kontaktu mimo pracovní dobu a v místě bydliště této důvěryhodné osoby. V praxi se však můžeme setkat s následujícími situacemi; v případě, že se obhájci podaří včas dohledat důvěryhodnou osobu a zkontaktovat se s ní, tato osoba nemusí mít zájem pomoci obviněnému, jelikož může mít obavu z častého morálního odsouzení okolím. Za předpokladu, že důvěryhodná osoba souhlasí se zárukou za další chování obviněného ve smyslu ustanovení § 73 odst.1 písm.a) TrŘ, musí zvážit orgán rozhodující o vazbě, jestli tato důvěryhodná osoba je schopna mít na obviněného dostatečný vliv a účinně ovlivňovat obviněného a jeho chování. „Důvěryhodná osoba, nabízející záruku ve smyslu § 73 odst. 1 písm. a) tr. řádu,

---

⁴³ VANTUCH, P. *Nahrzení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. č.8/2003.str.58

⁴⁴ ZEMAN, P. a kol., *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Praha 2010. Str.18

musí být nadána jistou nezávislostí, autoritou, zároveň též určitým bližším, např. rodinným, osobním, pracovním apod. vztahem k obviněnému, aby mohla jeho chování kontrolovat, v případě potřeby pozitivně ovlivňovat a měla k tomu potřebné prostředky a vliv.“⁴⁵(Usnesení Krajského soudu v Plzni sp.zn. 8 To 203/97).

Za důvěryhodnou osobu ve smyslu § 73 odst.1 písm.a) nemůže být považován obhájce obviněného. „ Obhájce obviněného takovou osobu nemůže být, aniž by se vystavil nebezpečí střetu zájmů vyplývajících z požadavků náležitého výkonu obhajoby a advokacie vůbec a zároveň plnění podmínek poskytnuté záruky za další chování obviněného. Je přitom lhostejné, zda obhájce působí na základě ustanovení soudem nebo na základě plné moci.“ Má-li být poskytnuta záruka advokátem, nikoliv obhájcem obviněného, Ústavní soud tuto situaci shledává za zcela odlišnou, jelikož „mezi advokátem, který není v postavení obhájce obviněného a obviněným není dána závislost na postavení a pokynech klienta-obviněného, která by v určitých situacích mohla bránit obhájci v tom, aby příznivě ovlivňoval chování obviněného.“

2.2.3. Předpoklady záruky

Nabízená záruka musí splňovat nepostradatelné obsahové náležitosti, které budou uplatňovány ve vztahu k obviněnému zájmovým sdružením nebo důvěryhodnou osobou, vyžaduje se jednak převzetí dohledu nad dalším chováním obviněného, dále opatření, které zajistí, že se obviněný vždy dostaví na vyzvání k orgánu činnému v trestním řízení, který ho předvolá a skutečnost, že se obviněný předem oznámí případné vzdálení se z místa pobytu. Bohužel už vícekrát ztroskotala upřímná snaha některých členů zájmového sdružení právě na těchto náležitostech.

2.2.4. Převzetí dohledu nad dalším chováním

Převzetí dohledu nad dalším chováním obviněného je nezbytnou součástí záruky, jelikož je obviněný po celou dobu na svobodě a účelu vazby se má tímto opatřením hlavně předejít opakování trestné činnosti a zamezit obviněnému mařit trestní řízení svým útekem.

---

⁴⁵ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26.5.1997, sp.zn. 8 To 203/97

Aby se nabízená záruka mohla skutečně stát náhradou vazby, musí být obsahově kvalitně zpracována po všech jejích stránkách. Musí zejména obsahovat všechna opatření, která budou v případě přijetí záruky proti obviněnému použita. V praxi se soudy často setkávají s případy, kdy záruku nemohou přijmout právě proto, že v ní chybí právě obsahové náležitosti nebo je zpochybněna důvěryhodnost osoby, takže takovéto nabídky záruk soudy nepřijmou, jelikož by nesplňovaly účel nahrazení vazby obviněného, a obviněného vezmou do vazby, popř. ho v ní nechají. „Podmínky nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného nebudou zpravidla splněny u rodičů mladistvého, kteří měli s jeho výchovou závažné problémy, jež mimo jiné vyústily i ve spáchání posuzované trestné činnosti.“⁴⁶ V tomto případě mohou být v záruce obsaženy všechny náležitosti, ale soud zohlední zejména osobu obviněného a prostředí, ve kterém se pohybuje.

Spolupráce obviněného s jeho obhájcem je téměř nepostradatelná, neboť kdyby měl zadržený obviněný jednat sám, byly by jeho šance na dosažení nabídky záruky zájmového sdružení či důvěryhodné osoby minimální, protože obviněnému je znemožněno jednat osobně v důsledku omezení jeho svobody. Stanovená 24 hodinová lhůta, během níž soudce rozhoduje o budoucím osudu obviněného a obhájce se snaží zkontaktovat s některým z oprávněných subjektů, je krátká, a proto je toto opatření před vzetím obviněného do vazby téměř nerealizovatelné. Jednak soudce nemůže v takto krátké době dostatečně stihnout projednat obsah záruky a stejně tak zájmové sdružení či důvěryhodná osoba nemůže být patřičně seznámena se všemi skutečnostmi, ve kterých je shledáván důvod vazby. Z tohoto důvodu je v praxi navrhováno, aby záruka byla uplatněna až po několika týdnech či měsících, kdy vazba již nějakou dobu probíhá. V případě, že soud nabízenou záruku přijme, posléze obviněného propustí na svobodu.⁴⁷ Jestliže soud propouští obviněného z vazby proto, že dojde k závěru, že nadále netrvá žádný z důvodů vazby uvedených v § 67 písm. a), b), c) TrŘ, nemůže přijmout slib obviněného podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ.⁴⁸

---

⁴⁶ Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp.zn. 5 To 44/1994

⁴⁷ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. č.8/2003.str.58-59

⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.12.1993, sp.zn. To 251/1993

2.3. Slib

Současná právní úprava umožňuje obviněnému využití dalšího institutu, kterým je možné nahradit vazbu, a tím je písemný slib. Jestliže je dán důvod vazby uvedený v ustanovení § 67 písm. a.) nebo c.) TrŘ, může orgán, který rozhoduje o vazbě, ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže dá obviněný písemný slib, jehož obsahem je vyjádření závazku, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží. (§ 73 odst.1 písm b) TrŘ). Slib, že povede řádný život, musí dát přímo obviněný, slib musí být písemný a vždy jej musí vlastnoručně podepsat obviněný.⁴⁹ Tuto podmínku vlastnoručního podpisu zdůraznil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp.zn.To II 008/1985. Stejně jako u záruky má přijetí slibu povahu rozhodnutí o vazbě, a orgán, který o něm rozhoduje, musí vydat usnesení. „Soud předtím, než přijme podle § 73 písm. b) slib obviněného, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, musí pečlivě zvážit všechny okolnosti týkající se případu a osoby obviněného důležité z hlediska, zda je možno považovat slib za dostatečný. Skutečnosti, že škoda, již měl obviněný způsobit trestným činem, je velkého rozsahu, obviněný není výdělečně činný, je bez prostředků a trestné činnosti se měl dopouštět na různých místech republiky, výrazně zpochybňují takový slib.“⁵⁰ Soud tedy před přijetím slibu důkladně zvažuje, zda je slib myšlen vážně a určitě vzhledem k osobě obviněného a závažnosti projednávaného trestného činu.

2.3.1. Podání slibu a jeho forma

Podoba nabízeného slibu není v zákoně nijak upravena. „Slib může mít podobu samostatného podání, nebo obviněný, který byl vzat do vazby, učiní slib v žádosti o propuštění z vazby, nebo ve stížnosti proti usnesení, jímž byl vzat do vazby.“⁵¹ Důležitější podmínkou je, aby byl slib podán a podepsán přímo obviněným, je vyloučeno podepsání slibu jinou osobou, např. státním zástupcem nebo obhájcem. Častým postupem, který umožňuje i zákon je, aby obhájce či

⁴⁹ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 1.vydání*. Praha: C.H.BECK. str. 128

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.1992, sp.zn. 6 To 14/1992

⁵¹ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. č.8/2003. Str.59

jiné osoby pomohli obviněnému sepsat slib, buďto na psacím stroji či na počítači, a nebo obviněný může sepsat slib vlastnoručně za pomoci některé z výše uvedených osob. Nezbytnou náležitostí slibu je již výše zmíněný závazek obviněného, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží. Z toho je zřejmé, že ne každé podání, jež je jako písemný slib označeno, bude také jako písemný slib soudcem (případně soudem) posuzováno. Pokud soudce (případně soud) shledá, že písemný slib nemá všechny podstatné náležitosti, jak po stránce formální, tak i po stránce obsahové, nerozhoduje podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ, ale posoudí podání obviněného jako běžnou žádost o propuštění z vazby nebo jako žádost o propuštění ze zadržení (nebo o propuštění ze zatčení v případě realizace příkazu k zatčení a do odůvodnění usnesení o vazbě svůj postup vysvětlí.

Písemný slib bývá v praxi poměrně často navrhován, jelikož obviněného nebrzdí zákonné lhůty pro rozhodnutí o vazbě uvedené v ustanovení § 77 odst. 1 a 2 TrŘ, obviněný nemusí nikoho dohledávat a tato možnost tak přichází v úvahu již při rozhodování o vazbě zadrženého obviněného. I navzdory tomu, že je slib přijímán pouze u menší části návrhů, zkušenosti z praxe ukazují, že je písemný slib zadrženého obviněného často v přípravném řízení soudcem přijat.⁵² Názor státního zástupce zde sehrává také svou roli, jelikož může navrhnout soudci rozhodujícímu o vazbě nepřijetí slibu. Soudce se pak s názorem státního zástupce vzhledem k jeho stanovisku může ztotožnit a slib obviněného nepřijme. To však rozhodně nemusí být pravidlem, neboť soudce může mít na věc podstatně jiný názor, než státní zástupce, jenž nepřijetí slibu navrhuje.

2.3.2. Omezení a povinnosti

Shledá-li soud po jeho důkladném zvážení, že písemný slib je dostatečný, uvede v usnesení o přijetí, že jej přijímá a v souvislosti s tím ponechá obviněného na svobodě nebo ho propustí na svobodu. Stejně jako u záruky i zde je možná stížnost proti tomuto usnesení, která nemá odkladný účinek (§ 74 odst. 1 a 2 TrŘ).

---

⁵² Srov. VANTUCH, P. *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem*. Právní rádce. č.8/2003. Str.59 a VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného*. 1.vydání. Praha: C.H.BECK. 1998. str. 128-129

Při rozhodování o nahrazení vazby slibem může soud uložit obviněnému povinnosti a omezení, které musí být přiměřené a směřovat ke splnění účelu, jež plní vazba.⁵³ Omezení mají v tomto případě povahu zákazů určitého konání, resp. zdržení se určitého nežádoucího konání. Orgán rozhodující o vazbě může obviněnému např. zakázat nadměrné požívání alkoholických nápojů, zákaz aplikace omamných a psychotropních látek, zákaz navštěvovat noční podniky, sportovní zápasy, zákaz hrát hazardní hry, kontaktovat určitou osobu apod. Tato omezení se tedy týkají zákazu vykonávání určité činnosti, která byla příčinnou, podmínkou nebo podnětem obviněného ke spáchání trestné činnosti, pro kterou je stíhán.⁵⁴

Povinnosti obviněného mají naopak povahu příkazů k určitému chování. Takovou povinností se rozumí např. předem oznámit změnu bydliště nebo pobytu, dostavit se k policejnímu orgánu, navštěvovat sociální nebo terapeutické programy, podrobit se vhodným programům psychologického poradenství,⁵⁵ splácení dlužného výživného, řádné docházení do zaměstnání apod.

Jestliže obviněný svůj písemný slib porušuje tím, že nevede řádný život, nedbá povinností a nedodržuje určená omezení, může orgán rozhodující o vazbě začít uvažovat o vzetí obviněného do vazby, porušení slibu tedy nemá vždy za následek vzetí do vazby. V případě, že odpadly důvody vazby, soud zruší usnesením omezení a povinnosti, ke kterým obviněného zavázal.

V případě, že soud dospěje k závěru, že nabízený slib obviněného není dostatečný, uvede ve výroku usnesení nepřijetí písemného slibu a obviněný se buď bere do vazby, nebo se v ní ponechává. Nepřijme-li soud slib obviněného, který podal žádost o propuštění z vazby na svobodu za současného nabídnutí slibu, musí výrok o nepřijetí slibu obsahovat dva výroky. První výrok obsahuje negativní rozhodnutí soudu, že se nepřijímá písemný slib podle § 73 odst.1 písm. b) TrŘ, a dále výrok o tom, že žádost obviněného o propuštění z vazby se zamítá. Vzhledem k tomu, že každý návrh je v první řadě posuzován jako žádost o propuštění z vazby, měl by výrok o zamítnutí žádosti o propuštění z vazby logicky předcházet výroku o nepřijetí písemného slibu.

---

⁵³ ŠÁMAL P. a kol., *Trestní řád. 6. Doplnění a přepracování*. Praha: C.H.BECK. 2008. str. 565

⁵⁴ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání*. Praha: C.H.BECK. 2004, str. 529

⁵⁵ ŠÁMAL, P. a kol., *Trestní řád. Komentář. I.díl. 4 vydání*. Praha: C.H.BECK. str.432

Přijetí písemného slibu jako náhrada za výkon vazby bývá často realizováno v kombinaci s ostatními instituty nahrazujícími vazbu, nejčastěji se tak děje v kombinaci dohledem probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. c) TrŘ.). Tento institut, tedy nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, jednak lépe umožňuje kontrolu dodržování povinností a omezení, pokud jsou uloženy, a jednak je dostupnější formou náhrady za výkon vazby. (Více o probačním úředníkovi v následujícím bodě). Jelikož jsem otázky z praxe v souvislosti s nahrazením vazby konzultovala se soudkyní okresního soudu v Chomutově, bylo mi řečeno, že za její dvacetiletý profesní život na pozici soudce okresního soudu peněžitou záruku přijímala asi dvakrát, ale slib a dohled jako náhradu za vazbu využila jak samostatně, tak ve vzájemné kombinaci, nespočetněkrát.

2.4. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Dohled probačního úředníka představuje ze všech možných institutů nahrazení vazby opatření nejmladší a nejnovější. Jako další alternativa nahrazení vazby byl dohled probačního úředníka upraven a definován do trestního zákona s nabytím účinnosti novely č. 265/2001 Sb. od 1.1. 2002 a který zavedla novela v § 73 odst.1 písm. c) a § 73 odst.3 TrŘ. Další úpravu tohoto institutu nalezneme v § 27b TrŘ v návaznosti na zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, zejména § 2, odst.1, § 4 odst.1,2 písm.a),c), odst. 8 a § 5 odst.5, jehož jednotlivá ustanovení blíže specifikují pojem probace, činnost a osobu, která je tímto výkonem pověřena. Podmínkou pro nahrazení vazby dohledem probačního úředníka je, že s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu lze dosáhnout účelu vazby.⁵⁶ Soudce může uložit dohled, pokud rozhodne o podmíněném upuštění od potrestání, podmíněném odsouzení nebo podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Dohled může také nahradit pobyt obviněného ve vazbě, v tomto případě o dohledu rozhoduje státní zástupce nebo soudce.

2.4.1. Probační a mediační služba

Probační a mediační služba (dále jen PMS) vychází ze součinnosti práva sociálního a trestního, jejichž vzájemným propojením se vytváří multilaterální profese v systému trestní justice. Hlavní úsilím PMS je zprostředkování

⁵⁶ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 1.vydání.* Praha: C.H.BECK. 1998. str. 232

efektivního a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností, organizace a zajištění účinného a důstojného výkonu alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

MPS byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb. a to ke dni tohoto zákona, tedy k 1.1.2000. Služba je organizována do středisek, která působí v sídlech okresních soudů, kdy nad nimi mají funkční dohled příslušná krajská pracoviště. Ředitelství PMS sídlí v Praze. PMS je organizační složkou státu a samostatnou účetní jednotkou, v jejímž čele stojí ředitel, kterého odvolává a jmenuje ministr spravedlnosti. Dohled nad obviněným pak vykonávají úředníci a asistenti probační a mediační služby. (§ 6-9 MPS)

Ustanovení § 4 zákona o MPS blíže konkretizuje činnost MPS, která spočívá především :

- a) v obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému i sociálnímu zázemí,
- b) ve vytváření podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo pro schválení narovnání, zejména projednání a uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody, nebo dohody o narovnání, případně podmínek pro další takové procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody,
- c) ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem,
- d) ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy byl dohled uložen, ve sledování a kontrole obviněného v průběhu zkušební doby, v kontrole výkonu dalších trestů nespojených s odnětím svobody, včetně trestu obecně prospěšných prací, ve sledování výkonu ochranných opatření,
- e) ve sledování a kontrole chování odsouzeného v průběhu zkušební doby v případech, kdy bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody.

2.4.2. Předmět dohledu a jeho účel

Dohled probačního úředníka představuje pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráci při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrolu dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona. Účelem dohledu je sledování a kontrola chování pachatele, čímž je zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti a odborné vedení a pomoc pachateli s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život (§ 49 odst. 1 a 2 TZ). Hlavním účelem pravidelné kontroly pachatele je napomáhat mu vést jeho život bez dalšího konfliktu se zákonem. Probační úředník pravidelně ověřuje, jak klient žije a nabízí mu svou pomoc a podporu. Jedná se o pomoc při hledání a udržení si práce, pomoc s vyhledáním odborníka na léčbu závislosti nebo pomoc s vyřešením otázky, jak nahradit škodu, kterou „klient“ svým trestným činem způsobil. Probační úředník nebo jeho asistent vede obviněného k přijetí odpovědnosti za své chování a nalézání řešení následků trestné činnosti. V rámci dohledu také probační úředník nebo jeho asistent oslovuje poškozeného a nabízí mu spolupráci zejména při řešení otázek náhrady škody.⁵⁷

2.4.3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Při rozhodování o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka je nezbytné, aby soud nebo státní zástupce brali v úvahu osobu obviněného a povahu projednávané věci. Obviněný může být ponechán na svobodě nebo být propuštěn na svobodu za podmínky, že přichází v úvahu působení probačního úředníka na obviněného prostředky jeho dohledu. V odůvodnění rozhodnutí jsou uvedeny povinnosti plynoucí obviněnému z § 73 odst.3 TrŘ. Mezi zákonem stanovené povinnosti pachatele, kterému byl uložen dohled, patří podle § 50 TZ:

- a) spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví, a plnit probační plán dohledu,
- b) dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu probační úředník stanoví,
- c) informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání a zdrojích obživy, dodržování soudem uložených přiměřených

---

⁵⁷ https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_ng_DOHLED_cz.pdf

omezení a přiměřených povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem,

d) umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje.

Tyto povinnosti vyplývající ze zákona orgán rozhodující o vazbě již do výroku usnesení neopakuje, nýbrž je pouze uvede do jeho odůvodnění. Ve výroku příslušného usnesení mohou být stanovena i další vhodná omezení a povinnosti směřující k tomu, aby se obviněný nedopustil trestné činnosti a nemařil trestní řízení, vždy se však musí jednat pouze o omezení, která jsou přiměřená trestnému činu, pro který je obviněný stíhán. Za nepřiměřená omezení se považují ta omezení, která nemají nic společného s trestným činem nebo by svou závažností byla neúměrná stupni nebezpečnosti trestného činu. V případě, že soud nebo v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o omezeních, které musí v době trvání vazebních důvodů obviněný dodržovat, obviněný je povinen se jim podrobit.⁵⁸ Obviněný má např. povinnost podrobit se rehabilitačním programům, léčebným programům, navštívit psychologické poradenství nebo účastnit se sociálního výcviku. „Jako omezení či povinnost však nelze uložit zákaz určité činnosti nebo zákaz pobytu na určitém místě, neboť by to fakticky znamenalo nepřímé uložení trestu, což je nepřípustné.“⁵⁹

Dále musí být ve výroku usnesení stanoveno, že se obviněný ponechává na svobodě nebo se propouští z vazby za současného uložení dohledu probačního úředníka s dalšími případnými konkretizovanými omezeními. Opis usnesení, kterým se vyslovuje dohled probačního úředníka, se musí vždy doručit příslušnému středisku Probační a mediační služby podle § 3 odst.2,3,4 zákona o MPS a Statut Probační a mediační služby. Soud má povinnost doručit tento příslušný opis usnesení nejpozději do tří dnů od rozhodnutí o nahrazení vazby probačním úředníkem.⁶⁰ Odpadnou-li důvody vazby a nevznikne dodatečně důvod vazby podle § 67 písm.b TrŘ, není možné vzetí obviněného do vazby.

---

⁵⁸ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 1.vydání.* Praha: C.H.BECK. 1998. str. 232

⁵⁹ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka.* Právní rádce. č.11/2003.str.54

⁶⁰ § 27 odst.9 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, kterou se vydává vnitřní řád pro okresní, krajská a vrchní soudy

2.4.4. Průběh dohledu

Obviněný se nejdříve musí obrátit na orgán rozhodující o vazbě, tedy na soudce nebo státního zástupce, který teprve následně zkontaktuje středisko probační a mediační služby, aby zahájila činnost ve věci uvedené v žádosti obviněného. Poté, co středisko Probační a mediační služby obdrží pověření k činnosti bez předchozího kontaktu s obviněným, naváže kontakt s obviněným prostřednictvím pozvánky, kterou mu zašle, aby ho pozval k úvodní konzultaci. Je možné, aby obviněný sám zkontaktoval Probační a mediační službu. Může tak učinit v případě, že předloží pravomocné rozhodnutí o nahrazení vazby dohledem a středisko zahájí probační činnost. Obviněnému, jenž je ve vazbě, však nic nebrání v tom, aby se na středisko Probační a mediační služby obrátil sám, případně prostřednictvím svého obhájce (§ 4 odst. 7 zák. o PMS). Taková iniciativa i bez rozhodnutí soudu o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka může být velmi významná pro další rozhodování o trvání vazby a možnostech jejího nahrazení jiným opatřením. Rozhodování soudu nebo státního zástupce na základě již zjištěných objektivních poznatků a předložených podkladů je daleko efektivnější a rozhodně představuje větší jistotu účelnosti využití institutu dohledu probačního úředníka jako náhrady za přímý výkon vazby, a to jak samostatně, tak případně i v kombinaci například s přijetím záruky nebo slibu (§73 odst. 1 písm. a), b) TrŘ). Pokud totiž orgán rozhodující o vazbě má k dispozici toliko údaje od obviněného a vlastní poznatky (případně poznatky policie), nemusí tyto informace podle mého názoru vždy vytvářet skutečný obraz pro adekvátní a jediné možné rozhodnutí. Možnosti střediska PMS ke zjištění sociálních a osobních poměrů obviněného jsou daleko širší a činnost pracovníků PMS v tomto směru daleko flexibilnější, než samotná činnost orgánů činných v trestním řízení, které se, jak též pramení z obsahu a zaměření jejich činnosti, soustředí samozřejmě zejména na objasnění trestné činnosti, zjišťování svědků a dalších důkazů, a na shromažďování informací k osobním poměrům pachatele nemá dostatečný prostor, pokud má vůbec nějaký. Poznatky orgánu rozhodujícího o vazbě obohacené o informace získané od střediska PMS tedy jistě mohou poskytnout při rozhodování o vazbě a dalším jejím trvání významně kompaktnější pohled na obviněného.

„Probační úředník je oprávněn v mezích platné právní úpravy a rozhodnutí soudu upřesnit povinnosti obviněného a blíže specifikovat pravidla výkonu

dohledu. V zájmu zvýšení efektivity dohledu je účelné, aby postupoval v dohodě s obviněným.“⁶¹ Příklad od případu se liší, proto je nezbytné, aby probační úředník přistupoval ke každému obviněnému individuálně, komplexně pohlížel na jeho sociální a rodinné zázemí, objasnil příčiny trestné činnosti, a sestavil mu takový plán ve spolupráci s obviněným, který bude konkrétně popisovat např. jak často bude dohled prováděn, kde budou probíhat pravidelná setkání, jakým způsobem bude obviněný plnit povinnosti a omezení uložená mu soudem v rámci dohledu. Plán také zahrnuje postup při zjištění, že obviněný neplní podmínky dohledu, tudíž je vhodné před samotnou spoluprací s „klientem“ stanovit určitá kritéria hodnocení úspěšnosti jeho výkonu, obsah a četnost setkání s obviněným a způsob řešení konkrétních problémových situací. Jestliže pachatel, kterému byl uložen dohled, nerespektuje podmínky dohledu, porušuje přiměřená omezení či povinnosti, ke kterým se zavázal, vyrozumí o tom bez zbytečného odkladu probační úředník předsedu senátu soudu, který dohled uložil. Probační úředník může při svém hodnocení použít tzv. výstrahu, která se uplatní v případech ojedinělého nebo sice opakovaného, ale méně závažného porušení povinností. Probační úředník by měl obviněného také seznámit na možné důsledky porušování režimu probačního dohledu. Neplní-li obviněný povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby, a trvají-li důvody vazby, soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodne o vzetí do vazbě. (§73 odst.7)

Veškeré informace o tom, jak dohled probíhá a jestli obviněný plní povinnosti stanovené v § 73 odst. 3, sděluje probační úředník nejméně jednou za půl roku soudci či státnímu zástupci, není-li stanoveno jinak. S těmito zprávami má možnost se obviněný seznámit.⁶²

Činnost probačního úředníka v rámci nahrazení vazby jeho dohledem je ukončena v okamžiku vydání pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu rozhodujícího v trestní věci obviněného. V praxi se mohou vyskytnout (a také se vyskytují) případy, kdy je obviněný propuštěný z vazby (případně ponechán na svobodě) za současného uložení dohledu probačního úředníka, a po takovém rozhodnutí následuje ještě dlouhá doba probíhajícího trestního řízení do pravomocného rozhodnutí ve věci. Tato doba může představovat několik měsíců, ale není vyloučeno, že může být i v řádu let. Proto je nevyhnutelné, aby

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.5.2004, sp.zn. 11 Tdo 509/2004

⁶² https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_ng_DOHLED_cz.pdf ze dne 31.3.2013

komunikace mezi soudem a střediskem PMS, případně státním zástupcem a střediskem PMS, byla v případě uložení dohledu probačního úředníka velmi důsledná a její obsah se odvíjel i od délky průběhu trestního řízení a realizovaného dohledu, tedy aby orgán, jenž o náhradě vazby dohledem probačního úředníka modifikoval průběh uloženého dohledu, případně dohled ukončil, a to podle aktuální potřeby stavu trestního řízení, neboť okolnosti týkající se nutnosti nahrazení vazby dohledem probačního úředníka se mohou v průběhu trestního řízení měnit, a to jak ve prospěch, tak i v neprospěch obviněného.

Domnívám se, že náhradu vazby dohledem probačního úředníka lze označit za nejvýznamnější a nejefektivnější institut nahrazující samotný výkon vazby, neboť poskytuje pro orgány činné v trestním řízení přehled a pravidelnou informovanost o obviněném, u něhož jsou dány důvody vazby, což jiný institut, ať již jde o přijetí písemného slibu podle § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ, záruky podle § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ. nebo peněžitě záruky podle § 73a tr. ř., neposkytuje.

2.5. Peněžitá záruka

Peněžitá záruka je nejenom poslední z možných institutů nahrazujících vazbu, ale též představuje jednu z nejstarších forem opatření nahrazujících vazbu vůbec. Úprava tohoto institutu je obsažena v ustanovení § 73a TrŘ v návaznosti na čl. 5 odst. 3 poslední věta Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a to prakticky téměř ve stejném rozsahu jako u nahrazení vazby zárukou, dohledem nebo slibem. Jedná se o fakultativní opatření stejně jako v předchozích případech, které má podobné rysy jako již výše zmiňované typy nahrazující vazbu. Jelikož toto opatření představuje výrazný zásah do majetkové sféry obviněného, můžeme předpokládat, že vlivem peněžitě záruky s ohledem na její charakter a možnou majetkovou újmu, která hrozí v případě naplnění některých podmínek, reprezentuje peněžitá záruka opatření mnohem intenzivnější, než je tomu u předchozích institutů.⁶³ Na druhou stranu je obstarání této alternativy nahrazující vazbu omezeno lhůtou 24 hodin, které počínají běžet od doručení návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby, což představuje opravdu limitující okolnost pro obviněného. V praxi se tento způsob nahrazení vazby používá samostatně, ne tedy ve vzájemné kombinaci s ostatními vazebními

---

⁶³ RŮŽIČKA, M., ZEŽULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání.* Praha: C.H.BECK. 2004, str. 531

instituty, i když zákon nevylučuje použití peněžité záruky vedle jiných institutů nahrazujících vazbu.⁶⁴ Peněžítá záruka se použije v případě, pokud jsou dány důvody vazby obviněného, ale vzhledem k povaze obviněného je možné dostatečně důvodně předpokládat, že vazba může být nahrazena právě složením odpovídající peněžité částky. Je možné využít institutu peněžité záruky pouze tehdy, je-li vazba odůvodněna obavou, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat nebo bude pokračovat v trestné činnosti. Stejně jako u předchozích případů se vylučuje použití peněžité záruky, pokud existuje obava, že obviněný bude ovlivňovat svědky či spoluobviněné, tj. je-li dán důvod vazby koluzní podle § 68 písm.b) TrŘ. Dále u některých zvlášť závažných trestných činů nelze peněžitou záruku použít ani tehdy, je-li vazba odůvodněna obavou z pokračování v trestné činnosti. Jedná se o taxativně stanovený výčet případů podle § 73a odst.1, jimiž jsou: trestný čin vraždy podle § 140 TZ, těžké ublížení na zdraví podle § 145 TZ, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení podle § 149 odst. 3, 4 TZ, obchodování s lidmi podle § 168 TZ, loupeže podle § 173 odst. 4 TZ, brání rukojmí podle § 174 odst. 3, 4 TZ, znásilnění podle § 185 odst. 3, 4 TZ, pohlavního zneužití podle § 187 odst. 3, 4 TZ, obecného ohrožení podle § 272 odst. 2, 3 TZ, vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků podle § 280 TZ, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 3, 4 TZ, získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou podle § 290 TZ, zavlečení vzdušného dopravního prostředku do ciziny podle § 292 odst. 2, 3 TZ, vlastizrady podle § 309 TZ, rozvracení republiky podle § 310 TZ, teroristického útoku podle § 311 TZ, teroru podle § 312 TZ, sabotáže podle § 314 TZ, vyzvědačství podle § 316 TZ, spolupráce s nepřítelem podle § 319 TZ, válečná zrada podle § 320 TZ, genocidia podle § 400 TZ, útok proti lidskosti podle § 401 TZ, apartheid a diskriminace skupiny lidí podle § 402 TZ, příprava útočné války podle § 406 TZ, styk ohrožující mír podle § 409 TZ, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje podle § 411 TZ, válečná krutost podle § 412 TZ, perzekuce obyvatelstva podle § 413 TZ,

plenění v prostoru válečných operací podle § 414 TZ, zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415 TZ, nebo zneužití vlajky a příměří podle § 416 TZ.

V případě, že obviněný nenaplnil některou ze skutkových podstat dle § 73a odst.1, a existují-li vazební důvody uvedeny v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, může

⁶⁴ ŠÁMAL, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2 dopl. a přep. Vydání. Praha 2003. C.H.BECK. str. 1186

orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu za podmínky, že přijme složenou peněžitou záruku, jejíž výši soudu určil.

2.5.1. Podmínky pro přijetí peněžitého slibu a způsob rozhodování o jeho přijetí/nepřijetí

Složení peněžité záruky může navrhnout sám obviněný nebo tak může učinit s jeho souhlasem jiná osoba, ovšem musí být předem seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je spatřován důvod vazby obviněného. Tato osoba bývá zpravidla seznámena se všemi okolnostmi případu, především s rozsahem obvinění a shledanými důvody vazby, formou výslechu, jehož hlavním účelem je důsledně zvážit všechny argumenty, zda poskytnout své finance k účelu nahrazení vazby obviněné osoby. Vůle obviněného musí být zřejmá z jeho projevu, nepostačuje tedy, aby souhlas vyjádřil pouze obhájce obviněného. Obviněný může vyjádřit svůj souhlas buďto písemně, nebo ho udělit písemně do protokolu ve smyslu § 55 TrŘ. Obviněný společně s osobou, která nabízí peněžitou záruku, mají právo na poučení a musí být upozorněni, kdy může peněžitá záruka připadnout státu nebo kdy může být použita na zaplacení peněžitého trestu nebo nákladů trestního řízení nebo k uhrazení pohledávek poškozeného (§ 73a odst. 9 TrŘ).

Orgán, jemuž je žádost o propuštění společně s nabídkou peněžité záruky doručena, nejdříve rozhodne, zda je přijetí peněžité záruky přípustné, či zda nabídku peněžité záruky nepřijímá. Pokud rozhodne negativně v důsledku závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu, uvede ve výroku usnesení, že peněžitou záruku nepřijímá, svůj závěr odůvodní a již se otázkou peněžité záruky dál nezabývá (§ 73a odst. 2 písm. b) TrŘ). Pokud ale rozhodne, že přijetí peněžité záruky je přípustné a „ dojde k závěru, že jsou splněny podmínky pro přijetí nabízené peněžité záruky, nejprve určí její výši, přičemž při určování výše záruky postupuje neformálním způsobem (nerozhoduje usnesením), a teprve tehdy, když je záruka v určené výši složena, rozhodne usnesením, že ji přijímá a že na základě tohoto rozhodnutí propouští obviněného z vazby na svobodu, nebo že jej ponechává na svobodě.“⁶⁵ Proti usnesení o přijetí i nepřijetí peněžité záruky je přípustná stížnost státního zástupce i obviněného.

---

⁶⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15.2.1994, sp.zn. To 92/1994

Státní zástupce není oprávněn vydávat tzv. negativní rozhodnutí o žádosti (resp. návrhu) kterékoliv z oprávněných osob o propuštění z vazby obviněného na svobodu, takže v případě, že státní zástupce nevyhoví v přípravném řízení žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu za současného nabídnutí peněžité kauce, musí jak žádost, tak nabídnutou kauci předložit soudu, který je jako jediný příslušný k takovému rozhodnutí.⁶⁶

Z ustanovení § 73a odst. 1,2 TrŘ je tedy patrné, že tento postup spadá do dvoufázového rozhodování, čímž se odlišuje od postupu v přípravném řízení nebo v řízení před soudem od ostatních opatření nahrazujících vazbu právě díky tomu, že součástí jednoho usnesení nemůže být přípustnost nahrazení a současně propuštění obviněného na svobodu. V praxi ale tato dvě rozhodnutí mohou následovat velmi rychle za sebou.⁶⁷

První fází se rozumí rozhodnutí o přípustnosti peněžité záruky, včetně určení její výše a způsobu jejího složení (§ 73a odst.2 TrŘ). Teprve až po pravomocném rozhodnutí o přípustnosti peněžité záruky následuje rozhodnutí o ponechání obviněného na svobodě, nebo rozhodnutí o jeho propuštění na svobodu, za současného složení peněžité záruky, jejíž výše a způsob složení byla určena předchozím rozhodnutím (§ 73a odst.1 TrŘ). Druhá fáze se vyvíjí víceméně na straně obhajoby a předpokladem je, že strana obhajoby vyvine úsilí k obstarání peněžité částky určené soudem a postará se o její složení stanoveným způsobem. „To je předpokladem pro to, aby soud v druhé fázi rozhodl dalším usnesením o ponechání obviněného na svobodě, nebo o jeho propuštění na svobodu, za současného složení peněžité záruky.“⁶⁸ Soud může ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit z vazby podle § 73a odst.1 TrŘ až po rozhodnutí o přípustnosti přijetí peněžité záruky dle § 73 odst.2 TrŘ, tedy poté, co obviněný nebo jiná osoba složí v řádné výši a stanoveným způsobem peněžitou částku, která byla stanovena v usnesení o přípustnosti peněžité záruky.

O návrhu obviněného na složení peněžité záruky rozhoduje v přípravném řízení soudce a v řízení před soudem senát nebo samosoudce, a to současně s rozhodnutím o vazbě obviněného. V přípravném řízení určí soud výši peněžité

---

⁶⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2 dopl. a přep. vydání. Praha 2003. C.H.BECK. str. 949

⁶⁷ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 1.vydání.* Praha: C.H.BECK. 1998. str. 234

⁶⁸ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 1.vydání.* Praha:C.H.BECK. 1998. str. 234

záruky v odpovídající hodnotě od 10 000 Kč výše a způsob jejího složení, přičemž přihlíží k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo k osobě, která za něj nabízí složení peněžité záruky, k povaze spáchaného činu a výši způsobené škody. Při rozhodování o přijetí finanční záruky, stanovení její formy a výše vyvstává otázka, jakou částkou vymezit peněžitou zárukou, aby dostatečně odstranila ospravedlněnou obavu, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu.

„ Peněžitou částku, určenou soudem jako peněžitá záruka, nemůže obstarávat ani složit obviněný, který je v době rozhodování buďto zadržen nebo ve vazbě. Obviněný může využít tohoto opatření nahrazujícího vazbu iniciovat nebo nastínit obhájci, kde lze peněžitou částku opatřit, popř. kdo jiný by mohl peněžitou částku nabídnout. Obstarání a složení částky musí zpravidla zabezpečit obhájce obviněného prostřednictvím jeho rodinných příslušníků, popř. jiné osoby, která se rozhodne za obviněného peněžitou zárukou nabídnout.“⁶⁹ Není-li peněžitá záruka složena v určené výši a předepsaným způsobem, soudce o ní nerozhoduje.

2.5.2. Výše peněžité částky

Propuštění obviněného z vazby na svobodu nebo jeho ponechání na svobodě v rámci složení kauce má povahu rozhodnutí o vazbě. Ve výroku tohoto usnesení musí být jasně stanoveno, že se složená peněžitá částka v konkrétní výši přijímá a vzhledem k tomu se obviněný propouští na svobodu nebo se na ní ponechává. Podle § 73a odst. 6 trvá peněžitá záruka až do nástupu výkonu trestu odnětí svobody, zaplacení peněžitého trestu a nákladů trestního řízení, nerozhodne-li soud jinak. O trvání peněžité záruky je obviněný v rozhodnutí poučen společně o možném připadnutí peněžité záruky státu nebo její použití k úhradě pohledávky poškozeného podle § 73a odst. 4 a 7.

Výši peněžité záruky stanoví orgán rozhodující o vazbě pevnou částkou, jejíž minimální hranice činí 10 000 Kč. Současná právní úprava vychází pouze z tohoto spodního limitu, horní hranice, která šplhala k částce 1 000 000 Kč, byla zrušena novelou trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb., s účinností od 1.1.1994.

Peněžitou zárukou je možné složit pouze v české měně. Orgán rozhodující o vazbě určí číslo bankovního účtu, na který má být určená částka složena nebo

---

⁶⁹ VANTUCH, P. *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce. č. 9/2003. Str.55

může rozhodnout, aby peněžitá částka byla složena v hotovosti v pokladně soudu nebo jiného orgánu činného v trestním řízení.⁷⁰

Jako velice vhodný aktuální příklad z praxe, který odráží hned několik bodů mé diplomové práce, bych ráda zmínila případ tak dlouho diskutované kauzy Davida Ratha, kterému soud v srpnu 2012 určil kauci na 14 miliónů korun, což je doposud jedna z nejvyšších navržených kaucí v historii českého trestního řízení. Je nutné připomenout, že Rath byl ve vazbě držen ze tří důvodů: nebezpečí ovlivňování svědků (§ 67 písm.b) TrŘ), riziko opakování trestné činnosti (§ 67 písm.c) TrŘ) a nebezpečí útěku obviněného (§ 67 písm.a) TrŘ), přičemž důvod nebezpečí ovlivňování svědků skončil po zákonných třech měsících (§ 72a odst.3 TrŘ), tedy v polovině srpna. Za Ratha se dokonce zaručilo několik desítek lidí (podle § 73 odst.1 písm.a TrŘ), nicméně státní zástupce podal stížnost proti přípustnosti kauce na propuštění Davida Ratha a jeho stížnosti soud vyhověl. V polovině března 2013 rozhodl soud, že Rath může být propuštěn na svobodu po složení nové kauce ve výši dva miliony korun, které Rathova manželka a jeho otec složili. Proti tomu rozhodnutí se postavil státní zástupce s vysvětlením, že podle jeho názoru důvody vazby u Davida Ratha stále trvají, a Krajský soud na začátku dubna 2013 této stížnosti vyhověl, takže Rath i nadále zůstává ve vazbě.

„Kauce 14 milionů korun, kterou požadoval soud jako záruku za propuštění Davida Ratha, se řadí v České republice k jedné z nejvyšších. Nejvíce zatím zaplatil podnikatel Tomáš Pitr, v lednu 2006 souhlasil s kaucí 15 miliónů korun. Další tučnou částku vyměnil za propuštění z vazby i Jiří Neužil, stíhaný v korupční aféře na Ředitelství silnic a dálnic, za propuštění dal 10 milionů korun. Vůbec nejvyšší kauci, jakou kdy české soudy požadovaly, bylo 40 milionů. Tu měl zaplatit podnikatel Radovan Krejčíř.“⁷¹

2.5.3. Zrušení a změna výše peněžitě částky

Podle § 73a odst. 5 může zrušit nebo změnit výši peněžitě záruky na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila, anebo i bez návrhu soud nebo státní zástupce. O návrhu obviněného na zrušení peněžitě záruky z důvodu, že pominuly

⁷⁰ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 1.vydání.* Praha: C.H.BECK. 1998. str. 235

⁷¹ <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/192611-soud-vymeril-rathovi-kauci-14-milionu-a-poslal-ho-zpatky-do-cely/> ze dne 3.4.2013

vazební důvody, rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce, a ne soud prvního stupně.⁷² Stejně jako v případě vazby, kdy orgány činné v trestním řízení jsou povinny průběžně zkoumat, zda důvody vazby trvají nebo se nezměnily, stejně tak je nutné přezkoumávat v průběhu trestního řízení důvody trvání peněžitě záruky. Jestliže pominou důvody, kvůli kterým záruka přijata, nebo vzniknou-li po složení a přijetí peněžitě záruky důvody koluzní vazby, musí být peněžitá záruka vrácena.

Zrušit peněžitou záruku nebo změnit její výši je možno i bez návrhu, tj. z úřední povinnosti. Předpokladem pro vydání takového rozhodnutí je dle § 73a odst. 5 TrŘ že:

a) pominuly důvody, které vedly k přijetí peněžitě záruky- např. byla nově zjištěna existence vazby dle § 67 písm.b) TrŘ, proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro některý z trestných činů uvedených v § 73a odst.1 věta druhá, pro který zákon peněžitou vazbu vylučuje, nebo bylo trestní stíhání zastaveno, věc byla postoupena jinému orgánu, došlo k zásadní změně právní kvalifikace ta, že peněžitá záruka již není vhodná.

b) Změnily se okolnosti rozhodné pro určení výše peněžitě záruky-,, proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro další trestné činy nebo byl upozorněn na změnu právní kvalifikace nebo trestní stíhání pro některé trestné činy bylo zastaveno nebo došlo k vypuštění některé kvalifikace, přičemž v důsledku změny okolností věci a závažnosti důvodů vazby anebo vazby anebo s přihlédnutím k osobě obviněného a jeho majetkovým poměrům, popř. osoby, která peněžitou záruku složila, je na místě snížení výše peněžitě záruky, nebo naopak její zvýšení“.⁷³

V praxi bývá častou příčinou zrušení peněžitě záruky nebo její propadnutí státu některý z důvodů uvedený v § 67, kdy se obviněný následovně bere do vazby. Rozhodnutí o zrušení peněžitě záruky nebo změně její výše je rozhodnutí o vazbě, které se vydává formou usnesení, proti němuž je přípustná stížnost, která nemá odkladný účinek (§ 141 odst. 4 TrŘ). Dojde-li ke zrušení peněžitě záruky,

---

⁷² Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24.6.2001, sp.zn. 3 To 464/2002

⁷³ VANTUCH, P. *Obhajoba obviněného. 1.vydání*. Praha: C.H.BECK. 1998. str. 237

vrátí se částka obviněnému nebo osobě, která ji složila a to včetně úroků, pokud nějaké vynesla.⁷⁴

2.5.4. Případnutí peněžitě záruky

Ustanovení § 73a odst. 4 vymezuje okolnosti, za kterých soud a v přípravném řízení soudce rozhodne o tom, že peněžitá záruka případně státu, jedná se o případy, kdy obviněný:

a) uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení, předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce, nebo policejního orgánu,

b) zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno,

c) opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil, nebo

d) vyhýbá se výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest.

K jednotlivým bodům § 73a odst. 4 TrŘ judikovala řada obecných i vyšších soudů. Pod pojmem „uprchnout“ a „skrývat se“ se rozumí klasický výklad k vazebním důvodům vazby podle § 67 písm. a) TrŘ. Jedná se o jednání obdobné intenzity a závažnosti, jaká jsou uvedena v § 68 odst. 3 písm. a) TrŘ. V důvodu písmene b.) téhož paragrafu je chápáno jednání pachatele jako úmyslné (např. úmysl zmařit provedení příslušného úkonu trestního řízení). Zavinění z nedbalosti je výjimečné. Na předposlední z možných důvodů lze uplatnit přiměřeně ustanovení § 67 písm.c) TrŘ. V souvislosti s posledním bodem § 73a odst. 4 TrŘ se musí jednat o takové jednání pachatele, které je úmyslné a obviněný takto jedná s cílem vyhnout se výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest. Vrchní soud v Olomouci k tomuto dodal: „Za vyhýbání se výkonu uloženého trestu odnětí svobody ve smyslu § 73a odst. 4 písm. d) TrŘ., které je důvodem rozhodnutí o tom, že peněžitá záruka připadá státu, je třeba pokládat jen takové formy aktivit obviněného, jež svojí závažností odůvodňují závěr, že směřují ke

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.3.1996, sp.zn. 2 Tzn 44/1995

zmaření výkonu trestu. Podání žádosti o odklad výkonu trestu, sledující oddálení nástupu výkonu trestu, nelze považovat za vyhýbání se výkonu uloženého trestu, a to ani tehdy, jde-li o žádost, již nelze ze zákonných důvodů vyhovět (např. z důvodu výměry uloženého trestu a uplatněných důvodů).⁷⁵ Nepostačuje tedy jen samotná skutečnost, že se obviněný nedostavil k nástupu výkonu trestu odnětí svobody nebo nezaplatil peněžitý trest. Musí se výslovně jednat o úmyslné maření výkonu těchto trestů.

I v případě připadnutí peněžitě záruky státu se jedná o rozhodnutí o vazbě dle § 74 odst.1.

O připadnutí peněžitě záruky státu rozhoduje v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a v řízení po podání obžaloby soud a to v případě, že se obviněný dopustí alespoň některého z jednání uvedeného pod písmy a) až d). Na tyto skutečnosti je třeba obviněného nebo jinou osobu, která se chystá složit kauci za obviněného, výslovně a předem upozornit. Tuto povinnost ukládá zákon ve svém ustanovení § 73a odst. 9 TrŘ. Jak jsem již zmiňovala výše v části o podmínkách pro přijetí peněžitě slibu, toto upozornění je součástí poučení v rámci usnesení o přijetí peněžitě záruky a ponechání obviněného na svobodě nebo jeho propuštění z vazby na svobodu. „Není-li obviněný (i osoba, která peněžitou záruku složila) podle § 73a odst. 9 TrŘ předem upozorněn na konkrétní důvody, pro které peněžitá záruka může připadnout státu, v takovém případě nejsou splněny podmínky pro rozhodnutí podle § 73a odst. 4 TrŘ, že peněžitá záruka připadá státu.“⁷⁶

2.6. Vazba v řízení proti mladistvým

Následující závěrečná kapitola úpravy de lege lata je věnována problematice vazby mladistvých, její specifika a rozdíly v právní úpravě mezi mladistvými a dospělými pachateli.

2.6.1. Mladiství

Mladistvým se v trestním právu rozumí pachatel, který podle zákona ještě zcela není způsobilý nést plnou trestní odpovědnost za své protiprávní činy.

---

⁷⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24.4.2007, sp.zn. 2 To 41/2007

⁷⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp.zn. 9 To 56/2003

Obecně se mladistvým rozumí někdo, kdo v době spáchání trestné činnosti nedosáhl takové rozumové a mravní úrovně dospělosti, aby mohl být trestán jako dospělý. Zákon považuje za mladistvého toho, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý roku věku a nepřekročil osmnáctý rok věku. (§ 2 odst.1 písm.c) ZSM)

2.6.2. Účel zákona č. 218/2003, prameny úpravy

Základním pramenem pro úpravu podmínek odpovědnosti za protiprávní činy, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování, výkon soudnictví ve věcech mládeže a především úpravy vazby je zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 218/2003 (dále jen ZSM), který je lex specialis v oboru trestního práva ve vztahu k trestnímu zákoníku a trestnímu řádu.⁷⁷ Trestní řád je obecným zákonem pro ZSM, který odkazuje na § 291 TrŘ, kde je stanoveno, že pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle příslušných ustanovení obecných právních předpisů. Hned v prvním paragrafu zákona o soudnictví ve věcech mládeže je formulován účel zákona, kterým není potrestat mladistvého, ale postarat se o jeho převýchovu, nalézt mu sociální uplatnění a hlavně zamezit mu páchaní další protiprávní činnosti. Jedná se o tzv. prvky restorativní justice neboli obnovující spravedlnosti. Jednání s mladistvými v trestním řízení vyžaduje zacházení zvlášť specifickým způsobem, které je odlišné od dospělých pachatelů, a to zejména proto, aby jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen. Nutnost oddělit vazbu mladistvých od dospělých stanovuje i Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, a to v čl. 10 odst. 2 písm.b), a dále, že mladiství mají právo na rozhodnutí ve věci s co největším urychlením.⁷⁸ Čl. 32 Listiny zdůrazňuje poskytnutí zvýšené péče mládeži a nejrozsáhlejší úpravu o řízení proti mladistvým obsahuje Úmluva o právech dítěte (zákon č. 104/1991) v člancích 37 až 40. V rámci řízení s mladistvými je potřebné přihlídnout k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti nimž se toto řízení vede, aby jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny, které vedly ke spáchání trestné činnosti, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání vyvozena požadovaná odpovědnost.⁷⁹

⁷⁷ CÍSAŘOVÁ, D. *Několik poznámek k zákonu č. 218/2003 Sb.* Bulletin Advokacie. č. 6/2004. Str.35

⁷⁸ Vyhláška MZV 23/1967

⁷⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva: Trestní právo procesní. 3.přep a dopl.vydání.* Praha: C.H.BECK. 2007. str.740

2.6.3. Vazba mladistvých

Jak už jsem předeslala výše, je třeba zacházet s mladistvými obezřetněji než s dospělými delikventy a stejně tak je tomu i v případě vazby mladistvého. Tyto odlišnosti jsou spatřovány zejména v maximální délce trvání vazby, v subjektech, které je třeba bezodkladně vyrozumět nebo v úpravě orgánů rozhodujících o vazbě včetně opatření nahrazující vazbu.⁸⁰ Vazba je zajišťovací prostředek trestního řízení, ke kterému je možno se uchýlit jen ve výjimečných případech, má tedy subsidiární charakter, který je vyjádřen v § 46 ZSM, tedy že vazby bude užito v případě, že účelu vazby nelze dosáhnout jiným opatřením. Vazba mladistvého je zcela mimořádné zajišťovací opatření a mělo by jí být užito pouze tehdy, je-li to nezbytně nutné. I zde je na místě připomenout skutečnost, že vazba mladistvého nemá mít výchovný účel, ale stále se jedná o zajišťovací institut.

O vzetí mladistvého do vazby rozhoduje vždy příslušný soud pro mládež podle obecného ustanovení § 68 odst.1 TrŘ a to v případě, existuje-li některý z důvodů uvedených v ustanovení § 67 TrŘ. Příslušným soudem se nemá na mysli zvláštní soud v rámci soustavy soudů, nýbrž specializovaný senát okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu ČR. Ustanovení § 36 odkazuje na to, že vyšetřování, projednávání i rozhodování trestních věcí mladistvých má být svěřeno osobám, které mají určité zkušenosti s otázkami souvisejícími s výchovou mládeže a zaručí splnění výchovného účelu řízení.

Příslušnost orgánů činných v trestním řízení podle ZSM:

a.) Příslušnost soudu

Jednou z odlišností v porovnání s vazbou dospělých je místní příslušnost soudu, která se neřídí místem spáchání trestného činu, jak je tomu u vazby dospělých, nýbrž místní příslušnost upravuje § 37 ZSM, kde je stanoveno, že řízení koná nejprve soud, v jehož obvodu obviněný bydlí a nemá-li stálé bydliště, tak soud, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Až následně, nelze-li takto určit místní příslušnost, koná řízení soud, v jehož obvodu bylo provinění spácháno. Poslední z možností, jak určit místní příslušnost v případě, že nelze určit místo činu je, že řízení bude konat soud pro mládež, v jehož obvodu vyšel čin najevo. Určení místní příslušnosti soudu podle místa bydliště je klíčové zejména v tom, že mladistvý může efektivněji spolupracovat s Probační a mediační službou,

⁸⁰ PAROULKOVÁ, V. *Vazba mladistvých podle zákona č. 218/2003 Sb. a k možnosti zjednodušení trestního řádu ve věcech*. Trestní právo. č.6/2004. Str.13

s orgány sociálně.právní ochrany dětí nebo rodinou mladistvého. Určením místa, v jehož obvodu mladistvý bydlí se má na mysli místo, kde mladistvý skutečně bydlí, takovým místem může být i výchovné zařízení.⁸¹ Je možné postoupit věc i jinému soudu pro mládež a to v kterémkoliv stádiu trestního řízení, pouze v případě, vyžaduje-li to prospěch mladistvého a konání trestního řízení u tohoto soudu bude neúčelnější.⁸²

b.) Příslušnost státního zástupce

Pro příslušnost státního zástupce není úprava ani v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, ani v trestním řádu. Otázku příslušnosti státních zástupců k výkonu dozoru v přípravném řízení upravují § 12-16 vyhlášky č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů a Pokyn nejvyšší státní zástupkyně ze dne 8.září 2009, č. 7/2009, o trestním řízení ve věcech mládeže.⁸³ Místní příslušnost státního zástupce je stanovena článkem 2 a násled. Pokynu nejvyšší státní zástupkyně č. 7/2009, podle něhož je místně příslušný státní zástupce státního zastupitelství, v jehož obvodu mladistvý, proti kterému je vedeno řízení, bydlí. V případě, že mladistvý takové bydliště nemá, pak je místně příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, v jehož obvodu se zdržuje nebo pracuje. Nelze-li ani takto určit místní příslušnost státního zástupce, postupuje se podle obvodu, v němž došlo ke spáchání provinění, a nelze-li ani takto určit příslušnost, je místně příslušným státním zástupce státního zastupitelství, v jehož obvodu vyšel čin najevo.

c.) Příslušnost policejního orgánu

Příslušnost konkrétního policejního orgánu je stanovena v hlavě II. závazného pokynu č. 30/2009 Sb. interních aktů řízení Policejního prezidia ČR, o plnění úkolů v trestním řízení, který byl vydán dne 21.dubna 2009.⁸⁴ Místní příslušnost

policejních orgánů se odvozuje od místní příslušnosti soudu pro mládež, takže pro její určení se tedy postupuje podle obvodu, kde mladistvý bydlí, popř. kde se zdržuje nebo pracuje. Není-li možné takto určit místní příslušnost, je

---

⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.února 2007, sp.zn. 8 Td 11/2007

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.května 2008, sp.zn. 8 Td 22/2008

⁸³ ŠÁMAL, P.,VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. Aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. Komentář.3.vydání. Praha: C.H.BECK, 2011, str. 361-361

⁸⁴ tamtéž

příslušný ten policejní orgán, v jehož obvodu bylo provinění spácháno a v případě, že nelze určit ani takto místo činu, místně příslušný je policejní orgán, v jehož obvodu vyšel čin najevo.

Při srovnávání vazby mladistvých s vazbou dospělých obviněných je u mladistvých jednou z výjimek vyrozumívání osob. V případě mladistvých se jedná o osoby uvedené v § 70 TrŘ, které je třeba bez průtahů vyrozumět o zadržení mladistvého, jeho zatčení nebo vzetí do vazby. K ustanovení § 70 TrŘ se vztahuje i § 46 odst. 2 ZSM, který doplňuje další osoby jako je zákonný zástupce, příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí a Probační a mediační služba. Jestliže byla mladistvému dříve uložena ochranná výchova, je třeba zkontaktovat i toto výchovné zařízení. Povinnost informovat všechny tyto osoby platí i přes nesouhlas mladistvého. Orgán, který provedl zadržení, zatčení nebo rozhodl o vzetí do vazby, má povinnost vyrozumět o omezení svobody mladistvého výše uvedené osoby. V případě, že byl mladistvý vzat do vazby, je soud povinen uvést písemně důvody, z jakých nebyly použity některá z alternativních opatření nahrazujících vazbu.⁸⁵

2.6.4 . Trvání vazby mladistvého

Trvání vazby u mladistvého nemůže trvat déle než dva měsíce, a jedná-li se o zvlášť závažné provinění, nesmí trvat déle než šest měsíců (§ 47 odst.1 ZSM). Vazba mladistvého může být prodloužena až o další dva měsíce a v řízení o zvlášť závažném provinění až o dalších šest měsíců. K takovému prodloužení může dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem. Maximální možná délka vazby u mladistvých je tedy stanovena na šest měsíců a u zvlášť závažných provinění na osmáct měsíců. Je pochopitelné, že vazba mladistvých je zkrácena oproti trvání vazby dospělých osob, protože trvá-li vazba déle než nezbytně nutnou dobu, stává se nepřiměřeným opatřením, které nepřipustně zasahuje do základního práva na osobní svobodu jednotlivce garantovaného čl. 8 odst. 1 LZPS.⁸⁶ Dalším rozdílným faktorem oproti vazbě dospělých je orgán, který rozhoduje v přípravném řízení o prodloužení vazby. Podle § 47 odst. 2 ZSM

---

⁸⁵ JELÍNEK, J. *Soudnictví ve věcech mladistvých*. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIE. 2004.

Str.76

⁸⁶ ŠÁMAL, P.,VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář.3.vydání*. Praha: C.H.BECK, 2011, str. 421

rozhoduje v přípravném řízení výlučně soudce okresního soudu pro mládež na návrh státního zástupce a v případě prodloužení vazby v řízení před soudem rozhoduje podle § 47 odst.3 ZSM soudce soudu pro mládež nadřízeného soudu pro mládež, který je příslušný věc projednat nebo který již věc projednává. Mladistvému, který byl propuštěn z vazby, je možné nařídit dohled probačního úředníka, který může trvat až do skončení trestního stíhání a který zajistí přítomnost mladistvého u úkonů řízení v trestních věcech mladistvých, kde je jeho účast nezbytná.⁸⁷

2.6.5. Nahrazení vazby mladistvých

Jestliže je možné nahradit vazbu mladistvého jiným opatřením, musí být mladistvý propuštěn a výkon vazby se nahradí patřičným opatřením. Možné alternativy vazby vycházejí z ustanovení § 49 odst. 1, 2 ZSM, kterými se rozumí záruka, dohled, slib nebo peněžitá záruka, a jež mohou být uplatněny též proti dospělým pachatelům, a o kterých jsem se zmínila v předešlých kapitolách. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže nabízí i další opatření, kterým je institut náhrady vazby umístěním v péči důvěryhodné osoby.

Umístění do péče důvěryhodné osoby

Jako první bych ráda rozvedla tento nový speciální institut, který vychází z ustanovení § 50 ZSM, a jež byl vnesen do českého právního systému na základě „osvědčených zahraničních zkušeností, že mnohdy stačí k tomu, aby bylo dosaženo účelu vazby razantně změnit nevhodné výchovné prostředí mladistvého, jeho svěření odpovědné dospělé osobě, požívající náležitou autoritu.“⁸⁸ U tohoto institutu je třeba nejprve splnit několik předpokladů, a to jak na straně důvěryhodné osoby, tak na straně mladistvého.⁸⁹ Důvěryhodnou osobou se rozumí především někdo z širší rodiny nebo blízkého sociálního okolí mladistvého, která vzhledem ke své osobnosti a svým osobním a rodinným poměrům je schopná pečovat o mladistvého a používá své přirozené i sociální autority.⁹⁰ Takovouto důvěryhodnou osobou může být nadřízený obviněného,

---

⁸⁷ ŠÁMAL, P. *K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue. Č.2/2004, str.39

⁸⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. *Kurz trestního práva. Trestní právo procesní. 3.přep. a dopl.vyd.* Praha: C.H.Beck. 2007, str. 758

⁸⁹ CHROMÝ, J. *Vazba u mladistvých (nejen) ve světle nové právní úpravy*. Časopis pro právní vědu a praxi. Č.4/2003. str.340

⁹⁰ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. aj. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář.3.vydání.* Praha: C.H.BECK, 2011, str. 457

vychovatel internátu, rodič nebo příbuzný mladistvého apod., ovšem zde musí být splněna podmínka, že důvěryhodná osoba bude schopna příznivě ovlivňovat chování mladistvého a že převezme odpovědnost za to, že se mladistvý na předvolání dostaví k orgánu činnému podle ZSM. Nelze si například představit, že by takovou důvěryhodnou osobou mohla být osoba, v jejímž bezprostředním výchovném prostředí se mladistvý nacházel v době páchání trestné činnosti. Zde evidentně již taková osoba ve svém působení na mladistvého selhala.

Orgány rozhodující o nahrazení vazby tuto důvěryhodnou osobu předem důkladně prověřují.

Nejen tedy důvěryhodná osoba, ale i sám mladistvý se musí zavázat k určitému splnění podmínek stanovených v § 50 odst.1 písm.b) ZSM, aby mohl být umístěn do péče důvěryhodné osoby. Primárně musí souhlasit s takovým umístěním a písemně se zavázat, že se bude chovat podle dohodnutých podmínek a splní i další podmínky stanovené soudem pro mládež.

Nejsou-li tyto podmínky dodrženy ať už ze strany mladistvého nebo důvěryhodné osoby, rozhodne orgán rozhodující vazbě (soud pro mládež nebo státní zástupce) na návrh mladistvého, důvěryhodné osoby nebo i bez návrhu o zrušení tohoto opatření nahrazujícího vazbu, zprostí důvěryhodnou osobu povinností, ke kterým se zavázala a současně určí jinou důvěryhodnou osobu nebo přijme jiné opatření nahrazující vazbu. Orgán rozhodující o vazbě také může rozhodnout o vazbě nebo vydat příkaz k zatčení mladistvého.

Zajímavá je i skutečnost, že tímto opatřením je možné nahradit i vazbu koluzní podle § 67 písm.b) TrŘ, což neumožňuje žádné ustanovení institutu vazby u dospělých. „ Tato možnost vyplývá z povahy institutu náhrady vazby mladistvého, jenž je z hlediska Úmluvy o právech dítěte (č. 104/1991) stále dítětem, které je v období dospívání a na které je proto možno náležitě působit ve směru jeho dalšího zejména mravního a sociálního vývoje.“⁹¹

Jako další odlišný faktor je možné spatřovat významný rozdíl oproti záruce podané důvěryhodnou osobou, která se zaváže, že se obviněný bude dostavovat k úkonům trestního řízení a nebude jinak mařit vyšetřování. V rámci umístění do péče důvěryhodné osoby se jedná o fyzické nastěhování mladistvého, která je za

---

⁹¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. Praha:C.H.BECK. 2007. str.545

něj následně odpovědná. Tím ale zákon nemyslí přemístění mladistvého z jeho rodiny a svěřeni do výchovy jiné fyzické osoby než jsou jeho rodiče.

Dohled probačního úředníka

Další z možností, jak nahradit vazbu u mladistvého, je dohled probačního úředníka, s nímž se můžeme setkat i v rámci nahrazení vazby u dospělých pachatelů, ovšem v souvislosti s mladistvými je právní úprava zcela odlišná od právních norem dopadajících na dospělé pachatele trestných činů.

Dohled probačního úředníka nad mladistvými plní účel zákona o soudnictví ve věcech mládeže zejména tím, že se probační úředníci snaží o individuální přístup a volí vhodné metody práce s mladistvými, které výsledně povedou k pozitivnímu chování a motivaci rozvíjet kladné vlastnosti mladistvých delikventů. Dohled probačního úředníka představuje systém výchovných opatření, který je založen na účelné kombinaci prvků kontroly, pomoci a poradenství.

Probační dohled spočívá v :

- a.) pozitivním odborném vedení mladistvého, které je spojeno s potřebnou pomocí a jeho motivací k vedení života v souladu s obecně závaznými normami, zaměřené na zajištění toho, aby v budoucnu vedl řádný život, upevnil své osobní poměry a odstranil příčiny své trestné činnosti,
- b.) podniknutí kroků ke znovuzачlenění mladistvého do společnosti a k vytvoření předpokladů pro jeho další sociální rozvoj,
- c.) sledování a kontrole chování mladistvého a v ochraně společnosti před případnou újmou z jeho strany
- d.) snížení rizika recidivy trestné činnosti

Z výčtu uvedeného A. Sokolářem, který vychází z ustanovení § 16 je zřejmé, že probační výkon nad mladistvými není možné omezit jen kontrolou dodržování stanovených podmínek, ale je potřeba spojit kontrolní složku přijímaných opatření se složkou výchovnou a pomáhající, a dodávává: „ Právě účelné propojení těchto složek, a zvláště pak posílení pomáhající složky, je přínosné a může významným způsobem přispět k urovnání vztahů narušených trestnou činností, ke změně norem chování mladistvého a k snížení rizika recidivy trestné činnosti. Výkon dohledu nad mladistvým přitom nesmí být jen pasivní registrací jeho průběžného chování a zachycením jeho aktuální životní situace, ale musí být především jeho aktivním vedením k životu v souladu s právními předpisy, v případě potřeby doprovázeným pomocí při řešení jeho aktuálních

životních problémů, a to s cílem posílení jeho schopnosti bezkonfliktního způsobu života ve společnosti.“⁹²

Realizací těchto všech předpokladů je vytvoření specifického programu, který zpracuje probační úředník, a je-li to možné, je účelné sestavit takovýto program za účasti mladistvého. Finální verze programu představuje konkrétní shrnutí všech kroků, jak docílit postupně toho, aby mladistvý vedl řádný život, uvědomil si důsledky svého činu a odčinil je, zbavil se návyků, které ho vedly k páchání protiprávní činnosti a stabilizoval své rodinné i sociální vztahy ve svém okolí. Probační úředník v tomto programu dále uvede časový harmonogram jejich schůzek, ať už v místě bydliště mladistvého, ve škole, příp.na pracovišti. Probační úředník může výkon jeho dohledu modifikovat a upřesňovat v závislosti na měnící se okolnosti výkonu dohledu, ovšem nikdy ne takovým způsobem, aby vybočovaly z rámce daného právním řádem a rozhodnutím soudu nebo státního zástupce. Tímto pravidelným dohlížením na osobu mladistvého si probační úředník postupně shromažďuje informace o mladistvém, o jeho osobě, sociální a rodinné situaci, majetkových a osobních poměrech, zjišťuje, jestli mladistvý skutečně dodržuje stanovené povinnosti nebo omezení a hlavně podmínky, které mu sám probační úředník stanovil. Získané informace si však probační úředník ověřuje a činí tak konfrontacemi se sousedy, příslušnými pracovníky úřadů nebo s jeho rodinnými příslušníky.

Kromě návštěv, které si určí mladistvý s probačním úředníkem, existují i zákonem stanovené lhůty, ve kterých se musí mladistvý dostavovat k probačnímu úředníkovi. Je však vždy důležité zohlednit poměry a životní situaci mladistvého, aby se mladistvý necítil neúměrně omezován.

Mladistvému zákon ukládá informační povinnosti, kdy mu stanoví, že mladistvý je povinen spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví na základě programu jeho výkonu, a) dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu budou stanoveny probačním úředníkem; při stanovení těchto lhůt probační úředník přihlédne k poměrům mladistvého, jeho životní situaci v době výkonu dohledu i k prostředí, v němž žije, b) informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených přiměřených omezení nebo povinností a jiných důležitých okolnostech

---

⁹² SOTOLÁŘ, A. *K Považe probačního dohledu nad mladistvými provinilci*. Trestněprávní revue. č. 11/2005. Str. 304

pro výkon dohledu určených probačním úředníkem, c) nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí. (§ 16 odst. 3 ZSM).

Dohled probačního úředníka je v praxi často využíván, jelikož jeho výkon není nijak omezen, je možné ho uložit ve všech případech v průběhu řízení před meritorním rozhodnutím, ve všech rozhodnutích učiněných v rámci odklonů od standardního řízení a ve všech rozhodnutí ve věci samé. Z povahy věci se jedná o účelnou pomoc mladistvému ve formě kontroly, poradenství a poskytnutí motivace do budoucna, která zohledňuje jeho možnosti a životní situaci. Z mého pohledu se jedná o nejúčinnější a nejspecializovanější pomoc, která je dostupná v případě nahrazení vazby. Celkovou úpravu tohoto institutu upravuje § 16 ZSM ve spojení s § 80 ZSM.

V případě zbylých možností nahrazení vazby mladistvých jako je záruka, písemný slib nebo peněžitá záruka, se tato opatření zcela řídí úpravou obsaženou v trestním řádu.

3. Srovnání se zahraniční právní úpravou (Bulharská republika)

Alternativa za vazbu v Bulharsku

3.1. Úvod

Bulharsko je členským státem Evropské unie ode dne 1.1.2007 a z tohoto důvodu a také proto, že mám kořeny v Bulharsku jsem část práce zaměřila na právní úpravu náhrady vazby v Bulharsku s porovnáním s naší právní úpravou. Účelem této kapitoly však není přinést vyčerpávající komparativní studii právní situace v Bulharsku, ale poskytnout stručný přehled opatření, které se v Bulharské republice k nahrazení vazby používají a jsou zakotvena v trestním řádu, jehož kompletní novela č. 86 byla vyhlášena ve Státním věstníku s účinností od 29.4.2006 ve znění pozdějších změn a doplňků.⁹³

3.2. Účel přípravného řízení, pravomoci prokurátora

Účelem bulharského trestního **přípravného řízení** je shromáždit prostřednictvím vyšetřování důkazy, které potvrzují nebo naopak vyvracejí domněnku, že určitá osoba spáchala určitý trestný čin. Vyšetřování provádějí vyšetřující soudci, popřípadě vyšetřující policejní orgány pod vedením prokurátora. Cílem je připravit pro prokurátora podklady a poskytnout mu součinnost při rozhodování o tom, zda podat a odůvodnit obžalobu proti obviněnému u soudu, nebo zda řízení zastavit.⁹⁴

Příslušnými orgány přípravného řízení jsou prokurátor a vyšetřovatelé a v soudním řízení jsou jimi soud a prokurátor. Pánem přípravného řízení (*dominus litis*) je prokurátor. Je orgánem, který podle § 46 bulharského trestního řádu rozhoduje o zahájení přípravného řízení, o tom, zda bude určitá osoba předvedena jako obviněný, rozhoduje o tom, zda se ukončí nebo pozastaví trestní řízení v přípravné fázi, o tom, zda jsou dány předpoklady pro vyjmutí z trestní odpovědnosti i o uložení administrativního trestu, o tom, zda bude věc mezi stranami řešena dohodou, uskutečňuje dohled, vede a kontroluje vyšetřovatele prostřednictvím svých pokynů, kontroluje materiál shromážděný při vyšetřování, provádí jednotlivé akce při vyšetřování sám nebo sám může provést šetření, účastní se soudního řízení jako státní žalobce.⁹⁵

⁹³ http://pravo.ovo.bg/index/nakazatelen_kodeks/0-564 ze dne 18.2.2013

⁹⁴ <https://e-justice.europa.eu/> ze dne 18.2.2013

⁹⁵ Наказателно-процесуалния кодекс ze dne 18.2.2013

3.3. Omezující opatření

Tradičním institutem bulharského trestního práva procesního (Наказателно- процесуален кодекс- dále jen NPK) jsou tzv. *omezující opatření*,⁹⁶ která jsou v něm kogentně zařazena a jsou jednou z procesních záruk práva na ochranu osobnosti. Žádná další forma donucení nemůže být použita proti občanům, nacházejících se na území Bulharské republiky, bez ohledu na jejich státní příslušnost. Omezující opatření se v Bulharské republice ukládají obviněnému za trestné činy obecné povahy, které se týkají trestných činů vysokého stupně nebezpečnosti pro společnost a v současném bulharském trestním řádu jsou za ně považovány trestné činy proti veřejnému pořádku např. vraždy, krádeže, znásilnění, špionáž, únos apod. V trestním řádu jsou omezující opatření zařazena do samostatné hlavy VII., části první nazvané „Vazba a další omezující opatření“.

3.4. Principy omezujících opatření

a) zákonnost – tento princip znamená, že mohou být uložena pouze ta omezující opatření, která jsou upravena v §§ 56 – 66 NPK a konkrétní opatření mohou být uložena pouze tehdy, existuje-li přesný podklad, odůvodňující jeho užití v souladu se zákonem(§ 17 odst. 1 NPK).

b) jurisdikce – znamená, že tato opatření mohou být uložena pouze orgány soudní moci, konkrétně soudem. Jurisdikční charakter omezujících opatření je vyjádřen v řadě ustanovení NPK, který svěřuje příslušným soudům prvního stupně pravomoc k jejich ukládání (např. § 62 odst.1, § 64 odst.2, § 65 atd.).

c) instrumentální charakter – znamená, že omezující opatření jsou důvodná pouze v trestním řízení a je určen tím, že zajišťuje proces zjišťování informací tím, že zajišťuje účast obviněného a důkazy, které mohou být užity v tomto řízení.

d) dočasný charakter – je spojen s faktem, že jejich cílem není, aby se stala konečnými, a proto se zruší skončením řízení nebo v průběhu řízení, jakmile odpadne jejich nezbytnost.

---

⁹⁶ Уредбата на мерките за неотклонение в НПК -публ. в "Общество и право" 4/2012 от доц.Гергана Маринова от Института за държавата и правото при БАН

e) časová omezenost – znamená, že doba trvání opatření je omezená a jejich potřeba odpadne při ukončení řízení nebo odpadnutím jejich potřeby. Kromě toho ustanovení NPK často stanoví jejich dobu maximálního trvání.⁹⁷

3.5. Předpoklady uložení omezujících opatření a jejich účel

Podle ustanovení § 56 odst. 1 trestního řádu (dále jen NPK) obviněnému ve věci obecné povahy může být uloženo omezující opatření , jestliže z důkazů provedených v řízení lze učinit důvodný závěr, že se dopustil trestného činu a je dán důvod uvedený v § 57.

Podle ustanovení § 57 NPK je účelem vazby zabránit obviněnému, aby se ukryl, aby spáchal trestný čin nebo zmařil výkon pravomocného rozsudku.

Obecně vzato ustanovení § 56 a §57 vytvářejí kumulativní předpoklady vzetí do vazby (důvodný závěr, že obviněný spáchal trestný čin, za který je předveden a existence alespoň jednoho ze tří nebezpečí : že se skryje, že spáchá trestný čin, že zmaří výkon pravomocného rozsudku.

3.6. Druhy omezujících opatření

Opatření procesního omezení představují dvě velké skupiny:

1. Omezující opatření
2. Další omezující opatření

Při určení druhu omezujícího opatření se bere v úvahu stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost, důkazy proti obviněnému, jeho zdravotní a rodinný stav, jeho věk, povolání a další údaje o jeho osobě(§ 56 odst. 3 NPK).

Druhy omezujících opatření jsou upraveny v § 61- 65 NPK a jsou jimi:⁹⁸

1. úpis
2. záruka
3. domácí vězení
4. vazba

---

⁹⁷ http://special.zonebg.com/security/db/1_4.pdf ze dne 18.2.2013

⁹⁸ Наказателно-процесуалния кодекс . Уредбата на мерките за неотклонение в НПК -публ. в "Общество и право" 4/2012 от доц.Гергана Маринова от Института за държавата и правото при БАН

K těmto opatřením je třeba připojit i další ustanovení NPK, která upravují omezující opatření ukládaná nezletilým(§ 386 NPK) a vojákům z povolání podle zákona o obraně a ozbrojených silách Bulharské republiky, vojákům v záloze v aktivní službě a osobám v dočasné vojenské službě podle § 396 odst. 1, 4 a § 400 NPK.

Nezletilým lze uložit:

- a.) dozor rodičů nebo kurátora,
- b.) dozor administrativy výchovného ústavu, ve kterém je nezletilý umístěn,
- c.) dozor inspektora při dětském pedagogickém koutku nebo člena místní komise pro boj s protipolečenskými projevy nezletilých
- d.) vazba (pouze ve výjimečných případech dle § 386 odst.2 NPK)

Dozor nad nezletilým spočívá v tom, že se osoba nebo zařízení vykonávající dozor v úpise zaváže, že bude nad nezletilým vykonávat dozor, sledovat jeho chování a že zajistí dostavení se nezletilého k vyšetřujícímu orgánu a soudu (§ 386 odst. 3 NPK). Zaviněné nesplnění závazku se trestá pokutou do 500,- LV (cca 257,- až 300,- EUR).

Vojákům z povolání, vojákům v záloze v aktivní službě a osobám v dočasné vojenské službě je možno uložit:

- a) podrobení se důslednému pozorování v útvaru
  - b) vazba v kasárnách nebo v místě odnětí svobody (§ 401 odst. 1 NPK)
- (tj. „samotky“)

První tři druhy omezujících opatření (úpis, záruka, domácí vězení) **jsou náhradou vazby** a ukládají se v případě, že nejsou dány kvalifikované podmínky, odůvodňující uložení vazby.

3.6.1. Úpis (подписка) :

- je opatřením nahrazující vazbu, které ukládá soudní orgán, při kterém se obviněný zaváže, že neopustí místo svého pobytu bez povolení příslušného orgánu (§ 58 odst.1, § 59 odst.2 a § 60 NPK). Aniž omezuje osobní svobodu

obviněného, toto opatření tak zajišťuje jeho přítomnost v trestním řízení, pokud příslušný orgán zná adresu obviněného.⁹⁹

Mimo to, ustanovení § 59 odst.2 NPK ukládá obviněnému povinnost, aby sdělil příslušnému orgánu svou adresu ve fázi přípravného řízení, takže o každé další změně adresy musí být příslušný orgán uvědomen předem písemně. Nedodržení této uložené povinnosti se trestá uložením přísnějšího opatření.

3.6.2. Záruka (гаранция) :

- je opatřením nahrazující vazbu, ekonomické povahy upravené v § 58 odst.2 a 61 NPK, které představuje ekonomickou záruku, že se obviněný zúčastní trestního řízení, na předvolání se dostaví k soudu, který vede trestní řízení. Souhlas se zárukou v hotovosti nebo v cenných papírech může dát samotný obviněný nebo třetí osoba a konkrétní výši záruky určí kompetentní orgán podle kritérií stanovených v § 56 odst. 3 NPK, jakož i podle majetkové situace obviněného(§ 61 odst. 2 NPK). Záruku ukládá vyšetřující orgán ve fázi přípravného řízení, ale obviněný a jeho obhájce se proti tomuto rozhodnutí mohou odvolat k soudu prvního stupně. Rozhodnutí soudu I. stupně je pak konečné. V rozhodnutí je kromě výše záruky určena rovněž lhůta, ve které musí být záruka zaplacená a které činí 3 až 15 dnů. Pokud záruka není zaplacená ve stanovené lhůtě, může soud obviněnému uložit přísnější opatření a v přípravném řízení může prokurátor podat návrh k soudu I. stupně na uložení domácího vězení nebo na vzetí do vazby (§ 61 odst.4 a 5 NPK). Dokud trestní řízení neskončí pravomocným rozsudkem není přípustné prominutí záruky. Rozhodnutí o záruce však může být zrušeno, pokud bude obviněný zbaven trestní odpovědnosti nebo osvobozen nebo odsouzen k trestu bez odnětí svobody nebo zadržen za účelem trestu (§ 61 odst.8 NPK). Kromě změny záruky v přísnější trest, může záruka připadnout státu (např. za neúčast v soudním řízení) nebo může být záruka zvýšena. Záruka může být obviněnému vrácena v případě, že odpadla potřeba tohoto omezení např. při přerušení řízení nebo při zbavení trestní odpovědnosti nebo uložením administrativního trestu.

---

⁹⁹ <http://www.bg-pravo.com/2009/03/30.html> ze dne 20.2.2013 Наказателно-процесуалния кодекс

3.6.3. Domáci vězení (домашен арест):

- je opatřením nahrazující vazbu, které zakazuje obviněnému opustit své bydliště bez souhlasu odpovědného orgánu (§ 62 odst.1 NPK). Jde o opatření, které je vhodné zejména pro obviněné v pokročilém věku nebo se špatným zdravotním stavem, u kterých nehrozí nebezpečí, že se ukryjí. Takový obviněný smí pracovat pouze doma. Pro dočasné opuštění bydliště, ve kterém se vykonává náhrada vazby se vyžaduje předchozí výslovné písemné povolení příslušného orgánu a vážný důvod(např. návštěva lékaře, výkon volebního práva). Domáci vězení je jednoduchou alternativou vazby, u kterého se vyskytuje jediný problém, a to, že během tohoto opatření se musí někdo o obviněného starat. Doba strávená v domácím vězení se započítává do event. uložené vazby nebo probačního dohledu.

3.6.4. Vazba (задържане под стража):

- je nejpřísnějším opatřením, které omezuje jedno z nejdůležitějších práv obviněného, a to právo osobní svobody a svobodného pohybu zaručeného ústavou čl. 30 odst. 1. Vazba se vykonává na místech k tomu určených a může trvat maximálně 2 roky. Ve většině případů nesmí vazba překročit 2 měsíce, jedná-li se o těžší trestné činy a u trestných činů, u nichž je hranice trestní sazby od 5 do 15 let činí vazba maximálně 1 rok. Ustanovení § 63 NPK určuje některé zvláštnosti tohoto opatření. Například do vazby lze vzít obviněného pouze, pokud existuje důvodné podezření, že obviněný spáchal trestný čin, který se trestá odnětím svobody nebo jiným přísnějším trestem (§ 63 odst.1 věta první NPK), což v principu vylučuje užití tohoto opatření u trestných činů, které se trestají pouze pokutou nebo jiným, od vazby odlišným trestem.

Při uložení vazby nezletilým se nezletilý umístí do vhodné místnosti odděleně od zletilých a současně se ihned uvědomí jeho rodiče nebo opatrovník a ředitel školního zařízení, jehož je obviněný žákem (§ 386 odst.4 NPK).

3.7. Soudní přezkum zákonnosti vzetí do vazby v přípravném řízení

Podle § 65 odst.1 NPK může obviněný nebo jeho obhájce kdykoliv během přípravného řízení požádat o změnu donucujícího opatření, pokud jde o vazbu. Žádost obviněný nebo jeho obhájce podají prokurátorovi, který je povinen okamžitě případ poslat soudu.

Podle § 65 odst. 3 se přezkum nařídí do tří dnů od podání k soudu a projedná se ve veřejném soudním zasedání za účasti prokurátora, obviněného a jeho obhájce. Podle odst. 4 soud přezkoumá všechny okolnosti zákonnosti vzetí do vazby a své rozhodnutí vyhlásí stranám v zasedání. S vyhlášením rozhodnutí soud nařídí věc k odvolacímu soudu ve lhůtě 7 dnů, jde-li o odvolání nebo protest. Rozhodnutí se vykoná ihned po uplynutí odvolací lhůty, nejde-li o soukromou žalobu nebo soukromý protest.¹⁰⁰

Podle § 65 odst. 5 pokud byla učiněna žádost obviněným nebo jeho obhájcem a rozhodnutím soudu byla vazba potvrzena, může soud určit lhůtu, během které je nová žádost stejných osob nepřijatelná.

Tato lhůta nesmí být delší než 2 měsíce od právní moci potvrzujícího rozhodnutí, ale neužije se, bude-li základ žádosti o přezkoumání spočívat ve zhoršujícím se zdravotním stavu obviněného

3.8. Zahájení řízení před soudem prvního stupně

Řízení před soudem I.stupně se zahajuje dle § 247 odst.1 NPK:

- podáním obžaloby nebo
- stížností poškozeného na základě příkazu předsedy soudu

Po zahájení řízení předseda soudu určí *soudce zpravodaje* (§ 248 NPK).

Soud zpravodaj ověří:

- zda je dán pravomoc a příslušnost soudu
- existují-li důvody pro přerušeni nebo zastavení trestního řízení
- zda v přípravném řízení nedošlo k podstatnému porušení procesních předpisů, které vedly k omezení procesních práv obviněného nebo jeho obhájce, poškozeného nebo jeho nástupců
- existují-li důvody pro přezkoumání věci podle

Soudce zpravodaj je oprávněn podle § 249 NPK přerušit soudní řízení (pokud jednání popsané v obžalobě není trestným činem § 250 NPK) a vrátit věc

---

¹⁰⁰ Наказательно-процесуалния кодекс http://special.zonebg.com/security/db/1_4.pdf ze dne 20.2.2013

prokurátorovi k doplnění vyšetřování, zastavit trestní řízení a nařídit hlavní líčení (ve lhůtě 2 měsíců od obdržení věci a jde-li o věc po právní nebo faktické stránce složitou, jakož i v jiných výjimečných případech může předseda soudu písemně povolit nařízení soudního jednání v delší lhůtě jím určené, ne však delší než 3 měsíce).

3.9. Další opatření procesního omezení

a) **zákaz přiblížit se k oběti** (забрана за доближаване до пострадад § 67 ОПК)

– je novým opatřením, které vyžaduje souhlas oběti a návrh prokurátora příslušnému soudu I. stupně, aby zakázal obviněnému přiblížit se k oběti. Soud určí minimální vzdálenost, na kterou se obviněný může k oběti přiblížit. Opatření odpadne vydáním pravomocného rozsudku nebo skončením řízení z jiného důvodu nebo k žádosti oběti (§ 67 odst.3,4 NPK). Porušení zákazu může vést k uložení omezujícího opatření, jako je záruka, domácí vězení nebo vazba.¹⁰¹

b) **zákaz překročení hranic republiky** (забрана за напускане на пределите на страната § 68 ОПК)

– jeho cílem je zabránit obviněnému, aby se skryl v cizině. V přípravném řízení o uložení opatření rozhoduje prokurátor, po nařízení soudního jednání soud rozhodující ve věci.

c) **odstranění obviněného z funkce** (отстраняване на обвиняемия от длъжност § 69 NPK)

– ukládá se při spáchání trestného činu obecné povahy v souvislosti s pracovním zařazením obviněného při důvodného závěru, že ponecháním ve funkci by došlo k vytvoření překážky pro objektivní, všestranné a celistvé objasnění okolností.

---

¹⁰¹ http://special.zonebg.com/security/db/l_4.pdf ze dne 18.2.2013. Наказателно-процесуалния кодекс

d) umístění obviněného v psychiatrickém zařízení k vyšetření

(Настаняване за изследване в психиатрично заведение § 70 NPK)

– při tomto opatření dochází k omezení osobní svobody obviněného, proto ustanovení § 70 odst. 6 NPK výslovně uvádí, že doba, kterou obviněný stráví v takovém zařízení se započítává do vazby. V přípravném řízení o něm rozhodne soud na návrh prokurátora. Max. doba činí 30 dnů a může být prodloužena.

e) nucené předvedení (Принудително довеждане § 71 odst.1 NPK)

– přichází v úvahu, pokud se obviněný bez vážného důvodu nedostaví k výslechu a jeho výslech je nezbytný nebo pokud se ukrývá nebo nemá trvalé bydliště.

3.10. Závěr

Bulharský trestní řád přijatý v roce 2006 nepřispěl ke zlepšení účinnosti předsoudní fáze. Role a odpovědnosti nejsou v procesním řádu dostatečně přesné nebo dobře definované, aby usnadnily spolupráci mezi různými aktéry. Důležité případy jsou z důvodu malých procedurálních nedostatků zasílány zpět na prokuraturu. Soudní prodlevy jsou časté a neexistují procedurální pojistky, jak soudům zabránit v oddalování přijetí rozhodnutí. Samotný trestní zákoník je zastaralý, což je částečným důvodem přetíženosti justice.¹⁰²

Příkladem nepřesností trestního řádu je samotné ustanovení § 56 odst.1 a § 57. Ustanovení § 56 odst.1 trestního řádu (NPK) se snaží řešit předpoklady pro uložení donucovacích opatření, kdy odkazuje na důvody uvedené v § 57. Ustanovení § 57 NPK však důvody vazby neobsahuje. Je nazváno „Účel vazby“ a tím činí ustanovení § 56 odst.1 nepřesným. Namísto, aby přesně upravilo předpoklady vzetí do vazby, odkazuje na ustanovení, které by tuto otázku mělo vyřešit, ale které namísto toho upravuje pouze účel vazby (na rozdíl od českého

---

¹⁰² http://www.bg-pravo.com/2012/10/23_16.html ze dne 25.2.2013
<http://bg.wikipedia.org/wiki/> - Мерки_за_процесуална_принуда)- Наказателно-процесуалния кодекс от 29. 04. 2006
Наказателно-процесуалния кодекс от 18.2.2013

trestního řádu ustanovení § 67, které přesně upravuje a specifikuje podmínky vzetí do vazby a tím nedává prostor pro dohady a spekulace.¹⁰³

Doc. Gergana Marinova z Institutu státu a práva při Bulharské akademii věd se vyjádřila pro časopis „Stát a právo“ tak, že „nepřesnosti a rozpory v úpravě omezujících opatření vyplývají z toho, že se jejich úprava rozvíjela v době, kdy se doplňovaly a rozvíjely celé instituty. Ke škodě trestního řádu byla v r. 2006 do něho mechanicky přenesena řada zrušených ustanovení, aniž byl učiněn pokus je přehodnotit, terminologicky je upravit, odstranit různé významy totožných věcí.“¹⁰⁴

Omezující opatření v současném trestním řádu byla téměř zcela přenesena ze zrušeného (byť s odlišným očíslováním ustanovení kvůli změně jejich systematického zařazení). To však nepřineslo překonání problémů, které se shromáždily během let proměn ve starém trestním řádu a nedovedlo k vyjasnění zákonodárné koncepce omezujících opatření a pro nejpřísnější z nich. Výsledkem toho je, že se staré problémy ve velké míře přenesly do nového zákona a čekají na své vyřešení.“

4. Úvahy de lege ferenda

4.1. Úvod

Jak jsem již uvedla v úvodu mé práce, měla jsem to štěstí a během shromažďování literatury a materiálu k tématu mé diplomové práce, jsem byla zapojena do projektu vedeného katedrou trestního práva, který se věnoval aktuálním otázkám nové úpravy trestního práva, kam do značné míry spadala i důležitá část mé diplomové práce, kde jsem zaměřila hlavně na praktické situace. Můj příspěvek prezentovaný v rámci projektu představuje bližší seznámení s aktuálním pojmem „elektronický monitoring“, resp. jeho využití

---

¹⁰³ Zpráva komise evropských společenství evropskému parlamentu a Radě o pokroku Bulharska v rámci mechanismu pro spolupráci a ověřování {SEK(2008) 2350} ze dne 23.7.2008
http://www.bg-pravo.com/2012/10/23_16.html ze dne 25.2.2013
<http://bg.wikipedia.org/wiki/> - Мерки_за_процесуална_принуда)- Наказателно-процесуалния кодекс от 29. 04. 2006
Наказателно-процесуалния кодекс

¹⁰⁴ Уредбата на мерките за неотклонение в НПК -публ. в "Общество и право" 4/12 от доц.Гергана Маринова от Института за държавата и правото при БАН

jakožto kontrolního systému v české trestně právní praxi. Příspěvek se obsahově týká především jeho využití v rámci uložení trestu domácího vězení nebo podmíněného propuštění odsouzených, kterým bylo uloženo opatření shodně s domácím vězením, ovšem aplikace elektronického monitoringu (dále jen EM) je podle mého názoru vhodným pomocníkem při nahrazení vazby, jelikož by spolehlivě dokázala zabezpečit přítomnost obviněné osoby, proti níž se vede trestní řízení, zejména by se elektronickým sledováním mohlo předejít dalšímu spáchání trestného činu, protože by byl každý pohyb obviněné osoby zaznamenáván. Jako efektivní způsob alternativního řešení vazby by se EM mohl uplatnit při nahrazení vazby z důvodu uvedeného v § 67 písm.a) TrŘ, tedy z důvodu obavy před útekem či skrýváním.

V naší právní úpravě vnímám výraznou absenci vhodného institutu, který by spolehlivě dokázal nahradit vazbu koluzní dle § 67 písm.b) TrŘ, což moc nepřispívá k rozšíření možných alternativ nahrazující vazbu, kdy jsou orgány rozhodující o vazbě povinny zkoumat, zda vazbu nelze nahradit některým z opatření nahrazujících vazbu. Je podivuhodné, že tento důvod vazby nemá v zákoně alespoň několik výjimek, za kterých by bylo možné tento důvod vazby nahradit, jak je tomu v zahraničních právních řádech. Oporu by jistě vazba koluzní našla v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva či v Evropské úmluvě o lidských právech. Bohužel ani použití EM v tomto případě by nebylo vhodným a dostačujícím opatřením k tomuto vazebnímu důvodu.

Dovolila jsem si v mém příspěvku rozvést ekonomickou stránku aplikace běžného denního používání elektronického náramku včetně stránky technické, jelikož tyto dva argumenty do značné míry brzdily zákonodárce v tom, aby proběhlo jakékoliv vyzkoušení elektronického sledování a jeho samotné zavedení do praxe. Výsledně se ukazuje, že se nemusí jednat o tak enormní částku, protože by si náramek mohl „pronajímat“ obviněný z vlastních příjmů.

V příspěvku se budu snažit aplikovat užití EM v rámci nahrazení vazby vedle trestu domácího vězení.

4.2. Plánovaný experiment

Experiment, jehož cílem bylo zkušebně ověřit provoz elektronického monitoringu odsouzených, byl odstartován 1. července 2012 ve všech osmi soudních krajích. Tento samostatně stojící projekt rozplánovaný celkem na 4

měsíce (120 dní) , tj.do konce listopadu 2012, byl vedený a testovaný Ministerstvem spravedlnosti ve spolupráci s Probační a mediační službou ČR , a díky němuž měly být získány další zkušenosti pro přípravu širšího zavedení tohoto elektronického kontrolního nástroje do praxe trestní justice, zejména tedy technická implementace elektronického nástroje jako kontroly vazby do českého soudního systému. Celkové vyhodnocení experimentu proběhlo v průběhu prosince 2012.

„ Experiment reflektuje pozitivní zkušenosti z aplikace elektronického monitoringu například ve skandinávských zemích v systému trestní justice. Probační služba zde plní roli jak roli provozovatele monitorovacího systému, tak i současně zajišťuje nezastupitelnou roli probační práce s pachatelem, která v zájmu resocializace a prevence opakování trestné činnosti musí výkon alternativních sankcí a opatření spojených s elektronickým monitoringem nezbytně doprovázet.“¹⁰⁵

Elektronický náramek obdrželo celkem 25 odsouzených, kterým byl uložen trest domácího vězení, nebo mají v rámci podmíněného propuštění uloženo opatření shodné s domácím vězením, a kteří dobrovolně souhlasili s účastí na experimentu a s aplikací monitorovacího zařízení¹⁰⁶, experimentu se rovněž účastnili i dobrovolníci z řad PMS pro řízené testování a ověřování spolehlivosti monitorovacích zařízení.

Nejednalo se však o koupi těchto monitorovacích zařízení, nýbrž pilotní projekt Ministerstva spravedlnosti a Probační a mediační služby ČR představoval malý zkušební provoz 25 zařízení, který vzniknul za účelem identifikace všech aspektů a parametrů kompletní implementace tohoto systému. Vzhledem k tomu, že se jednalo o prvotní testovací fázi, byla zvolena realizace formou pronájmu příslušného hardware a software, během něhož byly identifikovány a analyzovány základní parametry budoucího systému a který tedy byl nutný k centrálnímu monitorování přítomnosti obviněných/odsouzených v určitém místě a čase.

---

¹⁰⁵ ŠTERN,P. : Tisková konference Vězeňské služby České republiky; zdroj: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/tiskova-zprava-elektronicky-monitoring> ze dne 1.11.2012

¹⁰⁶ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR, článek **Projekt „Experiment elektronický monitoring“ byl zahájen!** zdroj: https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=73 dne 11.11.2012

4.3. Vývoj elektronického monitoringu v ČR od jeho počátku

Idea elektronického monitorování se objevila již v roce 2008 v souvislosti s problémem přeplněných věznic a neefektivnosti kontroly probačních úředníků, kterých bylo a je nedostatek v porovnání s tak enormním počtem vězňů a vazebně stíhaných osob. Vidina a realizace elektronického monitoringu tak měla zejména pomoci probačním úředníkům a také se úzce dotýkala problému, týkající se „kriminální nákazy“ - ne každý odsouzený je kriminálník a jeho následným pobytem ve vězení se tak vystavuje nebezpečí, že se ve vězení setká se skutečnými recidivisty a může se tak přiučit dalším kriminálním praktikám. Ve vězení se v této době nacházela pětina až čtvrtina odsouzených, kteří si trest odpykávali poprvé, a obdobně nepříznivá situace platila a stále platí pro velký počet vazebně stíhaných osob, které často končí ve vazebních celách. Nejčastěji se jednalo o menší krádeže, drobné podvody či dopravní nehody. Pro ČR to znamenalo, že až 4 tisíce vězňů by nemuselo být za mřížemi, stát by tak výrazně ušetřil¹⁰⁷ a zefektivnil by se účel nahrazení vazby.

Dalším pozitivním bodem, o kterém se hovořilo v souvislosti se zavedením elektronického náramku, byla vize toho, že tímto trestem by mohly být zachovány důležité rodinné a partnerské vazby a obviněný/odsouzený by mohl současně docházet do práce, zároveň by byl pod kontrolou 24 hodin denně a plnil si tak svůj trest či náhradu za vazbu.

Ministerstvo tak mělo snahu snížit rizika opakování trestné činnosti a stabilizovat situaci do budoucna. Osvědčeným řešením tohoto problému nasvědčují i výsledky aplikační praxe některých zahraničních států, které již EM do svého trestního systému zahrnuly.¹⁰⁸

Žádoucím vedlejším efektem by mohla být úspora nákladů na výkon trestu odnětí svobody a stejně tak i případné kontroly probačního úředníka v rámci soudem uloženého dohledu. „Elektronická pouta“ jsou chápána jako levnější alternativa vězení nebo vazby. Na základě provedených odhadů by výdaje tohoto alternativního řešení měly být zhruba poloviční ve srovnání s výdaji na jedno místo v klasickém vězeňském ústavu. Hlídanému domácímu vězení je připisován

---

¹⁰⁷ iDnes, článek *V domácím vězení skončí až 4000 odsouzených*, rozhovor s Kamilou Meclovou a Jiřím Pospíšilem, zdroj: http://zpravy.idnes.cz/v-domacim-vezeni-skonci-az-4-000-odsouzenych-fgy-/domaci.aspx?c=A080324_204219_domaci_dp

¹⁰⁸ Beck-online, článek *Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem*, zdroj: <http://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/>

penalizující charakter srovnatelný s tradičním výkonem trestu odnětí svobody. Pachatel by i při tomto způsobu výkonu trestu odnětí svobody nesměl užívat žádné drogy ani konzumovat alkoholické nápoje a musel by také počítat s neohlášenými kontrolami dozorčího personálu.¹⁰⁹

Až v říjnu 2010 Vláda ČR na svém zasedání vzala na vědomí materiál ministerstva spravedlnosti o implementaci institutu trestu domácího vězení a elektronického monitoringu do trestního práva České republiky.

Největším problémem, který doposud brzdil zavedení elektronického monitoringu, byly náklady na samotný chod elektronického zařízení. V roce 2009 Ministerstvo spravedlnosti počítalo s vynaložením 50 milionů korun na tehdejší dočasné řešení a rozdělení budoucího projektu do 3 fází, ovšem nebylo možné, aby náramky začaly být použitelné se zavedením domácího vězení v roce 2010.

1.fáze předpokládaného projektu zahrnovala zajištění namátkové kontroly, která začala s nabytí účinností trestního zákoníku 1.1.2010 do zavedení elektronického kontrolního systému – v té době předpokládaného pro rok 2011. Probační úředníci dostali za úkol zajistit podmínky pro uložení trestu domácího vězení, provádět namátkové kontroly a realizovat kontinuální neintegrační činnost s odsouzenými.¹¹⁰

2.fáze představovala elektronický monitoring odsouzených a byla naplánována na rok 2011, ovšem k realizaci došlo až v srpnu 2012. Nicméně plán i účel 2. fáze byly naplněny, neboť skutečně byl vybrán provozovatel elektronického monitoringu, který spolupracuje s Probační a mediační službou při kontrole výkonu trestu domácího vězení a dohledu obviněného.

Realizace 3.fáze naplánovaná na období 2011-2013 a představa úplného propojení aplikace trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému s novými úpravami a komplexní implementací do praxe české justice.¹¹¹

---

¹⁰⁹ KRAHL, M.: *Elektronicky hlídané domácí vězení*. Právní rozhledy, 1998, č. 5, s. 229

¹¹⁰ Beck-online, článek *Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem*, zdroj: <http://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/> ze dne 1.11.2012

¹¹¹ Beck-online, článek *Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem*, zdroj: <http://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/> ze dne 1.11.2012

4.4. Důvody zavedení elektronického monitoringu

Česká republika se řadí mezi země, které se vyznačují vysokým počtem vězňů (stejně tak i vazebně stíhaných osob) a věznice doslova překypují odsouzenými. Jak vypovídá ze statistik, Česká republika je na 10. místě v žebříčku přehledu počtu vězňů v Evropě se „svými“ 222 vězni na 100 tisíc obyvatel¹¹², 4. zemí v EU a 256. zemí na světě¹¹³.

V současné době si trest ve věznicích odpykává 21 tisíc vězňů, stav věznic je kritický, častým jevem bývá jejich přeplněnost a nedostatek financí. Společně s tím se náklady na jednoho vězně zvyšují a současně narůstají. Důvody můžeme hledat v tradičním systému sankcí, které uděluje Česká republika, spočívající majoritně v trestu odnětí svobody delšího 1 roku. Ovšem je třeba podotknout, že tento trend není v České republice ojedinělý, ale potýkají se s ním řady evropských států. K 31.1.2012 se nacházelo ve vazebních věznicích 2 540 osob, což představuje 105,39% využitelnosti vazební věznice (!!).

Vězení začíná být stále zřetelněji místem, kde se shromažďují kategorie pachatelů, pro které částečně z důvodu nedostatečných financí a částečně z nedostatečné politické vůle neexistují žádné projekty, které by jim umožnily trest vykonat na svobodě,¹¹⁴ se stejným problémem se setkáme u obviněných, kteří čekají ve vazebních věznicích na verdikt soudce.

Podle důvodové zprávy k novému trestnímu zákoníku je jedním z hlavních cílů nové kodifikace změna celkové filozofie ukládání sankcí, kdy je třeba změnit především hierarchii sankcí, v rámci níž by byl trest odnětí svobody chápán jako *ultima ratio* a byl by kladen důraz na individuální přístup k řešení trestních věcí, předpokládající širokou možnost využití alternativních sankcí k zajištění pozitivní motivace pachatele.¹¹⁵

Jak uvedlo mezinárodní centrum pro lidské studie (ICPS) v únoru 2012, bylo na konci ledna 2012 v českých věznicích celkem 23 435 lidí včetně těch, kteří čekají na soud.

---

¹¹² Ministerstvo spravedlnosti ČR, *Elektronický monitoring-základní informace a představení systému*, 3M Electronic,s.13

¹¹³ Mediafax.cz, článek *Česko je 4.zemí s nejvyšším počtem vězňů na obyvatele*, zdroj: <http://www.mediafax.cz/krimi/4009490-Cesko-je-ctvrto-zemi-v-EU-s-nejvyssim-poctem-veznu-na-obyvatele> ze dne 15.11.2012

¹¹⁴ OUŘEDNÍČKOVÁ,L.: *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí*. Právní rozhledy, 1997, č.12, s.620

¹¹⁵ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část

Tyto ne moc příznivé statistiky zcela určitě musely přimět vládu, aby byl přijat trest domácího vězení s využitím elektronického monitoringu, který je alternativou k vězení a mohl by být aplikován i v řadě případů, kde lze vazbu nahradit jiným opatřením, může snížit počet osob ve výkonu trestu (ve vazbě) a omezit recidivu, ochránit společnost, posílit prevenci kriminality a v neposlední řadě snížit výdaje veřejných prostředků a zefektivnit jejich vynakládání v oblasti trestní spravedlnosti.

„Vězeňská služba tímto krokem sleduje významné zvýšení vnější i vnitřní bezpečnosti, prohloubení prevence recidivy a v neposlední řadě efektivnější využívání ubytovacích kapacit.“¹¹⁶

„Zavedení elektronického monitoringu do praxe jak v rámci ukládání trestů, ale i v agendě podmíněného propouštění, může výrazným způsobem přispět ke snížení přeplněnosti českých věznic.“¹¹⁷ Výrok JUDr. Pavla Šterna může být samozřejmě aplikován i u snížení počtů obviněných ve vazebních věznicích, kterým by se odlehčilo.

4.5. Výběr firmy

Dlouho se tedy řešila otázka vhodného výběru firmy, která zajistí pronájem monitorovacích zařízení a zároveň bude splňovat požadovaná finanční kritéria.

Výběrové řízení vypsal ministerstvo za minulé vlády, kdy v jeho čele stála Daniela Kovářová a bylo ukončeno 25.6.2012

Nakonec si resort pronajal náramky od společnost 3M, která splňovala jejich požadavky, zejména se jednalo o nepřetržitý servis náramků (24 hod/ 7 dní v týdnu) a případnou opravu do 24 hodin od nahlášení závady, soulad monitorovacích zařízení s platnými předpisy stanovenými pro tento druh zařízení, potřebné certifikáty a licence pro provoz zařízení, šetrnost k životnímu prostředí i k odsouzenému (nesmí způsobovat alergické reakce, nesmí obsahovat nadměrné množství těžkých kovů). Zařízení nesmí omezovat ani být rušeno běžnými

---

¹¹⁶ Vězeňská služba ČR, Tisková konference ministerstva spravedlnosti, rozhovor s JUDr. Danielem Volákem zdroj: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/tiskova-zprava-elektronicky-monitoring> ze dne 15.11.2012

¹¹⁷ Vězeňská služba ČR, Tisková konference ministerstva spravedlnosti, rozhovor s JUDr. Pavlem Šternem zdroj: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/tiskova-zprava-elektronicky-monitoring> ze dne 15.11.2012

domácími spotřebiči, rozhlasovými a televizními přístroji, mobilní telefony apod.¹¹⁸

Nejdůležitější předpokladem byla samozřejmě cena, jejíž předpokládaná hodnota činila 500 000 Kč bez DPH.

Firma 3M je internacionální síť, mající pobočky ve více než 65 zemích a nabízející širokou škálu kontrolovacích zařízení nejmodernější technologie, jednou z jejích poboček je i ta pražská, působící od roku 1991. Vyznačuje se nekompromisními zásadami a dodržování FCPA jako primární hodnotu společnosti. Věrnost společnosti US Rest and Shop LLC nejvyšším mravním zásadám a rovněž otevřenému a spravedlivému obchodu po celém světě v sobě jasně a zřetelně zahrnuje dodržování příslušných zákonů Spojených států amerických a zákonů mezinárodních, včetně zákona FCPA.

4.6. Jak funguje elektronický monitoring

Elektronickým monitorováním přítomnosti pachatele se rozumí vzdálené sledování přítomnosti obviněné/odsouzené osoby v určitém místě a čase prostřednictvím monitorovacího centra a jednotlivých monitorovacích zařízení s tím, že v případě nepřítomnosti této osoby bude tato událost neprodleně zaznamenána a viditelně oznámena prostřednictvím zařízení v monitorovacím centru.¹¹⁹

Přítomností obviněné/odsouzené osoby v určitém místě a čase se rozumí její přítomnost ve vymezeném obydlí (dům, byt), časem pak časový úsek, ve kterém se musí obviněný/odsouzený ve vymezeném obydlí zdržovat v souladu s rozhodnutím soudu (zejména noční hodiny, víkendy a svátky).¹²⁰

Zařízení má funkčně zajistit monitorování přítomnosti obviněných/odsouzených osob v určitém místě a čase tím, že neprodleně zaznamenává a hlásí události v monitorovacím centru.

Takzvané „elektronické sledování“ je pojem, který se vyvíjel v souvislosti s rozvojem technologií. S elektronickým sledováním se započalo v USA na počátku 80. let a v současné době se realizuje ve 12 evropských státech. Samotnému

---

¹¹⁸ Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Předmět a předpokládaná hodnota veřejné zakázky, s.3

¹¹⁹ Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Základní pojmy, s.10

¹²⁰ Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Předmět a předpokládaná hodnota veřejné zakázky, s.2

elektronickému sledování předcházela obyčejná hlasová kontrola odsouzeného prostřednictvím pevné telefonní linky. Tento způsob ale vyžadoval na straně kontrolujících osob dobrou znalost svých klientů, včetně jejich hlasového projevu. To je také jeden z důvodů, proč se od této formy kontroly již prakticky upustilo, a v současné době se praktikují dvě základní formy sledování – buď prostřednictvím elektronického náramku spojeného s řídicí jednotkou v bytě obviněného/odsouzeného, nebo prostřednictvím vysílačky umístěné na jeho těle. První forma elektronického sledování spočívá v tom, že je obviněnému/odsouzenému na kotník nohy připevněn plastový pásek, uvnitř s elektrickým obvodem, jehož součástí je zařízení velikosti náramkových hodinek, které neustále vysílá signál přijímaný řídicí jednotkou. Ta je umístěna v bytě obviněného/odsouzeného a skrývá v sobě vysílačku a jednoduchou pevnou telefonní linku. Pokud je navázáno spojení mezi náramkem a řídicí jednotkou, tedy pokud se obviněný/odsouzený zdržuje ve svém bytě, řídicí jednotka to v pravidelných několikaminutových intervalech sděluje kontrolnímu středisku, které průběh sledování eviduje prostřednictvím počítače. V okamžiku, kdy je spojení přerušeno, upozorní řídicí jednotka středisko, které automaticky vzniklou situaci vyhodnocuje. Pokud bude obviněný/odsouzený mimo své bydliště v povolené době, počítač tuto skutečnost pouze eviduje. V okamžiku, kdy je pachatel podle zákona nebo podle podmínek stanovených v odsuzujícím rozsudku (neplatí pro obviněného) povinen zdržovat se ve svém obydlí, avšak spojení mezi náramkem a řídicí jednotkou není navázáno, řídicí jednotka to ihned signalizuje kontrolnímu středisku. Zaměstnanec střediska zavolá obviněnému/odsouzenému, a pokud se dovolá, zjišťuje příčinu poruchy, současně na místo vysílá terénního pracovníka.¹²¹

Elektronický náramek, tzv. RF vysílač, který firma 3M nabídla k pronájmu, představuje **vlastní náramek**, který se vyznačuje svým elegantním sportovním designem, splňující náročné podmínky denního použití jako je rezistence proti nárazům a otřesům, vodotěsnost, jednoduchá, ale efektivní instalace, flexibilita, ale hlavně nízké operační náklady-životnost baterie je 36 měsíců.

Nezbytnou součástí náramku je **RF přijímač**, který zachytává signály, jež permanentně vysílá náramek- celkem to jsou 3 přenosy za minutu. Přijímač monitoruje přítomnost odsouzeného a vysílá tyto informace pomocí telefonní

---

¹²¹ OUŘEDNÍČKOVÁ, L.: *Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí.* Právní rozhledy, 1997, č.12, s.620

linky či mobilní sítě. V monitorovacím centru následuje shromažďování informací z přijímačů.

Jakkoliv je technické zařízení umístované v bytě odsouzeného a na jeho těle zdánlivě jednoduché, je poměrně spolehlivé. Elektronický náramek se umísťuje na kotník (nikoliv na ruku), aby se nedal bez poškození stáhnout. Přetržení nebo rozstřížení náramku poruší elektrický obvod v něm ukrytý a vzápětí je řídicí jednotkou signalizováno kontrolnímu středisku. Náramek i řídicí jednotka mají vlastní zdroj nabíjení, takže případný výpadek dodávky elektrické energie v bytě odsouzeného na provoz nemá vliv. V řídicí jednotce je citlivé čidlo, které eviduje snahy o její přemístění (např. na okno bytu s cílem beztržně se pohybovat po zahradě, resp. v okolí bytu).¹²²

Jeho nepostradatelnou výhodou je i možnost konfigurace/update na dálku a možnost sledování více odsouzených najednou.¹²³

Přijímač a vysílač jsou na sobě závislé, nelze je zaměňovat, jakékoliv porušení jednoho z nich je okamžitě reportováno, jsou nastaveny podle individuálního časového plánu odsouzeného a hlásí dodržování či porušení dle nastavení, reportují přítomnost a identitu jiných vysílačů.

4.7. Novela trestního zákoníku jako řešení přeplněných věznic (?)

Jako správný krok vpřed lze uvítat, že novela už počítá se zavedením elektronického monitoringu do praxe a jak uvádí v části třetí, hlavě dvacáté první, oddíl druhý vkládá nový oddíl třetí s názvem Výkon trestu domácího vězení, který je obsažen v paragrafech 334a až 334g. V rámci nařízení výkonu tohoto trestu (§ 334a) se podrobně upravuje nejen postup předsedy senátu soudu prvního stupně, ale i obsah tohoto nařízení, v rámci kterého je stanoveno nejen místo výkonu domácího vězení, ale i způsob kontroly, a to jak elektronickým kontrolním systémem, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného pomocí tzv. **nesnímatelného elektronického náramku**, tak i namátkovou kontrolou probačním úředníkem (§ 334b). Důsledky nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení včetně nedodržování uložených přiměřených omezení a

---

¹²² KRÁL, V. *Dotazy a odpovědi: Domácí vězení – další alternativní trest?*. Rozhovor s JUDr. Vladimírem Králem. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 235.

¹²³ Ministerstvo spravedlnosti ČR, *Elektronický monitoring-základní informace a představení systému*, 3M Electronic, s.23

povinností obsahuje § 334c. Zjistí -li provozovatel elektronického kontrolního systému nebo probační úředník vykonávající kontrolu takovéto nedodržení, sdělí tuto skutečnost bezodkladně soudu, který výkon trestu nařídil. Dále je pak podrobně upraven odklad a přerušování výkonu trestu domácího vězení (§ 334d), změna podmínek výkonu tohoto trestu (§ 334e), v rámci nichž lze změnit nejen stanovené hodiny, kdy se musí odsouzený zdržovat v obydlí, ale i místo výkonu tohoto trestu nebo způsob jeho kontroly, jakož i upuštění od výkonu trestu domácího vězení (§ 334f) a nařízení výkonu náhradního trestu odnětí svobody (§ 334g), včetně opravného prostředku (stížnosti) proti těmto usnesením.¹²⁴

4.8. Význam probačního úředníka v kontrolním systému

Role probačního úředníka spočívá ve spojení prvků kontroly a dohledu, tedy jednak sledování a kontrola pachatele, čímž má být zajišťována ochrana společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti, a jednak odborné vedení a pomoc pachateli s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život. Stát se tak prostřednictvím probačních úředníků aktivně snaží dohlédnout, jestli skutečně řádný život vedou.¹²⁵

Nový trestní zákoník však oproti stávajícímu trestnímu zákonu podrobněji specifikuje povinnosti probačního úředníka (§ 51 TrZ). Probační úředník bude povinen vykonávat dohled nad pachatelem v souladu s vytvořeným probačním plánem, být mu nápomocen v jeho záležitostech a plnit pokyny předsedy senátu směřující k výkonu dohledu a k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Probační úředník je povinen probační plán pravidelně aktualizovat s přihlédnutím k výsledkům dohledu a k osobním, rodinným a jiným poměrům pachatele (§ 51 odst. 1 TrZ).¹²⁶

Jak tedy podrobně popisuje zákon, odborný dohled a činnost probačního úředníka, která má být evropským standartem, sehrává výraznou roli v životě pachatele. Ovšem klíčový problém nastává především v tom, že trend „vyprazdňování věznic“ není doprovázen masivním posílením personálních

---

¹²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., k § 334a–§ 334g

¹²⁵ ŠČERBA, F.: *Probace a její projevy v českém trestním právu*. Trestněprávní revue, 2009, s.300

¹²⁶ ŠČERBA, F.: *Probace a její projevy v českém trestním právu*, Trestněprávní revue, 2009, s.300

kapacit probační a mediační služby.¹²⁷ Poměr 420 probačních úředníků na tisíce propuštěných nemůže v žádném případě zajistit existenci kvalitní a profesionální kontroly chování odsouzených na svobodě. Každým rokem PMS služba zaznamenává vysoký nárůst podmíněně odsouzených a čelí tak problému, jak zajistit kvalitní a efektivní probační dohled. Jen od roku 2005 do roku 2011 se počet takových to případů téměř zdvojnásobil (ze 784 na 1398), přičemž letos velmi pravděpodobně překročí hranici 1500 případů. Vybízí se otázka, jestli po zavedení novely trestního zákoníku, kdy vězni budou moci být po jedné třetině jejich trestu propuštěni, budou posíleny i počty kvalifikovaných probačních úředníků, protože jen dostatečně personálně zabezpečená probační služba zajistí účinnou sankci spojenou s dohledem.

Po zavedení trestu domácího vězení byl tento trest uložen 114 odsouzeným, v roce 2011 to bylo 228 případů a k 31.8.2012 byl tento trest uložen celkem 734 odsouzeným, což je zcela viditelně nad hranicí současného personálního obsazení kapacity probační a mediační služby.

Je zřejmé, že kontrola elektronickým kontrolním systémem, neboli prostřednictvím tzv. elektronického monitorování, by zajišťovala efektivitu tohoto trestu nebo dohledu v rámci nahrazení vazby mnohonásobně účinnějším způsobem než namátkové kontroly prováděné probačními úředníky. Personální možnosti Probační a mediační služby ČR jsou v současné době velmi omezené a stěží dostačují k plnění jiných úkolů, které jsou Probační a mediační službě zákonem dosud svěřeny. I kdyby navíc došlo k radikálnímu nárůstu počtu probačních úředníků, stále by kontrola obviněných/odsouzených z jejich strany mohla pokrývat pouze malý zlomek času, po který by obvinění/odsouzení měli povinnost setrvat v určeném obydlí.¹²⁸

Technicky vzato i dvojnásobný nárůst probačních úředníků nemůže nikdy tak dokonale nahradit elektronický monitoring, který funguje nepřetržitě a spolehlivě. V průběhu posledních let vláda neustále argumentovala tím, že na elektronické náramky chybí peníze a tím i jeho zavedení oddalovala. Jeden vězeň stojí společnost ročně podobnou částku, jakou představují roční mzdové jednoho

---

¹²⁷ VÁLKOVÁ, H.: *Prezidentovo veto bylo na místě*. Lidové noviny. Právo a justice. 18.10.2012, 19, s. 20

¹²⁸ ŠČERBA, F.: *Právní úprava nových alternativních trestů*. Bulletin advokacie. 2009, číslo 10, s. 86

probačního úředníka, který může pomoci desítkám podmíněně propuštěných, jejichž riziko recidivy se tím výrazně zvyšuje.¹²⁹

Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku by si zavedení systému elektronického dohledu pro cca 700 osob vyžádalo na základě zahraničních poznatků. V prvním roce pořízení částku cca **559 mil. Kč**. Při počtu cca 700 sledovaných osob by roční náklady činily přibližně **50 mil. Kč**. Podle výroční zprávy za rok 2006 činí denní průměrné náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody **872 Kč**, což představuje roční náklady ve výši **318 280 Kč**. Náklady na kontrolu jednoho odsouzeného k trestu domácího vězení v systému elektronického dohledu představují přibližně **71 429 Kč**. Tato částka představuje více než tři čtvrtiny úspor oproti ročnímu nákladu na odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody.¹³⁰

Právě z těchto statistik by se naopak dalo tvrdit, že zavedení elektronického monitoringu by mohlo přinést státu výrazné finanční úspory oproti výkonu trestu odnětí svobody ve věznicích a vyřešila by se tak situace přeplněných věznic. Zcela jednoduchým výpočtem zjistíme, že denní náklady na pachatele ve výkonu trestu odnětí svobody se pohybují okolo 1000 Kč/ den, kdežto aplikace náramku nepřevyšuje 200 Kč/den. Nepřehlédnutelným pozitivem je i fakt, že několik stovek zaměstnanců kontrolního střediska může souběžně sledovat chování tisíců obviněných/odsouzených a to z jednoho místa.¹³¹

Stát by navíc ani nemusel investovat počáteční sumu do koupě elektronických náramků. Stačil by pronájem těchto kontrolních zařízení, jak je tomu i v jiných zemích, kde elektronický monitoring funguje.

V současné době existuje dostatek firem, které jsou schopny elektronické sledování nabídnout jako službu státu, tedy za dohodnutou částku za osobu a den zajistit využitím vlastní techniky a personálu dostatečně transparentní evidenci pohybu obviněného a v případě porušení podmínek z jeho strany předávat soudu přesvědčivé a důkazně podložené údaje. Stát tedy není nucen nakupovat

---

¹²⁹ VÁLKOVÁ, H.: Prezidentovo veto bylo na místě. Lidové noviny. Právo a justice. 18.10.2012. , s.

20

¹³⁰ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I.Obecná část

¹³¹ KRÁL, V. *Dotazy a odpovědi: Domácí vězení – další alternativní trest?*. Rozhovor s JUDr. Vladimírem Králem. Trestněprávní revue. 2007.č. 8. Str.235

prostředky a najímat personál k výkonu elektronického sledování, ale od firmy si je kupuje jako službu. Státy, které tento model zvolily, si zmíněnou službu kupují zpravidla za přibližně polovinu ceny, kterou jinak vynakládají na držení stejného počtu odsouzených po stejnou dobu ve věznicích (a to navíc bez započtení investičních nákladů na výstavbu vězeňských zařízení).¹³²

Podle mého názoru měl nejdříve proběhnout experiment nebo určitý testovací program, a teprve po jeho vyhodnocení zavést elektronický monitoring do praxe trestní justice, aby tak bylo skutečně zjistitelné, zda reálné umožnění elektronické kontroly výkonu tohoto trestu přinese kýžené výsledky. Z tohoto pohledu je třeba kriticky hodnotit skutečnost, že nová právní úprava předběhla reálné možnosti jejího uplatňování v praxi; v České republice se bohužel dosud nevžil systém využívaný v jiných zemích, kde je nejprve zorganizována experimentální realizace určitého opatření, a až v případě úspěšných výsledků dochází ke změně právní úpravy.¹³³

Jako pozitivní ale shledávám takto radikální krok vlády změnit situaci neustále se zvyšující populace v českých věznicích, ale hlavně zřetelnější rozlišování pachatelů, kteří se dopustili drobné trestné činnosti na straně jedné a pachatelů závažných trestných činů na straně druhé.

Jejich sociální diference bývá kolikrát již na první pohled tak znatelná a markantní, že stejný trestní postih pro obě tyto skupiny pachatelů trestných činů, je nemyslitelný, vymyká se účelnosti efektivního potrestání pachatele a hlavně prevence opakování trestné činnosti. Myslím si, že trest domácího vězení s kontrolou elektronického monitoringu je vhodný pro takové adepty, kteří nejsou násilnické povahy a neodávají se zneužívání alkoholu či jiných drog.¹³⁴ Stejně tak je důležité neustále rozšiřovat možnosti alternativních způsobů nahrazení vazby, jak jsem poznamenala v úvodu tohoto příspěvku. V každém případě bude do budoucna důležité zohledňovat konkrétní osobu obviněného a povahu

---

¹³² KRÁL, V. *Dotazy a odpovědi: Domácí vězení – další alternativní trest?*. Rozhovor s JUDr. Vladimírem Králem. *Trestněprávní revue*. 2007. č. 8, s. 235.

¹³³ ŠČERBA, F.: *Právní úprava nových alternativních trestů*. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 86

¹³⁴ NAVRÁTILOVÁ, J.: *Trest domácího vězení*. *Bulletin advokacie*. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10, s. 94

projednávaného případu, aby se dosáhlo kýženého účelu nahrazení vazby a elektronický náramek plnil své poslání.

EM se může jevit vhodným opatřením i pro pachatele, u nichž se vyskytují určité osobní zvláštnosti, jako může být tělesné postižení, vysoký věk pachatele, těhotná žena nebo vážná nemoc.

Dva z dvaceti pěti odsouzených, kterým byl přidělen elektronický náramek, si nemohou vynachválit způsob výkonu jejich trestu. Jeden z nich si odpykává svůj trest za porušení zákazu řízení motorového vozidla a druhý se dopustil poškozování veřejného majetku sprejováním grafitů. Jak sami uvedli, elektronický monitoring je pro ně nejpříjemnější verzí postihu, pozitivní odezvu cítí i z jejich okolí, mohou vykonávat svou práci a být tak členy fungující společnosti, zároveň si svůj trest uvědomují a je nutné připomenout, že domácí vězení společně s elektronickým náramkem není ztrátou života, jak by tomu bylo při výkonu trestu odnětí svobody, ale je to určité omezení svobody a každé omezení je trest, kord pro mladé lidi, kteří nejsou násilníky a mohou si tak plně uvědomovat své prohřešky a pracovat na sobě. Výchovný a účelný efekt tedy domácí vězení s elektronickým monitoringem splňuje, a to je v mnoha případech to nejdůležitější.

Za rozhodující tedy považuji zkoumat charakteristiku skupiny pachatelů, uložit EM jako možnost nahrazení vazby těm, kteří se dopustili méně závažné kriminality a kteří žijí více méně spořádaným a slušným životem, aby se tak tento typ opatření osvědčil. Z tohoto hlediska jsou naprosto vyloučeny případy jako drogově závislí, cizinci či bezdomovci.

Elektronický monitoring se však netěší jen pozitivním názorům, můžeme se setkat i s argumenty, že ponechání delikventa v jeho domácím prostředí sice je humánní, ale v případě elektronicky hlídané osoby nedochází k resocializačnímu působení na pachatele. Je zde totiž možný minimální kontakt mezi pachatelem a zaměstnancem ústavu pro výkon trestu, tudíž individuální porada a penitenciární péče by byly zajištěny nedostatečně.¹³⁵

Odpůrci elektronického monitoringu se dále zaměřují na jeho zásah do práv a svobod, jakož i do intimní sféry obviněných/odsouzených a jejich blízkých, přičemž vychází hlavně z etického hlediska. Toto opatření, dle jejich názoru, představuje ještě citelnější zesílení psychologického nátlaku na

¹³⁵ NAVRÁTILOVÁ, J.: *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. 2009. č. 10, s. 94

obviněného/odsouzeného oproti tradičnímu způsobu výkonu trestu odnětí svobody nebo pobytu ve vazbě. Uzavřené dveře bytu totiž představují pro obviněného/odsouzeného neustálé pokušení porušit jejich trest nebo zákonem uloženou podmínku. Navíc z právního hlediska je třeba zohlednit i osobní práva spolubydlících pachatele. Jako další argument proti tomuto opatření se uvádí, že se jedná o porušování principu rovnosti, protože v úvahu tento trest přichází pouze u pachatelů, které je možné považovat za sociálně integrované. Tudíž u bezdomovců by výkon tohoto trestu nebyl praktikovatelný. Konečně se také namítá, že se jedná o opatření, který pro svou nedostačující zstrašující funkci nebude zabraňovat budoucí recidivě.¹³⁶

Můj názor s těmito tvrzeními neztotožňuji a naopak si myslím, že aplikace EM do praxe trestní práva je pokrokovým řešením nejen jak efektivně potrestat „drobné“ pachatele, ale také jak řešit problém přeplněných věznic, ulevit státní kase a zefektivnit účel nahrazení vazby. Ale až praxe ukáže, která z těchto tvrzení byla na místě. Finální vyhodnocení experimentu prokázalo technickou způsobilost použité technologie, bezpečnostní odolnost i přijatelnou finanční náročnost v rámci zvoleného modelu provozu. V plánu je pořídit 500 kusů monitorovacích zařízení s možností navýšení tohoto počtu dle potřeby, max však 2000 kusů.

Česká republika je tímto krokem na počátku procesu zavádění takového alternativního opatření a mohla by se tak správným užíváním a postupem vyvarovat úskalím, která může elektronický monitoring skrývat.

---

¹³⁶ KRAHL, M.: *Elektronicky hlídané domácí vězení*. Právní rozhledy. 1998, č. 5, s. 229 – 233

5. Závěr

Tématem mojí diplomové práce byla možnost nahrazení vazby institutem, který zákon nabízí, je-li to možné. V úvodní první kapitole jsem se snažila podat obecný výklad vazby s ohledem na všechna nová ustanovení nebo jejich změny, která přinesla novela trestního řádu č. 459/2011 Sb. Vysvětlila jsem základní pojmy, jednotlivé důvody vazby, kde jsem se nejvíce soustředila na vazbu útěkovou dle § 67 písm. a) TrŘ, protože je již dlouho velice diskutabilním tématem, popsala jsem nově zavedený institut vazebního zasedání, které úzce souvisí s právem obviněného být slyšen, a také jsem podala výklad o žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu, jelikož prostřednictvím právě této žádosti dochází nejčastěji k nahrazení vazby některým z institutů

Druhá kapitola pro mě byla nejpřínosnější, protože jsem vedle studování odpovídající literatury měla možnost jednotlivé instituty vazby konzultovat se soudkyní okresního soudu v Chomutově, která mě obohatila o spoustu zkušeností z její praxe. Bylo zajímavé sledovat, jak se teorie pojí s praxí, nebo naopak, jak v některých případech dochází ke změnám, zejména v souvislosti s dohledem probačního úředníka, jehož role a účel nabyly za posledních 10 let nemalého významu v rámci pomoci dospělým a mladistvým pachatelům.

Jednotlivá opatření jsem zpočátku popsala, zejména jejich úpravu, popřípadě prameny, ze kterých vychází, nepostradatelným informačním zdrojem pro mě byla bohatá judikatura soudů obecných, Nejvyššího soudu ČR, Ústavního soudu ČR a také Evropského soudu pro lidská práva.

V rámci úpravy vazby mladistvých jsem navštívila několik soudních jednání, kde jsem měla možnost se setkat s mladistvými pachateli (pozn. tato jednání jsou neveřejná, proto jsem musela v tu chvíli plnit jakousi předem domluvenou roli asistenta soudce), kdy jsem si jasně uvědomovala, jak hodně je důležitý individuální přístup k těmto mladým pachatelům. Proto jsem nejvíce rozvedla možnost nahrazení vazby probačním úředníkem a umístění do péče důvěryhodné osoby, protože si myslím, že jsou nejefektivnějšími opatřeními vazby mladistvých a snažila jsem se proto popsat největší rozdíly mezi dospělými a mladistvými obviněnými.

Třetí část byla zaměřena na srovnání se zahraniční úpravou, v mém případě to byla platná právní úprava v Bulharské republice. I když jsem rodilý mluvčí,

strávila jsem na bulharské právní terminologii opravdu spoustu času, nicméně si myslím, že jsem poskytla přehledný nástin opatření, která jsou v Bulharsku využívána. Vazba a nahrazení vazby je v Bulharsku pojato vcelku odlišně od té české, nicméně bylo pozoruhodné sledovat, kolik hlubokých nedostatků má bulharská právní úprava a terminologie, která není přesně formulovaná a je dosti vágní. Naštěstí, v tomto případě bohužel, nemám v Bulharsku nikoho, kdo by mi mohl předat své osobní zkušenosti s tamní justicí, proto jsem vycházela převážně z literatury, kterou jsem si obstarala v době pobytu v Bulharsku nebo která byla dostupná na internetu.

Elektronický monitoring byl pro mě zcela něco nového, zajímavého a znala jsem ho pouze ze zahraničních filmů. Během zpracovávání tohoto tématu, které jsem zařadila do čtvrté části mé práce, jsem sledovala aktuality ze stránek Probační a mediační služby a byla jsem také po celou dobu v kontaktu s analytikem PMS ČR, panem Mgr. Michalem Karbanem, který mi poskytl nejen potřebné informace a dokumenty, které jsem použila během projektu, ale byl ochotný mi kdykoliv a cokoliv vysvětlit. Osobně se přikláním k tomu, že by EM mohl být v budoucnu v ČR praktikován i jako alternativa vazby, ovšem orgán činný v trestním řízení by musel pečlivě zvážit výběr takového kandidáta. Jsem ráda, že jsem mohla názorně předvést, že často zmiňované ekonomické argumenty jsou možná teď už jenom mýtem a již v tomto roce je bude moci vyzkoušet několik stovek odsouzených. Ráda bych na závěr ještě dodala, že studie EM původně vycházela pro již odsouzené osoby v rámci podmíněného trestu, ale v souvislosti s mými úvahami *de lege ferenda* jsem se snažila vztáhnout podmínky i na obviněné v souvislosti s jejich možným nahrazením vazby.

6. Summary

I have chosen as the topic for my thesis in the area of criminal law related with substitutions of custody in criminal procedure because I am really interested in the role of the public prosecutor, the institut of custody and it's possible substitutions and I would like to find a work employment in this branch in the future. As I said this issue belongs to criminal law and it is regulated by the Rules of the criminal procedure.

After the short introduction of my thesis I have started to describe individual items step by step that are devided into five parts where I have tried to explain a general knowledge of the substitutions of custody in criminal procedure more in detail. In the first chapter there are explained individual terms associated with custody, such as the sense and purpose of the custody, it's conditions, individual reasons for custody and some others. The custody is a special institute of criminal procedure that is being used for an accused person who is temporarily deprived of his liberty to prevent society and particular individuals from continuing in the crime which is written in the Constitution of the Czech Republic and in the Rules of the criminal procedure.

In the second part I have focused on different types of the substitutions of the custody, that is the main topic of this thesis and represents the current alternatives of the custody in practice. The individual choices of custody's substitutions that are given by the law are a civil association or trustworthy person guarantees, probation officer supervision, written promise of an accused person and bail. The original intention was to describe the interpretation of a historic development of custody and it's institutes but due to my participation in the project leading by the Department of the criminal law and after the agreement with the head of my thesis was the major part devoted to the current issue of the electronic monitoring that had been prepared in the project and it represents the original fifth point of the structure. Historical development of custody and it's institutes of the custody is a point that is completely omitted.

Because of my Bulgarian origin it is my duty to know not even the language and the culture of the country but also to be able to orient in the local legislation. That is why I did not hesitate and included into my thesis also the Bulgarian institute of the custody and it's substitutions in the context of foreign legislation. Although the Czech legislation contains smaller and the institute of custody should have been improved it has been interesting to inquire how deep are

shortcomings and wrong legal terminology in the Bulgarian legal system. The comparison with the foreign legislation represents the third chapter.

Final fourth chapter offers closer information about the electronic monitoring as a part of considerations de lege ferenda as I have noted above. The electronic monitoring is a brand new institute in the Czech legislation and it could be the one of the possible effective substitutions of custody in the future.

PRAMENY

Knižní podoba

- CÍSAŘOVÁ D. a kol. Trestní právo procesní. 1. Vydání. Praha: Aspi a.s. 2008.
- MANDÁK, V., Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis. 1975
- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. Kurz trestního práva: Trestní právo procesní. 3.přep a dopl.vydání. Praha: C.H.BECK. 2007
- JELÍNEK, J. Soudnictví ve věcech mladistvých. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIE, 2004
- RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. Vydání. Praha: C.H.BECK. 2004
- ŠÁMAL P., KRÁL V., BAXA J., PÚRY F., Trestní řád. Komentář I.díl. 4 vydání. Praha: C.H.BECK. 2002
- ŠÁMAL, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2 dopl. a přep. Vydání. Praha: C.H.BECK 2003
- ŠÁMAL, P. a kol., Trestní řád. Komentář. I.díl. 6. Vydání. Praha: C.H.BECK. 2008
- ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. aj. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář.3.vydání. Praha: C.H.BECK, 2011
- VANTUCH, P. Obhajoba obviněného. 1.vydání. Praha: C.H.BECK. 1998

Časopisy

- CÍSAŘOVÁ, D. Několik poznámek k zákonu č. 218/2003 Sb. Bulletin Advokacie. č. 6/2004
- NAVRÁTILOVÁ, J.: Trest domácího vězení. Bulletin advokacie. Bulletin advokacie. 2009, č. 10
- ŠČERBA, F. :Právní úprava nových alternativních trestů, Bulletin advokacie, 2009, číslo 10

- HRUŠKA J., VOLOVECKÝ P., Několik poznámek k aktuálním změnám trestního řádu. Trestní právo. č.7-8/2012.
- PAROULKOVÁ, V. Vazba mladistvých podle zákona č. 218/2003 Sb. A k možnosti zjednodušení trestního řádu ve věcech. Trestní právo. č.6/2004
- KRÁL, V., K nové právní úpravě vazebního řízení. Trestněprávní revue. č.2. 2001
- ŠÁMAL, P. K rozhodování o vazbě a k trvání vazby mladistvého podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue. č.2/2004
- SOTOLÁŘ, A. K Povaze probačního dohledu nad mladistvými provinilci. Trestněprávní revue. č. 11/2005
- KRÁL, V. Dotazy a odpovědi: Domácí vězení – další alternativní trest?. Rozhovor s JUDr. Vladimírem Králem. Trestněprávní revue, 2007, č. 8
- ŠČERBA, F.: Probace a její projevy v českém trestním právu. Trestněprávní revue, 2009
- CHROMÝ, J. Vazba u mladistvých (nejen) ve světle nové právní úpravy. Časopis pro právní vědu a praxi. č.4/2003
- KRAHL, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy, 1998, č. 5
- OUŘEDNÍČKOVÁ, L.: Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. Právní rozhledy, 1997, č.12
- VANTUCH, P. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. Právní rádce. č.8/2003
- VANTUCH, P. Nahrazení vazby peněžitou zárukou. Právní rádce. č. 9/2003
- VICHEREK R., Důvody vazby. Trestní právo. č. 9/2012
- Уредбата на мерките за неотклоние в НПК -публ. в "Общество и право" 4/2012 от доц.Гергана Маринова от Института за държавата и правото при БАН
- Наказателно-процесуалния кодекс . Уредбата на мерките за неотклоние в НПК -публ. в "Общество и право" 4/2012 от доц.Гергана Маринова от Института за държавата и правото при БАН

Noviny

- VÁLKOVÁ, H.: Prezidentovo veto bylo na místě. Lidové noviny. Právo a justice. 18.10.2012

Judikáty

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.12.1993, sp.zn. To 251/93
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10.5.2012, sp.zn. Tvo 9/2012
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp.zn. To12/2004
- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26.5.1997, sp.zn. 8 To 203/97
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.1992, sp.zn. 6 To 14/1992
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.5.2004, sp.zn. 11 Tdo 509/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.3.1996, sp.zn. 2 Tzn 44/1995
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24.4.2007. sp.zn. 2 To 41/2007
- Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp.zn. 9 To 56/2003
- Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15.2.1994, sp.zn. To 92/1994
- Nález Ústavního soudu ze dne 17.1.2002, sp.zn. I. ÚS 432/2001
- Nález Ústavního soudu ze dne 23.5.2006 sp.zn. I.ÚS 470/2005
- Nález Ústavního soudu ze dne 30.4.2010, sp.zn. I.ÚS. 1115/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 25.9.1996 a 7.11.1996, sp.zn. III ÚS 83/1996
- Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp.zn. 5 To 44/1994
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Labita proti Itálii ze dne 6.dubna 2000

Internetové zdroje

- VICHEREK, R., Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012, II. část. Publikováno na epravo.cz. ze dne 10.2.2013
- <http://www.k213.cz>, ze dne 22.3.2013
- <http://www.maharal.estranky.cz/clanky/presentace.html>, ze dne 22.3.2013
- https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_ng_DOHLED_cz.pdf ze dne 31.3.2013
- <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/192611-soud-vymeril-rathovi-kauci-14-milionu-a-poslal-ho-zpatky-do-cely/> ze dne 3.4.2013
- http://pravo.ovo.bg/index/nakazatelen_kodeks/0-564 ze dne 18.2.2013
- <https://e-justice.europa.eu/> ze dne 18.2.2013
- http://special.zonebg.com/security/db/l_4.pdf ze dne 18.2.2013
- <http://www.bg-pravo.com/2009/03/30.html> ze dne 20.2.2013
Наказателно-процесуалния кодекс
- http://www.bg-pravo.com/2012/10/23_16.html ze dne 25.2.2013
- <http://bg.wikipedia.org/wiki/> - Мерки_за_процесуална_принуда) -
Наказателно-процесуалния кодекс от 29. 04. 2006 ze dne 26.2.2013
- ŠTERN,P. : Tisková konference Vězeňské služby České republiky; zdroj:
<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/tiskova-zprava-elektronicky-monitoring>
- PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR, článek **Projekt „Experiment elektronický monitoring“ byl zahájen!**
zdroj: https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=73
- iDnes, článek V domácím vězení skončí až 4000 odsouzených, rozhovor s Kamilou Meclovou a Jiřím Pospíšilem, zdroj: http://zpravy.idnes.cz/v-domacim-vezeni-skonci-az-4-000-odsouzenych-fgy-/domaci.aspx?c=A080324_204219_domaci_dp
- Beck-online,článek Vláda schválila propojení domácího vězení s elektronickým monitoringem, zdroj: <http://www.beck-online.cz/vlada-schvalila-propojeni-domaciho-vezeni-s-elektronickym-monitoringem/>

- Mediafax.cz, článek Česko je 4.zemí s nejvyšším počtem vězňů na obyvatele, zdroj: <http://www.mediafax.cz/krimi/4009490-Cesko-je-ctvrtou-zemi-v-EU-s-nejvyssim-poctem-veznu-na-obyvatele> ze dne 15.11.2012
- Vězeňská služba ČR, Tisková konference ministerstva spravedlnosti, rozhovor s JUDr. Danielem Volákem zdroj: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/tiskova-zprava-elektronicky-monitoring> ze dne 15.11.2012
- Vězeňská služba ČR, Tisková konference ministerstva spravedlnosti, rozhovor s JUDr. Pavlem Šternem zdroj: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/tiskova-zprava-elektronicky-monitoring> ze dne 15.11.2012

Jiné zdroje

- § 27 odst.9 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3.12.2001, kterou se vydává vnitřní řád pro okresní, krajská a vrchní soudy
- Vyhláška MZV 23/1967
- Zpráva komise evropských společenství evropskému parlamentu a Radě o pokroku Bulharska v rámci mechanismu pro spolupráci a ověřování{SEK(2008) 2350} ze dne 23.7.2008
- Ministerstvo spravedlnosti ČR, Elektronický monitoring-základní informace a představení systému, 3M Electronic
- Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, I. Obecná část
- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb., k § 334a–§ 334g
- Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Předmět a předpokládaná hodnota veřejné zakázky
- Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Základní pojmy
- Probační a mediační služba ČR, Výzva k podání nabídek pro zakázku malého rozsahu, Předmět a předpokládaná hodnota veřejné zakázky
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.6.1998, sp.zn.Stn 4/97